לימוד יומי

חיד''א יומי - חומש דברים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חיד''א יומי - חומש דברים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידא-יומי-חומש-דברים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פָּרַשַׁת דְּבָרִים 5
יוֹם א' 5
יוֹם ב' 5
יוֹם ג' 6
יוֹם ד' 7
יוֹם ה' 8
יוֹם ו' 9
פָּרַשַׁת וָאֶתְחַנַּן 9
יוֹם א' 9
יוֹם ב' 10
יוֹם ג' 11
יוֹם ד' 12
יוֹם ה' 12
יוֹם ו' 13
פָּרַשַׁת עֵקֶב 14
יוֹם א' 14
יוֹם ב' 15
יוֹם ג' 16
יוֹם ד' 17
יוֹם ה' 18
יוֹם ו' 18
פָּרַשַׁת רְאֵה 19
יוֹם א' 19
יוֹם ב' 21
יוֹם ג' 22
יוֹם ד' 23
יוֹם ה' 24
יוֹם ו' 25
פָּרַשַׁת שֹׁפְטִים 26
יוֹם א' 26
יוֹם ב' 27
יוֹם ג' 28
יוֹם ד' 29
יוֹם ה' 30
יוֹם ו' 30
פָּרַשַׁת כִּי תֵצֵא 32
יוֹם א' 32
יוֹם ב' 33
יוֹם ג' 33
יוֹם ד' 34
יוֹם ה' 35
יוֹם ו' 36
פָּרַשַׁת כִּי תָבוֹא 37
יוֹם א' 37
יוֹם ב' 38
יוֹם ג' 39
יוֹם ד' 40
יוֹם ה' 41
יוֹם ו' 41
פָּרַשַׁת נִצָּבִים 42
יוֹם א' 42
יוֹם ב' 44
יוֹם ג' 44
יוֹם ד' 45
יוֹם ה' 46
יוֹם ו' 47
פָּרַשַׁת וַיֵּלֶךְ 48
יוֹם א' 48
יוֹם ב' 48
יוֹם ג' 49
יוֹם ד' 50
יוֹם ה' 51

יוֹם ו' 52
פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ 53
יוֹם א' 53
יוֹם ב' 53
יוֹם ג' 54
יוֹם ד' 55
יוֹם ה' 56
יוֹם ו' 57
פָּרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה 58
יוֹם א' 58
יוֹם ב' 59
יוֹם ג' 59
יוֹם ד' 60
יוֹם ה' 61
יוֹם ו' 62

פָּרַשַׁת דְּבָרִים

יוֹם א׳

הֲלָכוֹת

א. בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אָב, נָהֲגִנוּ לֶאֱכֹל בָּשָׂר לִכְבוֹד רֹאשׁ חֹדֶשׁ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלג)

ב. בְּשַׁבָּת אֵיכָה, אֲפִלּוּ הוּא יוֹם ט' בְּאָב אוֹ ח' בְּאָב, לִכְבוֹד שַׁבָּת יִלְבַּשׁ מַלְבּוּשֵׁי שַׁבָּת, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יֹאמַר שׁוּם קִינָה. וְאִם בִּמְקוֹמוֹ יֹאמְרוּ, הוּא יִמְנַע עַצְמוֹ, כִּי קְדֻשַּׁת שַׁבָּת חוֹסֶמֶת כָּל מִינֵי אֵבֶל קָטָן וְגָדוֹל. וְאָנוּ בְּנֵי סְפָרַד הֶחָתַר לָנוּ גַּם תַּשְׁמִישׁ הַמִּטָּה כִּפְסַק מָרָן אֲפִלּוּ אִם ט' בְּאָב בְּשַׁבָּת. וְגַם בַּסְּעֻדָּה הַמַּפְסֶקֶת בְּיוֹם שַׁבָּת קֹדֶשׁ, יֹאכַל בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה יַיִן לִכְבוֹד שַׁבָּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בַּשַּׁ"ס (עֵירוּבִין מ"א ע"א תַּעֲנִית כ"ט ע"ב), אַךְ בִּסְעֻדָּה הַמַּפְסֶקֶת בַּחוֹל לֹא יֹאכַל אֶלָּא תַּבְשִׁיל אֶחָד וְתוּ לָא. וְאָסוּר לֶאֱכֹל בֵּיצִים מְבוּשָּׁלִים אֲפִלּוּ הֵם בְּתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל, אִם אֵין מִנְהָגוֹ כָּךְ כָּל הַשָּׁנָה לָשִׂים בְּמִין תַּבְשִׁיל זֶה בֵּיצִים, וְזֶה אִם רוֹצֶה לֶאֱכֹל הַבֵּיצִים וְהַתַּבְשִׁיל אָסוּר. ואינסאלא"דה [סָלָט] מְיֻרָק חַי נוֹסָף עַל הַתַּבְשִׁיל, עַל פִּי הַדִּין מֻתָּר, אַךְ יֵשׁ לְהַחְמִיר.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלד)

מוּסָר

יְזֻהַר לְהַשִּׁיב שָׁלוֹם לֶעָנִי, כִּי אִם אֵינוֹ מֵשִׁיב, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (בְּרָכוֹת ו' ע"ב) שֶׁהוּא גּוֹזְלוֹ, דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ג, יד) גְּזֵלַת הֶעָנִי בְּבָתֵּיכֶם, וּפֵרְשׁוּ זַ"ל הֶעָנִי קְרִי עֲנִיָּה [הַיְנוּ שֶׁעוֹנָה "שָׁלוֹם"].
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קפד)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אֵלֶּה הַדְּבָרִים - רָאִיתִי בְּגִלְיוֹן רש"י כ"י שֶׁכָּתַב: "**אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר**" רָאשֵׁי תֵּבוֹת אֱמוֹר לִפְנֵי הַתַּלְמִידִים, הָאוֹמֵר **דָּבָר בִּפְנֵי** רַבּוֹ יִתְחַיֵּיב מִיתָה, אֶלָּא שֶׁיִּטּוֹל רְשׁוּת. עַד כָּאן דְּבָרָיו.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב׳

הֲלָכוֹת

א. לֵיל ט' בְּאָב, יִקְרַע סְגוֹר לִבּוֹ בִּקְרִיאַת אֵיכָה, אַךְ הַקִּינוֹת יֵשׁ מֵהֶם שֶׁטּוֹב שֶׁלֹּא לְאוֹמְרָם.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלה)

ב. יִצְטַעֵר מְאֹד בְּמִשְׁכָּבוֹ, וְיִקַּח מֵאַבְנֵי הַמָּקוֹם וְיָשֵׂם מַרְאֲשׁוֹתָיו.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלו)

מוּסָר
לֹא יִתְקוֹטֵט עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ, כִּי עַל יְדֵי מְרִיבָה וּקְטָטָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, זֶה עָנִי קָרֵא לַסִּטְרָא אַחֲרָא לְשֶׁבֶת בַּיִת, וּפוֹגֵם בַּשְׁכִינָה כְּבָיְכוֹל.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קפה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל - "אֵלֶּה" רָאשֵׁי תֵּבוֹת אָבָק לָשׁוֹן הָרַע, דְּבָזָה נִכְשָׁלִים כֻּלָּן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ "רֹב בַּגָּזֶל וּמְעוּט בָּעֲרָיוֹת וְכֻלָּן בְּאָבָק לָשׁוֹן הָרַע". וְזֶה רָמַז "אֵלֶּה" אָבָק לָשׁוֹן הָרַע, "אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל", דְּכוּלָּן נִכְשָׁלִים בְּאָבָק לָשׁוֹן הָרַע. מְפָרְשִׁים.

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת
א. כָּל מַה שֶּׁאָסְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּ-ט' בְּאָב הוּא עַד הַלַּיְלָה, וְאֵין לְהָקֵל אֲחַר חֲצוֹת בְּשׁוּם דָּבָר, רַק שֶׁמַּקִּילִין לְנָשִׁים לְסַדֵּר הַבַּיִת קְצָת, וְזֶה לִקְבוֹעַ בְּלִבָּם אֱמוּנוֹת הַגְּאֻלָּה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלז)
ב. גַּם פְּסוּקֵי נֶחָמָה הַכְּתוּבִים בַּסֵּפֶר, בְּמִנְחָה אֵין לְמִנּוֹעַ אֲמִירָתָה, כְּדֵי לִקְבּוֹעַ בְּלֵב הֶהָמוֹן כִּי יִגְאָלֵנוּ ה' בְּרַחֲמָיו, וְיִקַּיֵּם לָנוּ כָּל נֶחָמוֹת נְבִיאָיו בְּקָרוֹב.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלח)

מוּסָר
לֹא יְכַנֶּה שֵׁם רַע לַחֲבֵרוֹ, שֶׁיּוֹרֵד לַגֵּהִנָּם וְאֵינוֹ עוֹלֶה (בָּבָא מְצִיעָא נ"ח ע"ב).
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קפא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב (א. א) - שָׁם רָמַז מוֹסֵר עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל: הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאִי אַתָּה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה. דַּע מֵאַיִן בָּאתָ, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ, מִטִּפָּה סְרוּחָה. וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה. וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

וְזֶה אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁרָמְזָה מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּיוֹם הוֹכֵחַ לְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, דְּלֵיכָּא מִילְּתָא דְּלָא רְמִיזָא בְּאוֹרַיְתָא. וְזֶה שֶׁאָמַר "בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן", שָׁם רָמַז לְהִסְתַּכֵּל "מֵאַיִן בָּא" מִטִּפָּה סְרוּחָה. וְזֶהוּ "בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן", תֵּן דַּעְתְּךָ בַּמַּעֲבָר הַיָּרוּד אֲשֶׁר בָּאתָ מִשָּׁם. דְּאִשְׁתַּנֵּי לִגְרִיעוּתָא [שֶׁהִשְׁתַּנָּה לְרָעָה], וְכֹל מִין גַּאֲוָה בְּטֵלָה הִיא תְּבַטֵּל. "בַּמִּדְבָּר בָּעֲרָבָה", בּוֹ תִּרְמֹז, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ, לְמָקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה, אֶרֶץ עֲרָבָה וְשׁוּחָה, וּבָזֶה הָסֵר מִשָּׁם כָּל מִין תַּאֲוָה וְחֶמְדָּה וְקִנְאָה וְגֶזֶל וּמַאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת וַעֲרָיוֹת, כִּי הַכֹּל הֶבֶל. "מוֹל סוּף", כְּלוֹמַר "לִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן". וְהוּ מוֹל חֻשּׁוּב נֹכַח סוֹף בְּמַשְׁלָם שָׁנָיְא, שְׁצָרִיךְ אַתָּה לַעֲמֹד מוּל נֹכַח פְּנֵי ה'. וְלָא תֵּימָא דַּוְקָא הָרְשָׁעִים בָּאִין לַדִּין, לֹא כִּי אֶלָּא "בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל", כְּלוֹמַר בֵּין צַדִּיקִים וּבֵין רְשָׁעִים אֵלּוּ וְאֵלּוּ בָּאִים לַדִּין. וְכִנָּה לַצַּדִּיקִים בְּשֵׁם "פָּארָן", שֶׁפָּרִים וְרַבִּים בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְווֹת כָּל יְמֵיהֶם, וְלָרְשָׁעִים כִּנָּם "תֹּפֶל" מִלְּשׁוֹן טָחֵי תְּפֵל, בְּאֹפֶן, שֶׁכֻּלָּם עוֹמְדִין לַדִּין, וְצָרִיךְ לָחוּס עַל נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ בִּדְבָרִים אֲסוּרִים וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַתְּנַת הַמֶּלֶךְ לְהַכְעִיסוֹ חַ"ו. "וְלָבָן וַחֲצֵרֹת", אִם יָצָא בְּדִימּוֹס מֵהַדִּין, "וְלָבָן", שֶׁהוּא נָקִי מַחְשׁוֹף הַלָּבָן תּוֹרָתוֹ וּמִצְווֹתָיו, אָז "וַחֲצֵרוֹת", נוֹטֵל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵרוֹ בְּחַצְרוֹת אֱלוֹקֵינוּ. וְאִם לָאו, "וְדִי זָהָב", שֶׁרוֹמֵז לַדִּין, כְּלוֹמַר הַרְבֵּה דִּין וְעֹנֶשׁ אָרֹךְ.
(דְּבָרִים אֲחֵרִים דְּרוּשׁ טו)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. אַחַר עַרְבִית [שֶׁל מוֹצָאֵי ט' בְּאָב] וְהוּא לֵילָה, יִרְחַץ כָּל יָדָיו וּפָנָיו, וְיִלְבַּשׁ מַנְעָלִים שֶׁל עוֹר, וְיָבָרֵךְ בִּרְכַּת הַלְּבָנָה, שֶׁהוּא זְמַן הָרָאוּי לְבַשֵּׂר הַגְּאֻלָּה וּלְבָרֵךְ הַלְּבָנָה הַעֶלְיוֹנָה וְלוֹמַר "דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיָּם".
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רלט)

ב. גַּם בְּלֵיל עֲשִׂירִי וְיוֹם עֲשִׂירִי [בְּאָב], יְצַטַּעֵר עַל שְׂרֵיפַת הַהֵיכָל. וְלֹא יְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָינוּ בְּיוֹם עֲשִׂירִי, כִּי אֶפְלּוּ בְּשַׁבָּת בֵּין הַמֵּצָרִים לֹא הָיָה מְבָרֵךְ רַבֵּנוּ הָאַר"י זַצַ"ל, וְקַל וַחֹמֶר לְיוֹם עֲשִׂירִי.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמ-רמא)

מוּסָר

הַמְּרִיבָה בְּבֵית הַיּוֹלֶדֶת, גּוֹרֵם סַכָּנָה לַוָּלָד, וּבְבֵית חָתָן וְכַלָּה, גּוֹרֵם רָעָה חַס וְשָׁלוֹם.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קפו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

ה' אֱלוֹקֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחוֹרֵב לֵאמֹר - אֶפְשָׁר שֶׁרָמַז מַה שֶּׁאָמְרוּ: בְּכֹל יוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב וּמַכְרֶזֶת וְאוֹמֶרֶת אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת מֵעֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל תּוֹרָה וכו'. וְזֶה שֶׁאָמַר "ה' אֱלוֹקֵינוּ דִּבֶּר אֵלֵינוּ בְּחוֹרֵב לֵאמֹר" לְדוֹרוֹת, שֶׁבְּכָל יוֹם בַּת קוֹל יוֹצֵאת מֵהַר חוֹרֵב לְהַזְהִיר עַל עֶסֶק הַתּוֹרָה.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. יוֹם ט"ו בְּאָב יַרְבֶּה קְצָת שִׂמְחָה, כִּי יֵשׁ עִלּוּי לִשְׁכִינָה, כמ"ש בְּזֹהַר (ח"ב דַּף קל"ה), וְיִזָּהֵר לְהוֹסִיף בַּתּוֹרָה בַּלַּיְלָה, כמ"ש רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תַּעֲנִית לא.).

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמב)

ב. עַל כָּל מִצְוָה שֶׁחוֹשֵׁב יֹאמַר "בְּלִי נֶדֶר". וְעַל דְּבַר הָרְשׁוּת יֹאמַר "אִם יִגְזֹר ה'". וְאִם עָשָׂה וְהִצְלִיחַ אוֹ הִרְוִיחַ, יֹאמַר "עָשִׂיתִי אוֹ הִרְוַחְתִּי בְּחַסְדָּיו יִתְבָּרַךְ וְעָזְרָתוֹ".

(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קע)

מוּסָר

לֹא יַפְחִיד לַתִּינוֹק לוֹמַר "כֶּלֶב קַח אוֹתוֹ" וְכַיּוֹצֵא, כִּי סִטְרָא אַחֲרָא נִקְרָא בְּשֵׁמוֹת כָּאֵלּוּ, וֶהֱוֵי כְּנוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת לָבוֹא לָקַחַת הַתִּינוֹק. וְשָׁמַעְתִּי מֵאָדָם גָּדוֹל מַעֲשֶׂה נוֹרָא בָּזֶה.

(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קפט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַאֲצַוֶּה אֶת שׁוֹפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמוֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ - אֶפְשָׁר לִרְמֹז מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּחוֹשֶׁן מִשְׁפָּט (סִימָן רנ"ג) שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נָכְסַי לְטוּבְיָה וּבָאוּ שְׁנֵי טוּבְיָה, תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם, אוֹ שָׁכֵן, אוֹ קָרוֹב. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "לֵאמֹר שָׁמוֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם" לְאֶחָד מֵהֶם וְלֹא נוֹדַע לְמִי, אָז "וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ", דְּהַיְנוּ צַדִּיק וְחָכָם.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת
א. הַמְסַפֵּר שֶׁבַח אָדָם בְּחָכְמָה אוֹ עֹשֶׁר אוֹ בָּנִים וְכֵיוֹצֵא, חַיָּב לְבָרְכוֹ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בּוֹ עַיִן הָרַע, וְאִם נוֹתֵן עַיִן הָרַע בַּחֲבֵרוֹ, כֵּן יִנָּתֵן בּוֹ, מִלְּבַד עָנְשׁוֹ יַעֲלֶה בְּאִשּׁוֹ.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קעב)
ב. יִדְרֹשׁ שְׁלוֹם כָּל אָדָם, הַכֹּל לְאַתּוּיֵי [לְרַבּוֹת] שׁוֹנְאוֹ.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קפ)

מוּסָר
"וְנִרְגָּן מַפְרִיד אַלּוּף" (מִשְׁלֵי טז, כח), כְּגוֹן שֶׁאוֹמֵר פְּלוֹנִי שֶׁדִּבֵּר כָּךְ כִּיוֵּן לְרָעָה, אוֹ לִרְמֹז זֶה, וְכֵיוֹצֵא. וּפֵרְשׁוּ זַ"ל "מַפְרִיד אַלּוּף" הַיְנוּ מַפְרִיד **אֵל** מִדַּת חֶסֶד מֵאֱלֹהִים גִּימַטְרִיָּא **פ"ו**, וּמְעוֹרֵר הַדִּינִין וּמְסַלֵּק הָרַחֲמִים, וְגָחָלִים חוֹתָה עַל רֹאשׁוֹ.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קעז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
וַאֲצַוֶּה אֶת שׁוֹפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר - אֶפְשָׁר לִרְמֹז בָּמָּה שֶׁאָמְרוּ זַ"ל שֶׁהַדַּיָּן בְּעֵת הַדִּין יִרְאֶה כְּאִלּוּ גֵּהִנָּם פְּתוּחָה תַּחְתָּיו, וְכֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת "**אֶת שׁוֹפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר**" - "לַהַב אֵשׁ", שֶׁיְּשַׁעֵר לַהַב אֵשׁ גֵּהִנָּם שֶׁפְּתוּחָה תַּחְתָּיו.
(פְּנֵי דָוִד)

פָּרָשַׁת וָאֶתְחַנַּן

יוֹם א'

הֲלָכוֹת
א. דְּבָרִים שֶׁבִּכְתָב, אִי אַתָּה רַשַּׁאי לְאוֹמְרָם עַל פֶּה, וְאִם שָׁגוּר בְּפִיו מֻתָּר (סִימָן מ"ט וְעַיֵּן בְּרָכֵי יוֹסֵף).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף טו)
ב. לְהוֹצִיא אֲחֵרִים יְדֵי חוֹבָה, אַף אִם שָׁגוּר, אָסוּר לוֹמַר עַל פֶּה (בְּרָכֵי יוֹסֵף שָׁם).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף טז)

מוּסָר
אוֹי לוֹ וּלְנַפְשׁוֹ הָעֲלוּבָה לְעוֹשֶׂה מִצְוֹת אוֹ נוֹתֵן צְדָקוֹת בִּשְׁבִיל שֶׁיְּכַבְּדוּהוּ בְּנֵי אָדָם, וְהוּא מֵאוֹתָם שֶׁאוֹמְרִים נַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם, וּכְמוֹ שֶׁהֶאֱרִיכוּ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"א כ"ה ע"ב, זֹהַר חָדָשׁ יִתְרוֹ) וּבַתִּקּוּנִים.
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף ק"צ)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
וָאֶתְחַנַּן אֶל ה' - פֵּרֵשׁ רש"י בְּרֵישׁ סִדְרִין: "וָאֶתְחַנַּן" אֵין חַנּוּן בְּכֹל מָקוֹם אֶלָּא לְשׁוֹן מַתְּנַת חִנָּם, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם לַצַּדִּיקִים לִתְלוֹת בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אֵין מְבַקְּשִׁים מֵהַמָּקוֹם אֶלָּא מַתְּנַת חִנָּם, לְפִי שֶׁאָמַר לוֹ "וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן", אָמַר לוֹ בְּלָשׁוֹן "וָאֶתְחַנַּן". עכ"ל. וְיֵשׁ לְהָעִיר דְּשָׁנִינוּ "הֱיוּ כַּעֲבָדִים הַמְשַׁמְּשִׁים אֶת הָרַב שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס", וּמָה שֶּׁבַח הוּא זֶה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה דְּוַדַּאי כָּל מַעֲשָׂיו לְשֵׁם שָׁמַיִם דַּוְקָא וְאֵיךְ יִתָּלֶה בְּמַעֲשָׂיו? וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּאַף עַל פִּי שֶׁעוֹבְדִים שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, מִכָּל מָקוֹם יְכוֹלִין לְבַקֵּשׁ סְתָם בַּקָּשָׁתָם, אַךְ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם פֵּרֵשׁ שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מַתְּנַת חִנָּם בְּסוּג "וְחַנֹּתִי אֶת אֲשֶׁר אָחֹן".
וְעוֹד אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ הַמְפָרְשִׁים דִּכְשֶׁעוֹשִׂים יֶתֶר עַל חִיּוּבָם אוֹ בְּגִמִילוּת חֲסָדִים בַּחֵלֶק שֶׁהוּא טוֹב לַבְּרִיּוֹת, שָׁרֵי עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס, וְהַיְנוּ רְבוּתָא [וְזֶה הַחִדּוּשׁ] דְּאַף דְּמִתְחַסְּדִים עִם קוֹנָם לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר מֵחִיּוּבָם, וְכֵן מְרַבִּים לְהֵטִיב עִם חַבְרֵיהֶם, וַאֲפִלּוּ הָכִי אֵינָם תּוֹלִין בְּמָה שֶׁיְּכוֹלִים לִתְלוֹת וּמְבַקְּשִׁים מַתְּנַת חִנָּם.
(רֹאשׁ דָּוִד)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת
א. זְמַן תְּפִלָּה עִם הָנֵץ הַחַמָּה, דִּכְתִיב (תְּהִלִּים עב, ה) "יִירָאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ" (סִימָן פ"ט).
(קֶשֶׁר גְּוִדְל, סִימָן ז, סְעִיף א)
ב. אִם הִתְפַּלֵּל מִשָּׁעָה שֶׁעָלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר וְהֵאִיר פְּנֵי מִזְרָח, שֶׁהוּא שָׁעָה וְחֹמֶשׁ קֹדֶם עֲלוֹת הַשֶּׁמֶשׁ, יָצָא (שָׁם).
(קֶשֶׁר גְּוִדְל, סִימָן ז, סְעִיף ב)

מוּסָר
לֹא יִפְתַּח פִּיו לַשָּׂטָן, כִּי יֵשׁ סַכָּנָה. וּבְפֵרוּשׁ אָמְרוּ בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ דַּאֲפִילוּ אִם הוּא הֶדְיוֹט, בְּזֶה דְּבָרָיו עוֹשִׂין פֵּרוֹת, וְרָעָה תָּבֹא עֲלֵיהֶם שֶׁל שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל.

(צִפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קצא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אֶעְבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה וגו' - שָׁמַעְתִּי בְּשֵׁם חֲכְמֵי קָאשְׁטִילְיָא שֶׁפֵּרְשׁוּ בְּמָה שֶׁאָמְרוּ דְּלִמְדוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ בַּשָּׁמַיִם דְּכְשֶׁיִּתְפַּלֵּל וּבְלְשׁוֹן תְּפִלָּתוֹ יֹאמַר שְׁנֵי תֵּבוֹת "נָא" מִתְקַבֶּלֶת הַתְּפִלָּה, וְזֶה שֶׁאָמַר "אַל נָא רְפָא נָא לָהּ". וְעַתָּה הִתְחִיל לוֹמַר "אֶעְבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה", וְהָיָה דַּעְתּוֹ לוֹמַר עוֹד הַפַּעַם "נָא", וְלָכֵן אָמַר לוֹ הַקָּבָ"ה "רַב לְךָ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה", שֶׁלֹּא תֹּאמַר "נָא" פַּעַם אַחֶרֶת. עַד כָּאן שָׁמַעְתִּי. וְאַחַר זְמַן רַב רָאִיתִי שֹׁרֶשׁ הַקְּדָמָה זוֹ בְּסוֹף סֵפֶר "מַאֲמַר מָרְדְּכַי" (סוֹף הַאֲזִינוּ) שֶׁהַתְּפִלּוֹת שֶׁנִּמְסְרוּ לְמִיכָאֵל פָּסוּק צָרִיךְ בְּדִיקָה, וְלֹא אָמַר "אֵל נָא רְפָא נָא לָהּ", דִּשְׁנֵי פְּעָמִים גִּימַטְרִיָּא "מִיכָאֵל". וְשָׁם פֵּרֵשׁ פָּסוּק זֶה "רַב לְךָ" הַמְדֻבָּר. עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ. וְעַתָּה שֶׁרָאִיתִי שֹׁרֶשׁ הַהַקְדָּמָה יֵשׁ לְפַקְפֵּק בַּדָּבָר וְצָרִיךְ יִשּׁוּב.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם פָּרוּץ, כִּי כַּאֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם צְנִיעוּת חֻלָּה עָלָיו אֵימַת מֶלֶךְ וְלִבּוֹ נִשְׁבָּר (סִימָן צ').
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף ז)
ב. בְּמָקוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ נֵס וְנִצּוֹל מֵהַסַּכָּנָה, אַף שֶׁהוּא פָּרוּץ, מֻתָּר לְהִתְפַּלֵּל (הָרַב הַמַּגִּיהַּ בְּשֻׁלְחָנֵי צְבוּר דַּף נ"ח ע"ב).
(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סְעִיף ח)

מוּסָר

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (סוֹטָה ח.): גְּמִירֵי אֵין יֵצֶר הָרַע שׁוֹלֵט כְּלָל בְּמַה שֶׁעֵינַיִם אֵינָן רוֹאוֹת. וְאָמְרוּ זַ"ל (עַיֵּן סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן ט' וְסֵפֶר הַיִּרְאָה לר"י): אֵין לְךָ דָּבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי הַתַּאֲוָה כַּעֲצִימַת הָעַיִן.
(צִפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קצג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם - שְׁמוֹנָה שֵׁמוֹת יֵשׁ לַכַּעַס, וְכֻלָּם עַל שֵׁם הַמַּעֲשֶׂה: כַּעַס, זַעַם, עֶבְרָה, חָרוֹן, חֵמָה, קֶצֶף, רֹגֶז. **רֹגֶז** מַרְגִּיז כָּל גּוּפוֹ שֶׁל אָדָם. כַּעַס (אוֹתִיּוֹת) "עכס" הוּא אֶרֶס. **זַעַם** שֶׁכָּל גּוּפוֹ מִזְדַּעֲזֵעַ וְנִרְתָּע בַּכַּעַס וְזֶעָה נוֹפֶלֶת עָלָיו. **אַף** עָלָה עָשָׁן אַפּוֹ. **עֶבְרָה** מַעֲבִירוֹ מִדַּעְתּוֹ וּמִדַּעַת קוֹנוֹ. **חָרוֹן** שׁוֹרֵף כָּל גּוּף הָאָדָם כְּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת (עַיֵּן רָשִׁ"י שְׁמוֹת

טו, ח: כָּל חֲרוֹן שֶׁבַּמִּקְרָא לְשׁוֹן שְׁרֵפָה). **חֲמָה** שֶׁמְּחַמֵּם כָּל גּוּפוֹ. **קֶצֶף** דָּבָר שֶׁאֵינוֹ לִכְלוֹם כְּקֶצֶף עַל פְּנֵי הַמַּיִם פֵּרוּשׁ זוֹהֲמָא.
"וַיִּתְעַבֵּר" עָבַר עַל מִדָּתוֹ הַתְרוּמְיָה, כִּי זָעֲמוֹ רָגַע וְעַתָּה לְזֶמַן אָרֹךְ. רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. בְּשָׂדֶה בֵּין הָאִילָנוֹת רַשַׁאי לְהִתְפַּלֵּל. עוֹבְרֵי דֶּרֶךְ מִתְפַּלְּלִים בַּשָּׂדֶה בְּכֹל גַּוְונָא (הָרַב מָגֵן אַבְרָהָם).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף ט-י)
ב. מָקוֹם מֻקָּף מְחִצּוֹת, אַף שֶׁאֵינוֹ מְקֹרֶה, שַׁפִּיר דָּמֵי (בִּרְכֵי יוֹסֵף שָׁם סִימָן צ').
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן ז, סְעִיף יא)

מוּסָר

כָּל הַמַּחֲלִיף בְּדִבּוּרוֹ כְּאִלּוּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה, וְיָלְפֵי לָהּ רַבּוֹתֵינוּ (סַנְהֶדְרִין צב.) מִגְּזֵירָה שָׁוָה.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף צד"ק)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְלֹא שָׁמַע אֵלַי - אֶפְשָׁר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ ז"ל שֶׁגָּזַר לְסִתּוֹם כָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁלֹּא תִּכָּנֵס תְּפִלַּת מֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה, וְזֶה שֶׁאָמַר "וְלֹא שָׁמַע אֵלַי", שֶׁגָּזַר שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ תְּפִלָּתַי.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. אֵין רָאוּי לִקְרֹא בְּשֵׁם "אָדָם" אוֹ "נֹחַ" אוֹ "שֵׁם" וְ"עֵבֶר", דְּאֵין לְהַעֲלוֹת שֵׁם אֶלָּא מֵאַבְרָהָם וְאֵילָךְ, וְהַנִּקְרָא בְּשֵׁם "יָפֶת" וְכַיּוֹצֵא מֵאֲשֶׁר קָדְמוּ לְאַבְרָהָם, אֵינוֹ בְּכְלָל מִי שֶׁעָמְלוּ בַּתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ. הָרַב המבי"ט (ח"א סִימָן רע"ו). וְתָמַהּ עָלָיו הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שֶׁהֲרֵי מָצִינוּ ר' בִּנְיָמִין בַּר **יֶפֶת** וְכַיּוֹצֵא. יֵשׁ לְהָעִיר מֵעֲקִבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל, וְהָעוֹלָם אֵין נִזְהָרִים בְּזֶה קְרֹאוּ בִּשְׁמוֹתָם "אָדָם", "נֹחַ" וְכַיּוֹצֵא (עַיֵּן שוּ"ת יוֹסֵף אוֹמֵץ סִימָן י"א אוֹת ג').
(בִּרְכֵי יוֹסֵף יו"ד סִימָן רסה אוֹת ו)

ב. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁאֵין קוֹרִין אַחַר שְׁמוֹת הַחַיִּים, אֶלָּא אַחַר שֶׁכְּבָר מֵתוּ. סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן ת"ס. וְכָתְבוּ סִימָן "קָרְאוּ בִשְׁמוֹתָם עֲלֵי אֲדָמוֹת". וּלְכָל הַמִּנְהָגִים, אֵין אָדָם קוֹרֵא בְּנוֹ בְּשֵׁם עַצְמוֹ, אֲבָל רָאִיתִי בְּמָקוֹם אֶחָד עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל יְהוּדִי שְׁמוֹ "מָרְדְּכַי", וְקָרָא שֵׁם בְּנוֹ "מָרְדְּכַי", וְהָיָה זָר בְּעֵינַי מְאֹד.
(בְּרִית עוֹלָם עַל סֵפֶר חֲסִידִים שָׁם)

מוּסָר

שֵׁם הִיא הַנְּשָׁמָה, כמ"ש מַהַר"ם דֵּי לוֹנְזַאנוֹ זַ"ל במערי"ב במ"ש רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שְׁמוֹ שֶׁל מָשִׁיחַ. ע"ש שֶׁפֵּרֵשׁ שֶׁהִיא נִשְׁמָתוֹ. וכ"פ הָרֶמָ"ז זַ"ל בְּהַגָּהוֹת כ"י דְּהַשֵּׁם הִיא הַנְּשָׁמָה, וּבָזֶה פֵּרַשְׁתִּי מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה דְּאָמַר הַקָּבָ"ה לַמַּלְאָכִים שֶׁיִּקְרְאוּ שֵׁמוֹת, וְלֹא יָדְעוּ, וְאָמַר לוֹ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן וְקָרָא שֵׁמוֹת. וְלִכְאוֹרָה יִפָּלֵא מָה חָכְמָה זוֹ לְחַבֵּר קְצָת אוֹתִיּוֹת וְלַעֲשׂוֹת שֵׁם? אָמְנָם הָעִנְיָן הוּא, דְּבַשֵּׁם רָמוּז שֹׁרֶשׁ נִשְׁמָתוֹ בָּעוֹלָמוֹת וּבְמִדַּת הָעֶלְיוֹנוֹת, וּמַלְאָכֵי הַשָּׁרֵת לֹא יָדְעוּ זֶה, וְאָדָם הָרִאשׁוֹן יָדַע כָּל נִבְרָא הָאֵיךְ אָחוּז בֵּין בְּצַד הַקְּדֻשָּׁה בֵּין בְּאֹפֶן אַחֵר, וְהָיָה קוֹרֵא הַשֵּׁם כְּפִי מַה שֶּׁהוּא נֶאֱחָז לְמַעְלָה, וְאַחַר זְמַן רָאִיתִי בְּתִקּוּנֵי הַזֹּהַר (דַּף פ"ה ב') דְּאָמְרוּ שָׁם: "וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת" דְּקָרָא לְכָל צָבָא דִּלְעֵילָּא בְּשֵׁם יְדִיעַ וּבְדַרְגָּא יְדִיעָא לְאִשְׁתַּמּוֹדָעָא לְכָל חַד מַאֲתָר דְּאִתְנַטִּיל. עָלַי לִבִּי.
(דְּבַשׁ לְפִי מע' ש' אוֹת כ')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים וגו' - כָּתַב רַבֵּנוּ שִׁמְשׁוֹן בַּגִּימַטְרִיָּאוֹת שֶׁהֵבִיא הַשַּׁ"ךְ סוֹף פָּרָשָׁתֵינוּ, "דְּבֵקִים" גִּימַטְרִיָּא "יוֹסֵף", שֶׁתִּהְיוּ דְּבוּקִים בַּה' כְּשֵׁם שֶׁיּוֹסֵף דָּבַק בַּה' תָּמִיד. עַיֵּן שָׁם. וְלִדְרָכֵינוּ הַכָּוָנָה "וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה'", אָז תִּנָּצְלוּ (מִקְטְרוּג) חֵטְא (מִכְירַת) יוֹסֵף עַל יְדֵי הַדְּבֵיקוּת בַּה'. וּלְרֶמֶז זֶה "יוֹסֵף" גִּימַטְרִיָּא "דְּבֵקִים", כִּי כְּשֶׁיִּשְׂרָאֵל דְּבֵקִים בַּה', יִנָּצְלוּ מֵחֵטְא יוֹסֵף. וְהִנֵּה הִנָּם תְּרֵי טַעֲמֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִקְרְאוּ עַל שֵׁם יוֹסֵף, לְהַעִירֵנוּ שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁמֹר שַׁבָּת לְהִנָּצֵל מֵחֵטְא יוֹסֵף, וְגַם שֶׁתָּמִיד נִהְיֶה כְּיוֹסֵף דְּבֵקִים בַּה' יִתְבָּרַךְ.
(כְּסָא דָוִד דָּרוּשׁ כד)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אַגַּב אֹמֶר, אִישׁ אֲשֶׁר שְׁמוֹ "אַבָּא", וְכֵלִי עַלְמָא זֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ "אַבָּא", וְהוּא נָכְר לַכֹּל בְּשֵׁם זֶה, נִרְאֶה דְּאָסוּר לִבְנוֹ לִקְרוֹתוֹ "אַבָּא", אַף עַל גַּב דְּאִילּוּ הָיָה לוֹ שֵׁם אַחֵר, מֻתָּר

לַבֵּן לִקְרוֹתוֹ "אַבָּא", וְאִדְרַבָּה מְכַבְּדוֹ וְקוֹרֵא אוֹתוֹ "אַבָּא" לְשׁוֹן חֲשִׁיבוּת. אֲבִיו זֶה שֶׁהֶרְגִּיל שְׁמוֹ בְּפִי כֹּל, וַהֲכִי קָרֵא לֵיהּ "אַבָּא", נ"ל דְּאָסוּר לִקְרוֹת לוֹ לְאָבִיו "אַבָּא".
(שֵׁם הַגְּדוֹלִים מע' אַבָּא)
ב. "בֶּן צִיּוֹן". רָאִיתִי שֶׁכָּתַב אֶחָד קָדוֹשׁ בכ"י מִשֵּׁם יְרוּשַׁלְמִי שֶׁמִּי שֶׁמֵּתִים בָּנָיו, יִקָּרֵא לִבְנוֹ אֲשֶׁר יֻלַּד לוֹ "בֶּן צִיּוֹן" וְיִחְיֶה.
(שֵׁם הַגְּדוֹלִים בקו"א מע' ב')

מוּסָר

וְאַמַּאי קָרוּ לֵיהּ "נַחוּם אִישׁ גַּם זוּ" וכו' גַּם זוֹ לְטוֹב (תַּעֲנִית כ"א). שֶׁמַּעְתִּי כִּי בָּדִיק בִּשְׁמַיּהּ, הֲלֹא תִּרְאֶה "נַחוּם" גִּימַטְרִיָּא "גַּם זוֹ לְטוֹב" עִם הַכּוֹלֵל. וּמִכָּאן תִּרְאֶה כִּי מִן הַשָּׁמַיִם מַזְמִינִים הַשֵּׁם בְּפִי אֲבִי הַבֵּן, וְזוֹ רָמוּז כָּל עִנְיָנוֹ.
(כִּכָּר לָאֶדֶן מַס' תַּעֲנִית)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "חוֹלֶה", כִּי כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה פָּנָיו מְכוּרְכָּמִים כְּחוֹלֶה, לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה מַתֶּשֶׁת כֹּחוֹ שֶׁל אָדָם. רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל. וּכְשֶׁהוּא גַּבְרָא רַבָּא, אָז חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר לְרַבִּי יְהוּדָה בְּנְדָרִים (דַּף נ') פָּנֶיךָ דּוֹמִים וכו'. וְזֶהוּ "חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים", שֶׁיִּרְאוּ שֶׁפָּנֶיכֶם מְאִירוֹת. וְיוּמְתַק בְּמָה שֶׁאָמְרוּ דֶּגֶבְרָא רַבָּא נִקְרֵאת הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹ, וְהוּא אוֹמְרוֹ "חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם". וְדוֹ"ק.
(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת עֵקֶב

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. וְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם יִפְדֶּנּוּ מִיָּד וכו'. בְּמִצְרִים נוֹהֲגִים לִפְדּוֹת בְּלֵיל ל"א, וְהָרַב גִּנַּת וְרָדִים הַשָּׁבֵּ"ח הִשְׁבִּי"חַ מִנְהָגָם בְּשׁוּ"ת (יו"ד כְּלָל ו'). וּכְתַב שָׁם דְּאִם עוֹשִׂין הַסְּעֻדָּה בַּלַּיְלָה, שַׁפִּיר דָּמֵי, וְאִם יִרְצוּ יַעֲשׂוּהָ בַּיּוֹם.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף יו"ד סִימָן ש"ה אוֹת י"ד)
ב. אִם הָיָה חֹלִי לַתִּינוֹק, וְלֹא מָלוּ אוֹתוֹ, וּבִזְמַן הַפִּדְיוֹן עֲדַיִן הוּא חוֹלֶה, פּוֹדִין אוֹתוֹ קֹדֶם הַמִּלָּה, וכמ"ש בְּסִפְרֵי הַק' "חַיִּים שְׁאַל" (ח"א סִימָן ל"א). וְהַכִּין חֲזִינָא לַגָּאוֹן הָרַב ב"ח בַּתְּשׁוּבוֹת הַחֲדָשׁוֹת (סִימָן נ').

(שו"ת טוב עין סימן ח"י אות ק')

מוסר

פִּדְיוֹן הַבֵּן, מָסֹרֶת בְּיָדֵינוּ מִפִּי זְקֵנִים שֶׁקִּבְּלוּ מֵהַקַּדְמוֹנִים כִּי אִישׁ אֲשֶׁר יְקַיֵּם מִצְוַת פִּדְיוֹן בְּנוֹ הַבְּכוֹר כַּדִּין, וְיִתֵּן ה' סְלָעִים לַכֹּהֵן בְּשִׂמְחָה, וְהָיוּ לוֹ לְגַמְרֵי, שֶׁלֹּא יַחֲזִיר הַכֹּהֵן שׁוּם דָּבָר בְּשׁוּם אֹפֶן, יִהְיֶה בָּטוּחַ שֶׁהַיֶּלֶד יִחְיֶה וְיִנָּצֵל מִפִּגְעֵי חֲלָיֵי הַיְלָדִים וְיִגְדַּל וְהָיָה לְאִישׁ.
(מִדְבָּר קְדֵמוֹת מע' פ' אות י')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם. וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֵת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וּשְׁמַרְתֶּם וכו' - אֶפְשָׁר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ עָשָׂה מִצְוָה אַחַת קָנָה לוֹ סָנֵיגוֹר אֶחָד, וְנִבְרָא מִכָּל מִצְוָה מַלְאָךְ, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר, וְנִקְרָא עַל שֵׁם הַמִּצְוָה כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים, וְהוּא מִרְבֶּה פָּרָשַׁת נָשֹׂא בַּפָּסוּק - 'לָמָּה זֶּה תִּשָּׁאֵל לִשְׁמִי' וְהוּא **פֶּלְאִי**, שֶׁנִּקְרָא הַמַּלְאָךְ עַל שֵׁם הַנְּזִירוּת שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "אִישׁ כִּי יַפְלִיא". וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם" וּלְמָחָר לְקַבֵּל שְׂכָרָם, "וְהָיָה עֵקֶב" – בַּסּוֹף, "תִּשְׁמְעוּן" לְמַלְאָכִים הַנִּבְרָאִים עַל יְדֵי הַמִּצְוֹת וְנִקְרָאִים עַל שְׁמָם, וְזֶהוּ "תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים", כְּלוֹמַר שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַמִּצְוֹת, וְדַבֵּר יְדַבְּרוּ הֵם עִם הַמִּצְוֹת, וְיִשְׁמְעוּ לְמַאֲמַר הַמִּצְוֹת כְּלוֹמַר לַמַּלְאָכִים שֶׁנִּקְרָאִים עַל שֵׁם הַמִּצְוֹת. "וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם", דְּבִשְׁמִירָתָם עוֹשִׂים אוֹתָם מַמָּשׁ שֶׁנִּבְרָאִים מַלְאָכִים. "וּשְׁמַרְתֶּם" וכו'.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אֵין הָאָב יָכוֹל לִפְדּוֹת עַל יְדֵי שָׁלִיחַ (רמ"א). עַיֵּן בְּרָכֵי יוֹסֵף דְּכָתַבְתִּי דְּכַמָּה חוֹלְקִים יֵשׁ עַל זֶה רַבּוּ כְּמוֹ רַבּוּ. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת פְּנֵי אַרְיֵה חָדָשׁ (סִימָן מ"ד) שֶׁכָּתַב דְּכֹהֵן אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹת שָׁלִיחַ, וְהַשָּׁלִיחַ לֹא יְבָרֵךְ שֶׁהֵחֱיָינוּ. ע"ש.
(שִׁיּוּרֵי בְּרָכָה שָׁם אות ג)

ב. וְאִם חָל יוֹם ל"א לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, יַמְתִּין עַד יוֹם א'. הֵיכָא דְּיֵשׁ לְתִינוֹק כ"ט י"ב תשצ"ג קוֹדֶם הַשַּׁבָּת, כָּתַב הָרַב ב"ח דֶּיפְדֶּהוּ קוֹדֶם הַשַּׁבָּת (דְּמִקְרֵי כְּבָר חֹדֶשׁ), וְכֵן הִסְכִּים הָרַב ש"ך (ס"ק י"ט), אַךְ הָרַב פָּנִים מְאִירוֹת דָּחָה דִּבְרֵיהֶם. גַּם הָרַב מָגֵן אַבְרָהָם (סִימָן של"ט ס"ק ח') דָּחָה דִּבְרֵיהֶם, וְגַם הָרַב פֶּרַח מַטֶּה אַהֲרֹן חָלַק עַל הָרַב ב"ח וש"ך, וְהֶעֱלָה דְּאַף אִם עָשָׂה כֵּן בְּדִיעֲבַד, יֵשׁ לַחֲזֹר וְלִפְדּוֹתוֹ אַחַר הַשַּׁבָּת, וְלֹא יְבָרֵךְ. וְכֵן עִקַּר. אֵרַע יוֹם ל"א בְּיוֹם טוֹב א' דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, לְפִי הַמִּתְבָּאֵר מִדִּבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים הַדָּבָר בָּרוּר שֶׁיִּפְדֶּהוּ בְּיוֹם

צוֹם גְּדַלְיָה, וְיֵעָשֶׂה הַסְּעֻדָּה בְּלַיְלָה אַחַר הַתַּעֲנִית. פָּדָה אֶת בְּנוֹ, וְנִתְחַיֵּב לָתֵת לַכֹּהֵן ה' סְלָעִים, וְנוֹתֵן מַשְׁכּוֹן עֲלֵיהֶם, אֵין בְּנוֹ פָּדוּי, דְּמַשְׁכּוֹן אֵינוֹ אֶלָּא הַבְטָחָה בָּעַלְמָא וּבְפִדְיוֹן נְתִינָה אַלִּימְתָּא בָּעִינָן וְנְתִינָה חֲזָקָה צָרִיךְ].
(בְּרֶכֵי יוֹסֵף שָׁם אוֹת טו-יז)

מוּסָר

אַשְׁרָיו מִי שֶׁיּוּכַל לְהִתְעַנּוֹת עַל חַטֹּאתָיו. וְרַבּוּ סְגֻלּוֹת הַתַּעֲנִית, וּמֵהֶם כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא אֵין בָּהּ כֹּחַ לִדְבֵק בְּמִי שֶׁשָּׁרוּי בְּתַעֲנִית.
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קצו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן - רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אָמְרוּ בִּדְבָרִים רַבָּה: "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל", מָה רָאָה לוֹמַר כָּאן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל? רַבָּנָן אַמְרִי לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמֶלֶךְ שֶׁקִּדֵּשׁ מַטְרוֹנָה בִּשְׁתֵּי מַרְגָּלִיּוֹת, וְאָבְדָה אַחַת מֵהֶם, אָמַר לָהּ הַמֶּלֶךְ, אִבְּדַת אַחַת שִׁמְרִי הַשְּׁנִיָּה. כָּךְ קִדֵּשׁ הַקָּבָ"ה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּנַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע. אִבְּדוּ "נַעֲשֶׂה" שֶׁעָשׂוּ הָעֶגֶל, אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה שִׁמְרוּ "נִשְׁמַע", הַוַי "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל". עכ"ל. וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶּה רֶמֶז הַכָּתוּב "וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן", כְּלוֹמַר הַשָּׂכָר הַנִּשְׁאָר לָכֶם הוּא "תִּשְׁמְעוּן", דְּהַיְנוּ "נִשְׁמַע".
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. אִם בְּעֵד הַחַלּוֹן בֵּיתוֹ רוֹאֶה קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל, אַף עַל גַּב שֶׁיֵּשׁ ל' יוֹם שֶׁלֹּא הָלַךְ לְבֵית הַקְּבָרוֹת, כְּשֶׁיֵּלֵךְ אֵינוֹ מְבָרֵךְ.
(בְּרֶכֵי יוֹסֵף סִימָן רכז אוֹת ד)

ב. נִתְחַדֵּשׁ בּוֹ קֶבֶר וְנִתְוַסֵּף, צָרִיךְ לְבָרֵךְ אַף בְּתוֹךְ ל' יוֹם. בֵּרֵךְ עַל קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְתוֹךְ ל' יוֹם הָלַךְ לְעִיר אַחֶרֶת וְרָאָה קִבְרֵי יִשְׂרָאֵל אֲחֵרִים, צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְבָרֵךְ.
(שָׁם אוֹת ה-ו)

מוּסָר

עַל יְדֵי תַּעֲנִית יָבֹא לִידֵי עֲנָוָה, כִּי יַכִּיר מַה הוּא הָאָדָם, דִּבְמְנִיעַת מְעַט פַּת יוּתַּשׁ כֹּחוֹ.
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קצז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה אִם הָעֲבֵרוֹת קַלּוֹת שֶׁאָדָם דַּשׁ, פֵּרְשׁוּ הַמְפָרְשִׁים הַסְיָגִים, וְהֵם עִקָּר גָּדוֹל כִּי בָּזֶה יִהְיוּ כָּל הַמִּצְוֹת שְׁמוּרוֹת, וְאִם לָאו יִפָּגַע בָּעִיקָּר וּמֵרָעָה אֶל רָעָה יֵצֵא.

(חַדְרֵי בֶּטֶן)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. בְּגִלְיוֹנוֹתֵינוּ אֶרֶץ הַצְּבִי וּקְצָת מִטּוּרְקִיָּא"ה [מִתּוּרְכִיָּה], וְכֵן בְּעֲרֵי אַשְׁכְּנַז וּפוֹלִין, כֻּלָּן מְבָרְכִין [בִּרְכַּת הֶחַמָּה]. וְהַמָּקוֹם שֶׁאֵינָם מְבָרְכִים, צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם בְּקִבָּלָה, שֶׁרַבָּנֵי הַמָּקוֹם הַקַּדְמוֹנִים קִדֵּם מָרָן ומור"ם, מִפְּנֵי הַפֵּרוּשׁ הָאַחֵר הִסְכִּימוּ שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ, וּבָזֶה נֶאֱמַר "אַל תִּטּוֹשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ".

(שו"ת טוּב עַיִן סִימָן חי אות נח)

ב. אִם הָעֲנָנִים מְכַסִּים הַשֶּׁמֶשׁ, מִדִּינָא יָכוֹל לְבָרֵךְ בְּשֵׁם וּמַלְכוּת, אַךְ עַל הַצַּד הַיּוֹתֵר טוֹב, בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת. הָרַב פָּנִים מְאִירוֹת (ח"ב סִימָן ל"ח).

(בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן רכ"ט אות ג)

מוּסָר

הַשָּׂרוּי בְּתַעֲנִית אֵינוֹ בָּא לִידֵי נִסָּיוֹן, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רוֹאֶה שֶׁהוּא מְנַסֶּה עַצְמוֹ בְּתַעֲנִית. נִקְרָא גִּבּוֹר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, וְרָאוּי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו שְׁכִינָה. אֵין לוֹ מְקַטְרֵג וּתְפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת. אִם חַיָּב יִסּוּרִין, הוּא מַרְאֶה שֶׁמְּקַבְּלָם מֵאַהֲבָה. יֵשׁ מַלְאָכִים שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲלוֹת אֶלָּא בְּכֹחַ תַּעֲנִיּוֹת בְּנֵי אָדָם. וְהוּא סוֹד הַקָּרְבָּן, וְחֶלְבּוֹ וְדָמוֹ הֵחֵלּוּ עוֹלִין לְרֵיחַ נִיחוֹחַ, כְּמוֹ שֶׁהֶאֱרִיכוּ בַּזֹּהַר הַקְּדוֹשׁ פ' שְׁמוֹת (דַּף כ' ע"ב). כָּל הַמַּעֲלוֹת הָאֵלּוּ וְיוֹתֵר מֵהֶמָּה שֶׁכָּתְבוּ זַ"ל כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה בְּסֵפֶר אוֹר צַדִּיקִים (כִּי מִשָּׁם וּשְׁאַר סִפְרֵי מוּסָר וּמַרְבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְקַטְתִּי פְּנִינִים בְּקוֹנְטְרֵיסִים אֵלּוּ), הֵינוּ אִם בְּתַעֲנִית יְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו וְיַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה וְיִתְעַנֶּה לְכַפָּרָה.

(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יא, סְעִיף קצח-רד)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אֲבָנֶיהָ בַרְזֶל וּמֵהָרָרֶיהָ תַּחְצֹב - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "אָבוֹת". "בַּרְזֶל" נוֹטָרִיקוֹן בִּלְהָה רָחֵל זִלְפָּה לֵאָה, דְּבִזְכוּת הָאָבוֹת וְהָאִמָּהוֹת הָיָה לְךָ כָּל זֶה. רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, יִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ. נִרְאֶה דְּהוּא הַדִּין אִם הוּא מַפְלִיג בַּיָּם, שֶׁיֹּאמַר תְּפִלּוֹת הַיָּם בַּחֲתִימָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה כְּדִין הַהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ.
(בְּרֵכִי יוֹסֵף סִימָן ק"י)
ב. אִם לָן בִּמְקוֹם יִשּׁוּב, שֶׁחַיָּב לְהִתְפַּלֵּל שָׁם ח"י, כְּשֶׁיֵּצֵא לְמָחָר לַדֶּרֶךְ צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלַּת הַדֶּרֶךְ, דְּהֲוֵי כְּאִלּוּ עַתָּה יוֹצֵא בַּתְּחִלָּה, וְאִם לֹא לָן בְּמָקוֹם יִשּׁוּב, אוֹ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִין בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, פַּעַם רִאשׁוֹנָה יְבָרֵךְ וְיַחְתֹּם וּבְשְׁאָר הַיָּמִים יְבָרֵךְ וְלֹא יַחְתֹּם. הָרַדְבַּ"ז בִּתְשׁוּבָה כ"י (סִימָן ב' אֲלָפִים קע"ו). ולפ"ז בְּיוֹרְדֵי הַיָּם לֹא יְבָרְכוּ בַּחֲתִימָה, אֶלָּא יוֹמָא קָמָא, וּבְשְׁאָר הַיָּמִים מְסָפֵק יְבָרְכוּ בְּלֹא חֲתִימָה כַּנַּ"ל.
(בְּרֵכִי יוֹסֵף סִימָן קי')

מוּסָר

כַּוָּנַת הַלְּוָיָה שֶׁמְּלַוֶּה לְרֵעֵהוּ הַהוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ לְשָׁלוֹם, הִיא לְלַוּוֹת הַשְּׁכִינָה עִמּוֹ, וכמ"ש בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ. וְלָכֵן צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה שָׂמֵחַ כִּי הַשְּׁכִינָה נִקְרֵאת "שִׂמְחָה". וּכְתִבוּ זַ"ל דְּטוֹב שֶׁהַהוֹלֵךְ לַדֶּרֶךְ יִתֵּן צְדָקָה קֹדֶם שֶׁיִּסַּע, דִּכְתִיב "צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ וְיָשֵׂם לְדֶרֶךְ פְּעָמָיו". וְטוֹב שֶׁבְּעֵת הַלְּוָיָה יֹאמְרוּ חִדּוּשׁ בַּתּוֹרָה, עַל דֶּרֶךְ מַה שֶּׁאָמְרוּ זַ"ל "אַל יִפָּטֵר אָדָם, מֵחֲבֵרוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דִּבָּר הֲלָכָה", וְטַעַם הוּא בַּשְּׁכִינָה, וְכֵן "הֲלָכָה" אוֹתִיּוֹת ה' כַּלָּה, וְכֵן עַל יְדֵי חִדּוּשׁ בַּתּוֹרָה, גּוֹרֵם יְחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ.
(דְּבַשׁ לְפִי מע' ל' אוֹת ו')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם - רָמַז כִּי עִקַּר הַהִתְקוֹמְמוּת נֶגֶד הַיֵּצֶר הָרַע הוּא "אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם", בְּעֲבֵרוֹת שֶׁאָדָם דַּשׁ בָּעֲקֵבָיו, וְזֶהוּ "אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם".
(חַדְרֵי בֶּטֶן)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. שַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, מַכְרִיזִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְאוֹמְרִים נֶסַח "יְהִי רָצוֹן" הַכָּתוּב בַּסִּדּוּרִים, וְגַם לִפְנֵי חֹדֶשׁ אָב מַכְרִיזִין זוּלַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי שֶׁאֵין מַכְרִיזִין, דִּכְתִיב "בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגֵּנוּ". הַחַזָּנִים שֶׁלִּפְנֵי חֹדֶשׁ אָב, אוֹמְרִים מְחַדֵּשׁ חֳדָשִׁים וכו' בְּקוֹל קִינָה, וּמַאֲרִיכִים בָּזֶה לְקַנֵּן כָּל הַנּוֹסֵחַ, לֹא יָפֶה עוֹשִׂים לְעוֹרֵר בְּשַׁבָּת בֶּכִי יָגוֹן וַאֲנָחָה.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן כ"ד)
ב. בְּשָׁנָה מְעֻבֶּרֶת בְּשַׁבָּת שֶׁלִּפְנֵי רֹאשׁ חֹדֶשׁ, יַכְרִיז "בְּסִימָן טוֹב יְהֵא לָנוּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר רִאשׁוֹן", וּבַשֵּׁנִי יֹאמַר "אֲדָר שֵׁנִי". וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לוֹמַר בָּרִאשׁוֹן ["אֲדָר"] סְתָם וּבַשֵּׁנִי אֲדָר [שֵׁנִי].
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן כ"ד)

מוּסָר
הַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ דְּבָר מֵרֹאשִׁיתוֹ, תְּחִלַּת יְצִירָתוֹ וַהֲוָיָיתוֹ וּמַהוּתוֹ וְאֵיכוּתוֹ, שִׁבְתּוֹ וְקִימָתוֹ, שִׁבְתּוֹ וּמִשְׁעַנְתּוֹ, מִיּוֹם הֱיוֹתוֹ, מַה חוֹבָתוֹ לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ בְּגוּפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ לְיוֹצֵר הַכֹּל, אֵין חֵקֶר לִתְבוּנָתוֹ וְאֵין פּוֹטֵ"ר אוֹתוֹ.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף רח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
וְכָל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם - הַיֵּצֶר הָרַע נִקְרָא "רֶגֶל" כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר "זֶרַע בָּרֶךְ" (חֵלֶק ג') עַל בְּרָכוֹת (דַּף ל"ו) שֶׁהוּא תָּמִיד מְרַגֵּל לָאָדָם, וְצָרִיךְ כָּל הַהִתְגַּבְּרוּת וְהַזְּרִיזוּת לְקוּם נֶגְדּוֹ, וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה, **בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל** לְשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְעוֹד כְּשֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, נָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית אֵל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ"ט) "וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו", מִשֶּׁהוּבְטַח וְנִתְבַּשֵּׂר בְּשׂוֹרָה טוֹבָה, נָשָׂא לִבּוֹ אֶת רַגְלָיו וְנַעֲשָׂה קַל לָלֶכֶת (בּ"ר שם), וְכֵן כְּשֶׁיָּבוֹא אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא ז"ל קֵימָה תִּהְיֶה לָנוּ, "הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם" בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל, וְיִבָּנֶה בֵּית קָדְשֵׁנוּ וְתִתְפָּאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן.
(חַדְרֵי בֶטֶן)

פָּרָשַׁת רְאֵה

יוֹם א'

הֲלָכוֹת
א. נָהֲגוּ לִמְכֹּר הַמִּצְווֹת בַּשַּׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. בִּזְמַן מְכִירַת הַמִּצְווֹת, טוֹב וְיָשָׁר שֶׁלֹּא לָשׂוּחַ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְיִלְמוֹד מִזְמוֹרִים אִם בַּעַל נֶפֶשׁ הוּא.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ב אוֹת א)
ב. אֵין לְהִתְקוֹטֵט בַּעֲבוּר שׁוּם מִצְוָה.
(שָׁם אוֹת ג)

מוסָר

וּבְכֵן, חֲרָדָה יִלְבַּשׁ וְכֹל עַצְמוֹתָיו יֹאחֲזוּמוֹ רַעַד, כִּי לֹא נִבְרָא כִּי אִם לַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ, רַק כִּי אִי אֶפְשָׁר לַגּוּף בְּלִי מִחְיָה וּמָזוֹן וְכִסּוּי לְמַלְבֵּשׁ וְכֵיוֹצֵא מִצָּרְכֵי הַגּוּף, וּמֻתָּר לְהִתְעַסֵּק לְבַקֵּשׁ מִחְיָיתוֹ, אַךְ לֹא נִבְרָא לְיגַע לְהַעֲשִׁיר, וְכֹל הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה עַד חֲצוֹת טָרוּד בְּפוֹעֲלָיו וַעֲסָקָיו וּסְחוֹרוֹתָיו, כִּי עִקַּר מַה שֶּׁנִּבְרָא הוּא לַעֲבֹד בּוֹרְאוֹ, אֶלָּא שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְהַחֲיוֹת הַגּוּף, כִּי מִבַּלְעֲדֵי זֶה אִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹד עֲבוֹדַת עֶבֶד. וּמֵאַחַר שֶׁכֵּן אֵיךְ יַעֲשֶׂה הַטָּפֵל עִקָּר וְהָעִקָּר טָפֵל, כִּי כָּל יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו יוֹצִיא בַּעֲמָלוֹ אֲשֶׁר עָמַל בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְטִיּוּלִים וְכֵיוֹצֵא, אֲשֶׁר לֹא נִבְרָא לְזֶה, וְהוּא הַטָּפֵל. וְהָעִקָּר שֶׁנִּבְרָא לְתוֹרָה וּמִצְוֹת. וְסֵדֶר עֲבוֹדָה, יִשְׁלֵיךְ אָדָם אַחַר גַּוּוֹ. וְאָדָם לֹא זָכָר מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת כְּלָל, כְּאִלּוּ כָּל מַה שֶּׁנִּבְרָא וְטָרַח כְּבָיְכוֹל בְּיִצִירָתוֹ וַאֲשֶׁר הוּא מַשְׁפִּיעַ לוֹ חַיִּים תָּדִיר, הוּא בַּעֲבוּר שֶׁיִּשָּׂא וְיִתֵּן וְיִטַּיֵּל. וְזֶהוּ דָּבָר שֶׁאֵין הַשֵּׂכֶל מְקַבְּלוֹ כְּלָל, כִּי כָּל אֲשֶׁר יֶחְכַּם בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וְיִהְיֶה חָרִיף גָּדוֹל וּבָקִי בְּסְחוֹרוֹת וְחִילּוּפֵיהֶן וְשִׁינּוּיֵיהֶן, אֵין בְּזֶה שׁוּם עֲבוֹדָה לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְזֶה כָּל פְּרִי הַסְּחוֹרוֹת, וְכֹל הַטִּרַח הַזֶּה לָאֶסֹף הוֹן וְעֹשֶׁר וְלִהְיוֹת לוֹ שֵׁם עַל פְּנֵי חוּץ כִּי הוּא סוֹחֵר גָּדוֹל וְדַעְתּוֹ רְחָבָה, הַאִם בָּזֶה יִקְנֶה שְׁלֵימוּת לְנַפְשׁוֹ?! הַאִם כָּל אֲשֶׁר הִשִּׂיגָה יָדוֹ לַעֲשׂוֹת חַיִל, יַרְחִיב פִּיו וִימַלֵּא בִּטְנוֹ מִכֶּסֶף וְזָהָב וּמַרְגָּלִיּוֹת?! הַאִם יִצְבֹּר כְּעָפָר כֶּסֶף לְכַסּוֹת גּוּפוֹ בְּקֶבֶר וַעֲפָרוֹת זָהָב לוֹ?! וּמָה תּוֹעֶלֶת יִהְיֶה לוֹ לְהַנִּיחַ בָּתִּים מְלֵאִים כָּל טוּב שֶׁיִּתְעַדְּנוּ בָהֶם אֲחֵרִים שׂוֹנְאָיו אוֹ אוֹהֲבָיו, וְהוּא בְּעוֹלָם הָאֱמֶת יִהְיֶה עָנִי וְאֶבְיוֹן רָעֵב וְצָמֵא בְּעֵרֹם וְחֹסֶר כָּל וּמַדְיו קְרוּעִים, וְלֹא דַּי לוֹ צַעַר תָּמִידִי, כִּי אָז יַכִּיר בָּאֱמֶת שֶׁכִּילָה יָמָיו וְשָׁנָיו לְהֶבֶל וְרִיק, אֶלָּא אֶפְשָׁר שֶׁמָּמוֹנוֹ יִפֹּל בְּיַד שׂוֹנְאֵי ה' וְיִשְׁתַּמְּשׁוּ בְּמָמוֹנוֹ לְהַכְעִיס ח"ו לַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְעַל כָּל עֲבֵרָה שֶׁעוֹשִׂים בְּמָמוֹנוֹ יוֹסִיפוּ לְעַנּוֹתוֹ, וּכְדַי בִּזָּיוֹן וָקְצָף. אוֹי לוֹ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה, אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ כְּלִמָּה.

(צַפְנַת שְׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף רח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה (יא. כו) - סוֹפֵי תֵּבוֹת גִּימַטְרִיָּא "אֲדֹנָי". וְרָאשֵׁי תֵּבוֹת "רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם" גִּימַטְרִיָּא "פְּאֵר", כְּמוֹ שֶׁאָמַר "יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר". אִי נָמֵי רָאשֵׁי תֵּבוֹת "רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם" גִּימַטְרִיָּא "פְּאֵר". רֶמֶז לְהַקָּבָ"ה כְּבָיְכוֹל בְּסוֹד תִּפְאֶרֶת, וְסוֹפֵי תֵּבוֹת גִּימַטְרִיָּא "אֲדֹנָי" כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְהוּא יְחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ. וְגַם הוּא רָאשֵׁי תֵּבוֹת בְּגִימַטְרִיָּא "רְפָא", כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ, וְזַכִּיתָם לְזֶה בִּזְכוּת אַבְרָהָם אָבִינוּ ע"ה שֶׁאָמַר "עָפָר וָאֵפֶר".

(חוֹמַת אֱנָךְ)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אִם רַב קָנָה מִצְוָה [שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה], יָכוֹל אֵיזֶה אָדָם לְהוֹסִיף עָלָיו, דְּבְמִצְוֹת אֵין חוֹלְקִין כָּבוֹד לְרַב, דְּקָרוֹב אָדָם אֵצֶל עַצְמוֹ.
(לְדָוִד אֶמֶת סִימָן ב אוֹת ג)

ב. נָהֲגוּ בְּאֵיזֶה קְהִלּוֹת שֶׁמִּי שֶׁאִשְׁתּוֹ נִכְנֶסֶת בַּחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי לְעִיבּוּרָהּ, קוֹנֶה מִצְוַת פְּתִיחַת שְׁעָרִים בְּאוֹתוֹ חֹדֶשׁ. וְהוּא מִנְהָג יָפֶה וְיֵשׁ לוֹ סְמַךְ עַל דֶּרֶךְ הָאֱמֶת.
(שָׁם)

מוּסָר

וְהַתֵּימָהּ עַל בְּנֵי אָדָם קוֹלְעִים אֶל הַשַּׁעֲרָה וַחֲרִיפִים מְאֹד בְּמַשָּׂא וּמַתָּן וּבְקִיאִים מְאֹד בְּרַמָּאוּת, אֵיךְ לֹא יַרְגִּישׁוּ בְּמִרְמַת יִצְרָם כְּלָל, אֲשֶׁר בּוֹר כָּרָה וַיַּחְפְּרֵהוּ לְהוֹרִידָם לִבְאֵר שַׁחַת, וְטָח מֵרְאוֹת עֵינֵיהֶם מֵהַשְׂכִּיל לִבּוֹתָם. הֲלֹא טוֹב לָתֵת אֶל לִבָּם בְּכֹל כ"ד שָׁעוֹת שֶׁל יוֹם וָלַיְלָה כַּמָּה שָׁעוֹת יִתְעַסְּקוּ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶפְשָׁר שֶׁבֵּין ג' תְּפִלּוֹת וּקְצָת מִזְמוֹרִים לֹא יַעֲלֶה שְׁתֵּי שָׁעוֹת. וְכַמָּה יַגִּיעַ לְאָדָם בּוּשָׁה וּכְלִימָה כַּאֲשֶׁר יַעֲמִיק בָּזֶה, אִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אֶת פְּנֵי הָאָדוֹן, אֵינִי יָכוֹל לְעוֹבְדֵךְ כִּי אִם ב' שָׁעוֹת, וְהָיָה הַנִּשְׁאָר כ"ב שָׁעוֹת בְּכֹל יוֹם אֲנִי רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בָּהֶן רְצוֹנִי. וְעַל זֶה יְדָוּוּ הַדְּוּוּיִם. וְיִקַּח הָאָדָם מוּסָר מֵעַבְדּוֹ וּמְשָׁרְתּוֹ וּפוֹעֲלָיו, אִם לֹא יִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כָּל הַיּוֹם אוֹ רוּבּוֹ מְלַאכְתּוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ, מִפְּיוֹ לַפִּידִים יַהֲלוֹכוּ וּמִשְׁנֵה קֶצֶ"ף יִסְתִּיר פָּנָיו, וְיִתֵּן בָּהֶם עֵינָיו כִּבְרָקִים יְרוֹצֵצוּ, הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ אֲמָרִי"ם הַמְאֲרֲרִים, מַדּוּעַ לֹא כִלִּיתֶם חָקְכֶם, חַי וְחַי אִם כֹּה תּוֹסִיפוּ וְהָיָה כָּזֶה יוֹם מָחָר, וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אַף אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטֹּאתֵכֶם. וּמָה יַּעֲנֶה לְיוֹם פְּקֻדָּה כַּאֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּהוּ אַיֵּה אֵיפֹא מִסְפָּר יָמֶיךָ? וְכֵיצַד סֵדֶר מִשְׁנָה אֲשֶׁר קָרִיתָ וְשָׁנִיתָ בִּימֵי חֶלְדֶּךָ? בּוֹאוּ חֶשְׁבּוֹן כַּמָּה שָׁעוֹת בַּיּוֹם וְלַיְלָה הָיִיתָ עוֹבֵד בּוֹרְאֶךָ, מַה יְּדַבֵּר וּמָה יִצְטַדָּק, כִּי אֵשׁ יָצְאָה מֶחֶשְׁבּוֹן, הֲלֹא יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ כִּי תָּמִיד נִתְמַלֵּא רוּגְזוֹ עַל מִשְׁרָתוֹ, וְאִם כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ, כִּי עַבְדּוֹ מְשָׁרְתּוֹ אֵין לוֹ עָלָיו אֶלָּא מְעַט מְזוֹנוֹת אוֹ מָמוֹן בְּצָרוּת עַיִן, מַה יַּעֲשֶׂה לְאָדָם אֲשֶׁר לֹא עָבַד אֶת בּוֹרְאוֹ הַנּוֹתֵן לוֹ חַיִּים וְעֹשֶׁר וְכָבוֹד, וְלִכְבוֹדוֹ בָּרָאוֹ, וְלֹא עָבַד כִּי אִם שְׁתֵּי שָׁעוֹת בַּיּוֹם, וְגַם אֵלּוּ אִם תְּדַקְדֵּק, הֵם שְׁתַּיִם שֶׁלֹּא כְּהִלְכָתָן, וְכַמָּה חֲטָאוֹת עָשָׂה בְּתוֹךְ תְּפִלָּתוֹ וְכַיּוֹצֵא.
וְהַגּוֹרֵם לְכָל זֶה הוּא בִּטּוּל תּוֹרָה, כִּי אָז יֶעְשַׁן בְּעַשָּׁנָן שֶׁל אֵלּוּ הַסְּבָרוֹת בָּלוֹת וּמְטוּלָאוֹת, וְיִקְבַּע בְּלִבּוֹ עִסְקֵי הָעוֹלָם וְתַאֲוֹתָיו וְכֹל שִׂכְיוֹת הַחֻמְדָּה, וְיוֹצִיא כָּל יָמָיו בַּעֲבוֹדַת יֵצֶר הָרַע, וְלֹא יַרְגִּישׁ כִּי קִצֵּר וַעֲצֹר עָצַר בַּעֲבוֹדַת יוֹצְרוֹ, כִּי יֵצֶר סְמוּךְ אָחֵז שְׁמוּרוֹת עֵינָיו כְּאֵין מֵבִין עַל מַה בָּא לָעוֹלָם, וְתָמִיד נָגוּעַ וּמֻכֶּה בְּחֶלְאַת זוּהֲמַת הַחֹמֶר הֶעָכוּר, בְּאֹפֶן

שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אוֹ קוֹבֵעַ עִתִּים לַתּוֹרָה, אֵין סָפֵק שֶׁהוּא נִמְסָר בְּיַד יִצְרוֹ, וְיוֹם יוֹם הוֹלֵךְ וְחוֹטֵא וּמִשְׁתָּרֵשׁ בַּחֵטְא, עַד אֲשֶׁר יִתְעַוֵּר וְיַחֲזִיק בְּהִתְעַוְּרוּת לָשׁוּב אֶל ה' וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וּבְאֶמְצָעוּת הַתּוֹרָה יַעֲלֶה בְּיָדֵינוּ לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה. וְכָךְ תִּקְנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה הֱשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ, וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ, וְהַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה, כִּי עִקַּר וּתְחִלַּת הַכֹּל לְקַבֵּל עָלָיו עֹל תּוֹרָה כָּל אֶחָד כְּפִי עֶרְכּוֹ, וּכְבָר הֶאֱרָכְנוּ בָּזֶה בַּעֲנִיּוּתֵנוּ בִּמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים בס"ד.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סָעִיף רח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ - רַבֵּנוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוּרִים זַ"ל כָּתַב בְּפִרְפְּרָאוֹתָיו "אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ" סוֹפֵי תֵּבוֹת "תּוֹרָה". עַיֵּן שָׁם. וְאֶפְשָׁר רֶמֶז שֶׁאִם תִּרְצֶה לִקְנוֹת הַמִּצְוֹת, תַּעֲמֹל בַּתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה מְבַטֶּלֶת הַיֵּצֶר הָרַע, וְאָז תְּקַיְּמוּ הַמִּצְוֹת, וּכְמוֹ שֶׁתִּקְנוּ אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה: הֲשִׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתֶךָ, וְקָרְבֵנוּ מַלְכֵּנוּ לַעֲבוֹדָתֶךָ. וַהֲרֵי הוּא כַּמְבוֹאָר.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת
א. מִי שֶׁזָּכָה בְּאֵיזֶה כָּבוֹד אוֹ מִצְוָה בק"ק, אֵין מַעֲבִירִין אוֹתָהּ הֵימֶנּוּ, אִם לֹא שֶׁיֵּשׁ טַעֲנָה נֶגְדּוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּדָבָר דְּמִזְמַן לִזְמַן קָאָתֵי, אֶלָּא אִם כֵּן נִתְבָּרֵר שֶׁמְּחַל וְנִתְיַאֵשׁ. אֲפִלּוּ אִם הַמַּחֲזִיק עַם הָאָרֶץ, אֵין מְסַלְּקִין אוֹתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה ת"ח.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ב אוֹת יג)
ב. אֵין יְרוּשָׁה בְּמִצְוֹת כְּשֶׁהֶחֱזִיק בְּחִנָּם, אֲבָל אִם קָנָאָה בְּמָעוֹת לִזְמַן, זוֹכִים בָּהּ יוֹרְשָׁיו.
(שָׁם)

מוּסָר
מְאֹד יִכָּנַע הָאָדָם לְהִתְבּוֹנֵן בְּמָה שֶׁפֵּרֵשׁ מוֹהַר"ם קוֹרְדּוֹבֵּירוֹ בְּי"ג מִדּוֹת בְּסֵפֶר "תֹּמֶר דְּבוֹרָה" (פֶּרֶק א'), וּבְקִצּוּר נַזְכִּיר פֹּה רֵישׁ מִלִּין ב' גַּרְגְּרִים, מִי אֵל, חֶסֶד, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (תְּהִלִּים נב, ג) "חֶסֶד אֵל כָּל הַיּוֹם", וְגַם אֵל לְשׁוֹן תֹּקֶף וְחֹזֶק, כְּמוֹ (יְחֶזְקֵאל יז, יג) "וְאֶת אֵלֵי הָאָרֶץ לָקָח", וְיָדוּעַ כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר נִסְתָּר מֵהַשְׁגָּחָתוֹ, וְעוֹד אֵין רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיֶה הָאָדָם נִזּוֹן וּמִתְקַיֵּם מִכֹּחַ עֶלְיוֹן הַמַּשְׁפִּיעַ עָלָיו, וַהֲרֵי תִּמְצָא שֶׁלֹּא חָטָא אָדָם כְּנֶגְדּוֹ שֶׁלֹּא יְהֵא הוּא יִתְבָּרַךְ כְּבְיָכוֹל בְּאוֹתוֹ רָצוֹן מַשְׁפִּיעַ לוֹ חַיִּים לְחַיּוֹת וְלָנוּעַ אֲבָרָיו, וְעִם הֱיוֹת שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא בַּכֹּחַ הַהוּא הַמַּשְׁפִּיעוֹ, לֹא מָנַע מִמֶּנּוּ כְּלָל, אֶלָּא סוֹבֵל כִּבְיָכוֹל עֶלְבּוֹן כָּזֶה, שֶׁיִּהְיֶה

מַשְׁפִּיעַ בּוֹ כֹּחוֹ וּתְנוּעַת אֲבָרָיו, וְהָאָדָם מוֹצִיא כֹּחוֹ וּתְנוּעַת אֲבָרָיו בְּעֵת וֶרַע שֶׁהוּא נִשְׁפָּע מֵה' לַעֲבֹד תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו, וּבְכֹחוֹ הָיָה לֶאֱסֹף שִׁפְעוֹ וְלִכְפֹּק חִיּוּתוֹ בְּאוֹתוֹ רֶגַע וְהָיָה מֵת, וְהוּא סוֹבֵל כְּבָיְכוֹל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "מִי אֵל כָּמוֹךָ" תַּקִּיף וּבַעַל הַיְכֹלֶת, וְעִם כָּל זֶה מִי אֵל רַב חֶסֶד לְהַשְׁפִּיעַ חַיִּים בְּרֶגַע שֶׁהָאָדָם חוֹטֵא. וְכַמָּה יְזַדְּעְזַע הַבַּעַל נֶפֶשׁ בְּקַל זִיע סַגִּיא [בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל] לַחֲשֹׁב בָּזֶה, כִּי יֹאמַר, אֵיךְ יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּשֶּׁפַע וְחַיּוּת הַמַּשְׁפִּיעַ לוֹ הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, לַחֲטֹא בּוֹ, וְלָנוּעַ אֵיבָרָיו לַעֲשׂוֹת רְצוֹן יוֹצְרוֹ שֶׁלֹּא כִּרְצוֹן יוֹצְרוֹ, וְכָזֹאת וְכָזֹאת אֵיךְ יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֹחַ הדברי [וּבְכֹחַ הַדִּבּוּר] אֲשֶׁר נָתַן לוֹ יִתְבָּרַךְ, לְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע וְכֹל דְּבַר אִסּוּר, וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַתָּנָה גְּדוֹלָה שֶׁנָּתַן לוֹ יִתְבָּרַךְ וְהִבְדִּילוֹ מֵהַבְּהֵמוֹת, לְהַכְעִיסוֹ חַ"ו בָּהּ בִּדְבָרָיו הָאֲסוּרִים, וְכֹל פֶּה דִּבֵּר דְּבָרִים רָעִים וְחַטָּאִים, אוֹי וַאֲבוֹי. וּכְבָר הֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה בַּדְּרוּשִׁים בס"ד, וְשָׁם הֵבֵאתִי אֲשֶׁר יִשָּׂא מְשָׁלוֹ הָרַב בִּינָה לְעִתִּים בְּעִנְיָן זֶה.

(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף רט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ - אֶפְשָׁר לִרְמֹז בְּדִין דְּהָאוֹמֵר לְאִשָּׁה תֵּן לִי מָנֶה וְאֶתְקַדֵּשׁ אֲנִי לָךְ, מְקוּדֶּשֶׁת אִם הוּא אָדָם חָשׁוּב, דִּלְקִיחַת אָדָם חָשׁוּב שְׁמָהּ נְתִינָה, וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה נוֹתֵן צְדָקָה דְּהַוֵי כְּמוֹ שֶׁנּוֹתֵן כְּבָיְכוֹל לְגָבוֹהַּ, וְחַשִּׁיב כְּאִלּוּ ה' נוֹתֵן לוֹ. וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶּה רֶמֶז "וְנָתַן לְךָ", שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לְךָ הָ"רַחֲמִים" שֶׁאַתָּה מְרַחֵם עַל הֶעָנִי, חֲשׁוּבָה נְתִינָה, וְעִם כָּל זֶה גָּבְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ "וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ".

(כִּסֵּא דָוִד בְּהַשְׁמָטוֹת)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. מִי שֶׁבְּיָדוֹ מִנּוּי אוֹ מִצְוָה, וְהִשְׁלִיכָהּ אַחֲרֵי גַּוּוֹ, קַנְסִינָן לֵיהּ שֶׁלֹּא יַחֲזֹר לָהּ.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ב אוֹת טו)

ב. מַה שֶּׁנָּהֲגוּ אֵיזֶה בְּנֵי אָדָם בִּמְכִירַת הַמִּצְוֹוֹת, שֶׁאִם אֶחָד רוֹצֶה לִקְנוֹת אֵיזֶה מִצְוָה, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ חָתָן קְרוֹבוֹ, וְרוֹצֶה לְכַבְּדוֹ בְּמִצְוָה בְּיוֹם חֻתּוּנָתוֹ, אוֹ אִם בַּעַל אִשָּׁה מְעוּבֶּרֶת בְּחֹדֶשׁ ט', וְרוֹצֶה לִקְנוֹת פְּתִיחַת הַהֵיכָל, אוֹ אִם יוֹם פְּטִירַת אָבִיו אוֹ אִמּוֹ, וְעַתָּה מְקֻרוֹב אָדָם חָשׁוּב וְיָרֵא שָׁמַיִם נַפְשׁוֹ אוֹתָהּ לְהַעֲלוֹת בְּדָמִים הַמִּצְוֹוֹת, כְּדֵי שֶׁמִּי שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתָהּ מִצְוָה יוֹסִיף, וְעָשָׂה תְּנַאי עִם גִּזְבָּר הַקָּהָל שֶׁאִם לְפָעָמִים יוֹסִיף עַל הַמִּצְוָה, וְזֶה שֶׁהִתְחִיל לִקְנוֹת הַמִּצְוָה חָדַל מִלְּהוֹסִיף, תִּשָּׁאֵר לוֹ הַמִּצְוָה וְיִפְרַע הַחֲצִי מִמָּה שֶׁהִתְנַדֵּב, הִנֵּה עִנְיָן זֶה עִקָּרוֹ מְרֻמָּה וְתַחְבּוּלָה, א' שֶׁהוּא עָשָׂה עֲוֹלָה לְזֶה שֶׁרוֹצֶה לִקְנוֹת הַמִּצְוָה. ב' כְּזֶב יְדַבֵּר שֶׁאֵין לוֹ

חֵפֶץ הַמִּצְוָה, ג' יֵשׁ גְּנֵיבַת דַּעַת וְשֶׁקֶר, דְּאִם יִשְׁאַר הַמִּצְוָה עָלָיו הוּא פּוֹרֵעַ רַק הַחֵצִי. ד' הוּא בִּכְלָל "וּפָקַדְתִּי עַל כָּל לוּחָצָיו". וְאִם בַּעַל נֶפֶשׁ הוּא, יִפְרֹשׁ מִזֶּה וְיִקַּבֵּל שָׂכָר עַל הַפְּרִישָׁה. (שו"ת יוֹסֵף אוֹמֵץ סִימָן נז)

מוּסָר

מָסֹרֶת הִיא (עַיִן רְאִשִׁית חָכְמָה שַׁעַר הַקְּדֻשָּׁה פי"ז) שֶׁהַמְגַלֶּה סוֹדוֹת הַתּוֹרָה לְשֶׁאֵינָם הֲגוּנִים, בָּא לִידֵי קֶרִי, וְאַסְמְכוּהּ אַקְרָא (תְּהִלִּים כה, יד) "סוֹד ה' לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם" (עַיִן זֹהַר ח"ג רטז ע"ב רמד.). מָסֹרֶת הִיא שֶׁהָרוֹאֶה קֶרִי וְטוֹבֵל בַּיּוֹם הַהוּא דַּוְקָא וּמִתְוַדֶּה כָּרָאוּי, נִמְחָה הַמַּזִּיק שֶׁל קֶרִי.
(צַפְרֶן שָׁמִיר, סִימָן ז, סְעִיף קג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ - אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁמּוּסָר גָּדוֹל רָמוּז, כִּי הֵן הָאָדָם הֶעָשִׁיר בְּעוֹשְׁרוֹ נוֹתֵן וּמְפַזֵּר מָמוֹן בְּתַעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה מִשְׁתָּאוֹת וְטִיּוּלִים וּמַלְבּוּשִׁים, וְזֶה מְפַזֵּר בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵב. וּכְשֶׁיָּבֹא הֶעָנִי לִשְׁאֹל, שָׂכְנָה עָלָיו עֲנָנָה וּמִשְׁתַּנּוֹת פָּנָיו, וְסוֹף דָּבָר לִפְעָמִים מְשַׁלְּחוֹ רֵיקָם. וְזֶה שֶׁאָמַר "נָתוֹן", מֵאַחַר דְּיֵשׁ נְתִינָה בְּעִנְיְנֵי הַגּוּף מַהֶבֶל יִמְעָט, "תִּתֵּן לוֹ", לֹא תְּהֵא כֹּהֶנֶת כְּפוּנְדָקִית, "וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ" וְתִהְיֶה מַר וְנֶאֱנָח, "כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ" וכו'.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. כְּשֶׁהַסֵּפֶר תּוֹרָה בָּאָרוֹן וְהָאָרוֹן פָּתוּחַ, אֵין חִיּוּב לַעֲמוֹד, וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לַעֲמוֹד כְּשֶׁהָאָרוֹן פָּתוּחַ.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג אוֹת ז)

ב. הָעָם אֲשֶׁר בַּחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ בַּעֲזָרָה בִּשְׁאָר הַתְּפִלָּה, יָבוֹאוּ לִרְאוֹת הוֹצָאַת סֵפֶר תּוֹרָה וְהַכְנָסָתוֹ.
(שָׁם אוֹת א)

מוּסָר

"נוֹשֵׂא עָוֹן", זֶה עִנְיַן גָּדוֹל עַל הַקּוֹדֶם, שֶׁאֵין עֲבֵרָה שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאָדָם שֶׁלֹּא יִבָּרֵא מַשְׁחִית, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (אָבוֹת פ"ד מי"א): עֲשֵׂה עֲבֵרָה אַחַת קְנֵה לוֹ קַטֵּיגוֹר אֶחָד, וְאוֹתוֹ קַטֵּיגוֹר עוֹמֵד לִפְנֵי הַקָּבָ"ה וְאוֹמֵר פְּלוֹנִי עֲשָׂאֵנִי. וְאֵין לְךָ בְּרִיָּה שֶׁתִּתְקַיֵּם בָּעוֹלָם אֶלָּא בְּשִׁפְעוֹ שֶׁל הַקָּבָ"ה, וְהַמַּשְׁחִית עוֹמֵד לְפָנָיו, וּבְמָה יִתְקַיֵּם, וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁיֹּאמַר הַקָּבָ"ה אֵינִי זָן

מַשְׁחִיתִים אֲשֶׁר עָשׂוּ לְהַכְעִיסֵנִי, יֵלֵךְ אֵצֶל מִי שֶׁעָשָׂאוֹ וְיִתְפָּרְנֵס מִמֶּנּוּ, וְהָיָה הַמַּשְׁחִית תֵּכֶף נוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ. וְכִבְיָכוֹל אֵין הָקָבָ"ה עוֹשֶׂה כֵּן, אֶלָּא נוֹשֵׂא עָוֹן וְסוֹבֵל אוֹתוֹ, וּכְמוֹ שֶׁהוּא זָן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, זָן וּמְפַרְנֵס הַמַּשְׁחִית הַהוּא, וּמֵאֵרִיךְ אַפּוֹ אוּלַי יָשׁוּב הַחוֹטֵא, וּבִתְשׁוּבָתוֹ וְסִיגּוּפָיו יְבַטֵּל הַמַּשְׁחִית. וְהוּא דָּבָר הַמַּבְהִיל הָרַעְיוֹן לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב, שֶׁהַחוֹטֵא מַזְקִיק לוֹ יִתְבָּרֵךְ כִּבְיָכוֹל לָזוּן הַמַּשְׁחִית אֲשֶׁר נַעֲשָׂה לְהַכְעִיסוֹ, וְלֹא יִסְבְּלֵהוּ הַשֵּׂכֶל כַּמָּה מֵהַגְנוּת וְהַשְׁטוּת לַחוֹטֵא. וּבֶאֱמֶת אִם יַעֲמִיק הָאָדָם בָּזֶה, קְטָרֵי חַרְצֵהּ מִשְׁתָּרְיִן (דְּנִיֵּאל ה, ו, פֵּרַשׁ רש"י אֲזוֹר חֲלָצָיו נִפְתָּח, מֻחָמַת הַיִּרְאָה), וְאַחֲזָה רְעָדָה עַצְמוֹתָיו עַד הֵיכָן מַגִּיעַ סְכָלוּתוֹ וּפְתִיוּתוֹ לְהִתְפַּתּוֹת מִיְּצִרוֹ. וְאַתָּה תֶּחֱזֶה לְהָרֵב ז"ל הִפְלִיא עֵצָה בַּסֵּפֶר הַקָּדוֹשׁ, וְאַשְׁרֵי אָדָם שׁוֹמֵעַ לְפִקּוֹד עַל דַּלְתוֹתָיו.

(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סָעִיף רי)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ - "וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ" שֶׁרְאִיתָ אֵיזֶה אֲנָשִׁים שֶׁעָשׂוּ צְדָקָה וְהָלְכוּ לַטְּמִיוֹן, כִּי הָאֱמֶת "כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ", וְטַעַם יֵשׁ לְאוֹתָם שֶׁרְאִיתָ, שֶׁהָיָה (פִּרְנָסָתָם) בְּעֹשֶׁק.

(חַדְרֵי בֶּטֶן)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. הַמּוֹצִיא סֵפֶר תּוֹרָה, נוֹטֵל בְּיָמִין וְנוֹתְנוֹ לִמְקַבְּלוֹ בְּיָמִין, וַיַּעֲלֵהוּ לַתֵּבָה בְּיָמִין, וְיִתְּנוּ לְשַׁ"ץ בְּיָמִין, וּמְקַבְּלוֹ בְּיָמִין. וְהַמּוֹלִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה, מְחַבְּקוֹ בִּזְרוֹעַ יְמִינוֹ בְּחֵיקוֹ שֶׁהוּא אֶמְצַע הַגּוּף כְּנֶגֶד לִבּוֹ.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג אוֹת ב)

ב. בְּיוֹם שֶׁיֵּשׁ ב' סִפְרֵי תּוֹרָה, נַהֲגוּ לְהוֹצִיא שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד. וְאִם שָׁכְחוּ וְהוֹצִיאוּ הָאֶחָד וְנִזְכְּרוּ בְּעוֹדָם קוֹרִין בְּסֵדֶר הַיּוֹם, אֵין לְהוֹצִיא סֵפֶר שֵׁנִי עַד גְּמַר קְרִיאַת סֵדֶר הַיּוֹם.

(שָׁם סִימָן ד' אוֹת ח')

מוּסָר

הֲגַם הֲלוֹם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְהֵבִיאוֹ מהרח"ו זַצַ"ל בְּסֵפֶר דֶּרֶךְ חַיִּים כ"י, כְּשֶׁנִּפְטַר הָאָדָם, הַמַּלְאָכִים הַמְּלַוִּים הַנְּשָׁמָה מַנִּיחִין אוֹתָהּ בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ ל"ב אֶלֶף רְבָבוֹת נְתִיבוֹת, וְכֻלָּם נִקְרָאִים מוֹקְשֵׁי מָוֶת דַּרְכֵי שְׁאוֹל, וּבְכֹל נָתִיב אֵשׁ אֹכְלָה, וְיֵשׁ שָׁם מַזִּיק כִּדְמוּת כֶּלֶב, וּכְשֶׁהַנֶּפֶשׁ רוֹצָה לְהִכָּנֵס לְאֵיזֶה נָתִיב, הַכֶּלֶב צוֹעֵק, וּמַלְאֲכֵי חַבָּלָה וְהַמַּזִּיקִין

בָּאִין וְתוֹפְסִין הַנֶּפֶשׁ וְקוֹלְעִין אוֹתָהּ לַגֵּהִנֹּם, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אָמַר עַל זֶה (תְּהִלִּים כב, כא) "הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי". וּבֵין אוֹתָם הַדְּרָכִים, יֵשׁ דֶּרֶךְ אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ "אֹרַח חַיִּים", שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי טו, כד) "אֹרַח חַיִּים לְמַעְלָה לְמַשְׂכִּיל", וְהוּא חֹשֶׁךְ בְּתְחִילָתוֹ וְאַחַר כָּךְ כֻּלּוֹ אוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ד, יח) "וְאֹרַח צַדִּיקִים כְּאוֹר נֹגַהּ הוֹלֵךְ וָאוֹר עַד נָכוֹן הַיּוֹם", וְכֹל שְׁאָר נְתִיבוֹת חוּץ מִזֶּה תְּחִילָתָן וְסוֹפָן אֵשׁ אוֹכְלָה וְחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה, וְכֻלָּם הוֹלְכִים עַד גֵּהִנֹּם. עכ"ל. וּכְשֶׁיְּצַיֵּר הָאָדָם בְּדַעְתּוֹ עִנְיָן זֶה, יִזְדָּעְזַע וְיוּתַּשׁ כֹּחוֹ, וִימַהֵר לָשׁוּב לַה'.
(צְפִּרְן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ - פֵּרוּשׁ בַּעֲבוּר חַגֶּךָ, שֶׁתְּכַוֵּון שֶׁהַשִּׂמְחָה הִיא לִכְבוֹד ה' שֶׁצִּיְּוָנוּ לִשְׂמֹחַ בַּחַג, וְלֹא לַהֲנָאַת גּוּפְךָ.
(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת שׁוֹפְטִים

יוֹם א'

הֲלָכוֹת
א. אִם הוֹצִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה מֵהַהֵיכָל וְיָדוּעַ שֶׁאֵינוֹ מָגֻהּ, יוֹצִיאוּ אַחֵר. אֵין לָהֶם כִּי אִם סֵפֶר מֻטְעֶה, הַנִּכּוֹן שֶׁלֹּא לְהוֹצִיאוֹ כְּלָל, וְנָהֲגוּ לִקְרוֹת בְּחֲמִשָּׁה בְּלִי שׁוּם בְּרָכָה.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן א' אוֹת ח-יג)
ב. אִם חָשְׁבוּ שֶׁהַסֵּפֶר תּוֹרָה הָיָה מֻטְעֶה, וְלָכֵן הוֹצִיאוּ אַחֵר, וּלְאַחַר שֶׁהֵבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל הַתֵּבָה, הִרְגִּישׁוּ שֶׁהַסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן ג"כ הוּא כָּשֵׁר וְאֵינוֹ טָעוּת, יַחְזְרוּ לִקְרוֹת בַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן, וְעוֹד יִקְרְאוּ עוֹלֶה אֶחָד בַּסֵּפֶר שֶׁהוֹצִיאוּ.
(בִּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קמ"ד אוֹת ג')

מוּסָר
לִשְׁמִירָה, טוֹב מְאֹד לוֹמַר "וִיהִי נֹעַם" כֻּלּוֹ יָשָׁר וְהָפוּךְ ז' פְּעָמִים, וְכָפוּל פָּסוּק "אֹרַךְ יָמִים אַשְׁבִּיעֵהוּ".
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סוֹף הַסֵּפֶר, סְעִיף חי)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף - אֶפְשָׁר לִרְמֹז בְּמָה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל "וְשָׁבֶיהָ בִּצְדָקָה", כְּלוֹמַר הֲגַם שֶׁשָּׁב אָדָם מֵעֲבֵירוֹת שֶׁבִּיְדוֹ, צָרִיךְ לְהֵת צְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ "אַגְּרָא דְּתַעֲנִיתָא צְדָקְתָא".

עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּכְבָר כָּתַבְנוּ דִּתְשׁוּבָה נִקְרֵאת "צֶדֶק", וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר "צֶדֶק" - תְּשׁוּבָה, "צֶדֶק" - צְדָקָה, "תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה".
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְשִׁיבָה בֶּחָצֵר, וְרוֹצֶה לְהַעֲלוֹת הַסֵּפֶר תּוֹרָה מֵהַיְשִׁיבָה לְבֵיתוֹ, שְׁרִי דְּלֵיכָּא גְּנַאי.
(מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן קל"ה אוֹת ח')
ב. יֵשׁ נוֹהֲגִים לְהַקִּיף סֵפֶר תּוֹרָה פָּתוּחַ בְּכֹל בֵּית הַכְּנֶסֶת לְזִכּוֹת לְכָל הָאֲנָשִׁים וְנָשִׁים שֶׁיִּרְאוּ אוֹתוֹ, וְהוּא מִנְהָג עִיר הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלֶם תּוּבב"א.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג אוֹת ג)

מוּסָר

מַה יִּתְאוֹנֵן אָדָם חַי, כַּמָּה יִבְכֶּה וְיִדְאַג עַל חַטֹּאוֹתָיו, כַּאֲשֶׁר יָשִׂים בֵּין עֵינָיו מָה פָּעַל וּמָה עָשָׂה וּמָה הִגִּיעַ אֵלָיו וְלַאֲחֵרִים וּלְכָל הָעֶלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים בַּעֲוֹנוֹתָיו. מַה הִגִּיעַ אֵלָיו אֲשֶׁר נִשְׁמַת שַׁדַּי חֵלֶק אֱלוֹהַ מִמַּעַל חִלְּלָהּ וְטִמְּאָהּ, וְגוּפוֹ בְּמָקוֹם שֶׁיִּהְיֶה מִשְׁכָּנָהּ קָדוֹשׁ לִשְׁרוֹת עָלָיו שְׁכִינָה, נַעֲשָׂה מִשְׁכָּן לַסִּטְרָא אַחֲרָא, וְאֵבָרָיו נִתְגַּדְּלוּ בַּטֻּמְאָה, סוּרוּ טָמֵא קָרְאוּ לָמוֹ, וְכָרוֹזָא קָרֵי בְּחַיִל, זֶה הָאִישׁ מַרְגִּיז וּמוֹרֵד בְּמַלְכּוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְכֹל הַשּׁוֹמֵעַ מִמַּלְאָכֵי עֶלְיוֹן וְכִיּוֹצֵא בַּעַל כְּנָפַיִם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם מְקַלְלִין אוֹתוֹ, וְאָפְשָׁר יָצָא הַגְּזֵרָה עָלָיו מִתַּת בָּנָיו קְטַנִּים שֶׁהֵם כְּגוּפוֹ, וְרַבִּים מַכְאוֹבִים בְּעוֹרוֹ וּבְשָׂרוֹ, וְאַף בֵּית גרמ"ו. וְאִם יַצְלִיחַ בְּעֶשְׁרוֹ, הוּא לְרָעָתוֹ וּלְטוֹרְדוֹ עַל פָּנָיו לְהַאֲבִידוֹ. וְאִם רֹעַ מַזָּלוֹ גָּרַם, שֶׁהָעוֹלָם חָצָיוֹ זַכַּאי וְחָצָיוֹ חַיָּב, וְהוּא עָשָׂה עֲבֵרָה וְהִכְרִיעַ הָעוֹלָם לְחוֹבָה, וְעַל יְדֵי זֶה נִגְזַר מִיתָה וְרָעָב וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר, אָז נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ עַל מוֹת יְשָׁרִים, וְעַל צַעֲרָן שֶׁל עֲנִיִּים עַל דִּבְרֵי הַבַּצּוֹרוֹת, וְכֹל צַעַר מִכָּל עָנִי וְעָנִי וִילָדָיו קוֹבְעִין עָלָיו עוֹנָשִׁין לְהַכְאִיב נַפְשׁוֹ. וְגַם הַבְּהֵמוֹת לוֹקִין בְּשִׁבְילוֹ, כִּי לֹא יִמְצְאוּ עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶה לְמַרְעִיתָם, וְהֵיוּ הָעֲטוּפִים בָּרָעָב, וְנָהָר יֶחֱרַב וְיָבֵשׁ, וְכֹל שָׂרִים וּמַלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל הַנְּהָרוֹת וַעֲשָׂבִים, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב (אִיּוֹב לח, לג) "אִם תִּשִּׂים מִשְׁטָרוֹ בָאָרֶץ", כֻּלָּם בְּטֵלִים, גְּדוֹל צַעֲרָם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר ר' פִּנְחָס בֶּן יָאִיר פ"ק דְּחוּלִּין (דַּף ז'.): גּוֹזְרִני שֶׁלֹּא יַעַבְרוּ בְּךָ מַיִם לְעוֹלָם. אֶלְמָא צַעַר גָּדוֹל הוּא גַּם לְשָׂרִים לְמַלְאָכִים הַמְמֻנִּים לְהַנְהִיג הָעוֹלָם בְּרַחֲמִים, כְּשֶׁחַ"ו נִגְזַר דִּין קָשֶׁה, גָּדוֹל צַעֲרָם צָפַד אוֹרָם וְנִירָם. גַּם כַּמָּה שׁוֹעֲרִים וּמַלְאָכִים הַמְמֻנִּים לְקַבֵּל הַתְּפִלּוֹת, מַתִּישׁ כֹּחָן, כִּי אֵין הַתְּפִלּוֹת נִשְׁמָעוֹת,

וְיֵשׁ לָהֶם עֶלְבּוֹן גָּדוֹל. כַּמָּה פְּגָם עוֹשֶׂה הַחוֹטֵא בְּהֵיכָלוֹת וּמַלְאָכִים וּמִדּוֹת וְעוֹלָמוֹת חַ"ו. וְהַנְּשָׁמָה מִמָּקוֹם מַחְצַבְתָּהּ כְּשֶׁנִּשְׁתַּלְשְׁלָה מִשָּׁם וּלְמַטָּה בְּכָל סְפִירָה וּבְכָל עוֹלָם, נִשְׁאָר שָׁרְשָׁהּ וּדְיוּקָנָהּ שָׁם, וּכְשֶׁחוֹטֵא פּוֹגֵם כָּל אוֹתָם שָׁרְשֵׁי נִשְׁמָתוֹ, וְנִסְתָּמִים הַצִּנּוֹרוֹת, וְאֵין מֵימֵי הַהַשְׁפָּעָה נוֹזְלִים.

(צפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ (טז. כ) - רֶמֶז בְּמָה שֶׁאָמְרוּ זַ"ל "גְּדוֹלָה צְדָקָה שֶׁמְּקָרֶבֶת הַגְּאֻלָּה", וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן", "לְמַעַן" גִּימַטְרִיָּא "קֵץ", כִּי לְבַעֲבוּר הַצְּדָקָה יָבֹא קֵץ הַגְּאֻלָּה, "תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ" וְיַחֲזִיר עֲטָרָה לְיוֹשְׁנָהּ.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. טוֹב לַעֲמֹד מִשָּׁעָה שֶׁשּׁוֹמֵעַ קוֹל הַמּוֹלִיךְ סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁעָתִיד לָבוֹא לְפָנָיו וְלִרְאוֹתוֹ. כְּשֶׁהַסֵּפֶר תּוֹרָה בַּתֵּבָה, אִם גְּבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרֹחְבָּהּ ד', אֵין הַצִּבּוּר חַיָּבִין לַעֲמֹד.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג' אוֹת ד-ז)

ב. מִצְוָה לְהִשְׁתַּחֲווֹת לְסֵפֶר תּוֹרָה, וְהָעִקָּר לְהִשְׁתַּחֲווֹת דַּוְקָא כְּשֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה פָּתוּחַ, וְרוֹאֶה הַכְּתָב (כמ"ש בְּבִרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קל"ד בְּאֹרַח).

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג אוֹת ה)

מוּסָר

כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל וְלוֹמֵד בַּתּוֹרָה יִהְיֶה שָׂמֵחַ. מְקוֹר חַיִּים לְהָרַב מהר"ח כֹּהֵן בַּעַל טוּר בָּרֶקֶת. וּמִכָּל מָקוֹם אִם מוֹרִיד דִּמְעוֹת בִּתְפִלָּתוֹ, הֵיא מְקֻבֶּלֶת בְּיוֹתֵר. שָׁם מֵהַזֹּהַר.

(מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן א')

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ (טז. כ) - אֶפְשָׁר לִרְמֹז בְּמָה שֶׁכָּתְבוּ חַכְמֵי הַמּוּסָר דִּנְתִינַת הַצְּדָקָה מְהֵרָה חֲשׁוּבָה כִּשְׁתֵּי צְדָקוֹת, וְזֶה רֶמֶז "צֶדֶק" יְחַשֵּׁב לְךָ שְׁתֵּי צְדָקוֹת אִם "תִּרְדֹּף" וּתְמַהֵר נְתִינַת הַצְּדָקָה, דְּהַזְרִיזוּת לְבַד מִצְוָה בְּפְנֵי עַצְמָהּ, "לְמַעַן תִּחְיֶה" בָּעוֹלָם הַזֶּה "וְיָרַשְׁתָּ" לְעוֹלָם הַבָּא.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. נָהֲגוּ לְנַשֵּׁק הַסֵּפֶר תּוֹרָה כְּשֶׁמְּבִיאִין אוֹתוֹ וּכְשֶׁמּוֹלִיכִים אוֹתוֹ.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג אוֹת ו)

ב. לֹא יֹאחַז סֵפֶר תּוֹרָה בְּלִי מִטְפַּחַת. מֻתָּר לֶאֱחֹז בְּעַמּוּדֵי סֵפֶר תּוֹרָה בְּלִי מִטְפַּחַת, וְכֵן מִנְהָג הָעוֹלָם. וְהָרוֹצֶה לְהַחְמִיר שֶׁלֹּא לִיגַּע בְּעַמּוּד סֵפֶר תּוֹרָה אֶלָּא בְּהַפְסָקַת טַלִּית, רַשַּׁאי וּבְלְבַד שֶׁיְּהֵא בְּצִנְעָה.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ג אוֹת י)

מוּסָר

אָמְרוּ בְּמַרְגְּנִיתָא דְּרַבִּי מֵאִיר: הֶעָוונוֹת הֵם כְּאֵשׁ לַבֶּגֶד, כְּחֶרֶב לַצַּוָּאר, כְּחֵץ לַלֵּב, כִּכְבָלִים לָרַגְלַיִם, כְּחֹשֶׁךְ לָעֵינַיִם, כְּמָרָה לַפֶּה, כַּחֲרִישָׁה לָאָזְנַיִם, כִּיסּוּרִין לְגוּף. אֵין לְךָ קָשֶׁה אֶלָּא מִי שֶׁעוֹסֵק בְּדִבְרֵי הַבַּאי. אוֹי לוֹ לְמִי שֶׁהָעוֹלָם מַטְעֶה בּוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁנַּעֲשָׂה סַנֵּיגוֹרוֹ קַטֵּיגוֹרוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁיִּצְרוֹ מְנַצְּחוֹ. אוֹי לְמִי שֶׁמְּאַבֵּד אֶת עֲמָלוֹ. וְאָפְשָׁר לְפָרֵשׁ "אוֹי לְמִי שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ", שֶׁפּוֹרְעִין לוֹ מִצְווֹתָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְאוֹי לוֹ שֶׁנִּשְׁאַר רֵיקָם. ומ"ש "אוֹי לְמִי שֶׁנַּעֲשָׂה סַנֵּיגוֹרוֹ קַטֵּיגוֹרוֹ", פֵּרוּשׁ, שֶׁעָשָׂה מִצְוָה בְּדָבָר גָּזוּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אִי נָמֵי דְּהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בְּפִשְׁעוֹ הוֹלְכִים לַסִּטְרָא אַחֲרָא וְנֶעֱנַשׁ, אוֹ אֶפְשָׁר שֶׁמְּפַרְסֵם צִדְקוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים לְיוּהֲרָא, וְנֶעֱנַשׁ. "אוֹי לְמִי שֶׁמְּאַבֵּד אֶת עֲמָלוֹ", אֶפְשָׁר שֶׁמְּדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע, וְהַנִּדְבָּר לוֹקֵחַ זְכֻיּוֹתָיו וּמְאַבֵּד אֶת עֲמָלוֹ.
(צְפִּרְן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ (טז. כ) - אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ מִשְׁלֵי (סִימָן יו"ד) שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרֵאת "צְדָקָה". וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּקוֹהֶלֶת רַבָּתִי אִם בְּקֻשְׁתָּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה עֲשֵׂה אוֹתָהּ עִם עֲמֵלֵי תּוֹרָה. וְאָמְרוּ בְּסוֹף כְּתוּבוֹת דְּעַמֵּי הָאָרֶץ אֵינָם חַיִּים (לְעָתִיד בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים), וְיֵשׁ לָהֶם תַּקָּנָה אִם יְהָנוּ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מִנְּכָסֵיהֶם. וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "צֶדֶק" שֶׁהִיא צְדָקָה. עֲשֵׂה עִם "צֶדֶק" כִּנּוּי לַתּוֹרָה, כְּלוֹמַר עִם עֲמֵלֵי תּוֹרָה. "לְמַעַן תִּחְיֶה" שֶׁבַּזֶּה תִּזְכֶּה לִתְחִיַּת הַמֵּתִים. "וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ" אֶרֶץ חַיִּים, "אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נוֹתֵן לָךְ" בַּמַּתָּנָה, דְּזָכָה נֹטֶל חֶלְקוֹ וְחֵלֶק חֲבֵרוֹ בְּגַן עֵדֶן, וְהוּא נוֹתֵן בַּהֲוָיָה דִּלְפִי זְכוּתוֹ הוּא יוֹרֵשׁ חֵלֶק חֲבֵרוֹ בְּגַן עֵדֶן. וְכֹל שֶׁמַּרְבֶּה זְכֻיּוֹת יִתְרַבֶּה חֵלֶק הַיְרוּשָׁה. שׁוּב רָאִיתִי בְּמִדְרָשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (סִימָן י"ז) שֶׁאָמְרוּ תּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף", וּלְדַרְכֵּנוּ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ הַכֹּל כַּאֲשֶׁר כָּתַבְנוּ בס"ד.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. חַיָּב הַחַזָּן לְהָקִים סֵפֶר תּוֹרָה, וְאַפִלּוּ בְּט' בְּאָב, לְהַרְאוֹת לָעָם כְּתִיבָתוֹ.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ד' אוֹת א')
ב. יֵשׁ לַעֲמֹד בְּשָׁעָה שֶׁשַּ"ץ זוֹקֵף הַסֵּפֶר תּוֹרָה וּמַרְאֶה הַכְּתָב לָעָם, הֲגַם שֶׁסֵּפֶר תּוֹרָה עַל תֵּבָה גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וְרָחְבָּהּ ד' וְהַצְּבוּר לְמַטָּה, שֶׁזֶּהוּ כְּבוֹד הַסֵּפֶר תּוֹרָה שֶׁיַּעַמְדוּ הַצְּבוּר.
(לְדָוִד אֱמֶת בקו"א)

מוּסָר

טוּבְיָה לְדָזְכֵי לְהִתְעוֹרֵר תְּדִיר לְיִרְאָה אֶת ה' וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹוֹת וּמוּסָר מְלָכִים, בְּסִפְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים יַחְפֹּץ, עַל דַּלְתוֹתָם יִשְׁקֹד, וּגְמִירֵי (יוֹמָא ל"ח ע"ב): הַבָּא לִיטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ. וְהָיְתָה עִמּוֹ, הַשִּׂמְחָה בִּמְעוֹנוֹ, לִהְיוֹתוֹ עֶבֶד ה' אֱלֹהִים חַיִּים.
(צִפּוֹרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נוֹתֵן לָךְ - (אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּמֶה שֶׁאָמְרוּ ז"ל בָּעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לְחַבֵּרוֹ אֵין יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר עַד שֶׁיְּרַצֶּה אֶת חַבֵּרוֹ, וְזֶהוּ) הַכָּפָל, צֶדֶק עִם חֲבֵרֶיךָ וְצֶדֶק עִם ה', "לְמַעַן תִּחְיֶה", דְּאִם לָאו אֵין ה' מְכַפֵּר וְיִהְיֶה רוּבּוֹ עֲוֹנוֹת וְיָמוּת, וְזֶהוּ "לְמַעַן תִּחְיֶה". וְעוֹד, "וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ". הַיְינוּ עוֹלָם הַבָּא, כֵּיוָן שֶׁמִּתְכַּפֵּר עַל יְדֵי הָעֲנָוָה וְהַעֲבָרַת מִדּוֹת.
(חַדְרֵי בֶּטֶן)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. כְּשֶׁמְּקִימִים הַסֵּפֶר תּוֹרָה, נוֹהֲגִים לִכְרֹעַ לִפְנֵי הַכְּתָב וְאוֹתִיּוֹת סֵפֶר תּוֹרָה, וְלוֹמַר "אֵל שַׁדַּי ה' אֱמֶת וּמֹשֶׁה אֱמֶת וְתוֹרָתוֹ אֱמֶת, וְזֹאת הַתּוֹרָה וכו' תּוֹרַת ה' תְּמִימָה" וכו'. וְטַעַם שֶׁאוֹמְרִים "אֵל שַׁדַּי", הַיְינוּ שֶׁתּוֹרָה שֶׁנָּתַן לָנוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ מִפִּי הַגְּבוּרָה, הִיא בְּחִינַת בְּרִיאָה, וְלָכֵן מַתְחֶלֶת אוֹת ב' "בְּרֵאשִׁית" וְשֵׁם אֵל שַׁדַּי הוּא בִּבְרִיאָה.
(תּוֹרַת הַשְּׁלָמִים עַל "לְדָוִד אֱמֶת" סִימָן כ"ב)

ב. רַבֵּנוּ הָאֲרי"ז זַצ"ל הָיָה מִסְתַּכֵּל הֵיטֵב בָּאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁהָיָה מַכִּירָן לִקְרוֹתָם, שֶׁנִּמְשַׁךְ אוֹר גָּדוֹל אֶל הָאָדָם בְּהִסְתַּכְּלוּת בְּאוֹתִיּוֹת סֵפֶר תּוֹרָה.
(כִּסֵּא רַחֲמִים עַל מַסֶּכֶת סוֹפְרִים פי"ד)

מוּסָר

זֶה לְשׁוֹן מהרח"ו זַצ"ל (שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה ח"ב שַׁעַר א') בְּקִצּוּר וּקְצָת תּוֹסָפוֹת: בֶּן אָדָם פְּקַח עֵינֶיךָ מֵהִתְעוֹרְרוֹן, וּרְאֵה כִּי כָּל הֲנָאוֹת וְטוֹבוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה, הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֶׂה תַּעְתּוּעִים. וְאֵיךְ תִּכְעוֹס עַל זוּלָתְךָ וְלֹא תִּכְעוֹס עָלֶיךָ, שֶׁאַתָּה עַצְמְךָ טוֹרֵף נַפְשְׁךָ בְּאַפֶּךָ וְעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה בַּכַּעֲסְךָ. וְאֵיךְ תַּקְפִּיד עַל הֶבְלֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְסוֹפְךָ לָמוּת. אֵיךְ תִּתְעַצֵּב עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, וְלֹא תִּתְעַצֵּב עַל פְּרִידַת נַפְשְׁךָ מִגּוּפְךָ בְּרֶתֶת וְזִיעַ וְאֵימָה חֲשֵׁכָה נוֹפֶלֶת עָלָיו. אֵיךְ תַּחְמֹד לִצְבֹּר זָהָב וְלִבְנוֹת בָּתִּים וַעֲלִיּוֹת מְרֻוָחִים בִּתְמוּרַת וּפְטוּרֵי צִיצִים, וְהוּא לִקְבָרוֹת יוּבַל בְּד' אַמּוֹת, וְכֹל אוֹהֲבֶיךָ מִתְעַסְּקִים לְכַסּוֹתְךָ בֶּעָפָר, וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָיָה לְאֶפֶס וְתֹהוּ, כִּי פְּתוֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ אֶת אֲשֶׁר סָגַרְתָּ לָתֵת לָעֲנִיִּים, וְעָזַבְתָּ לַאֲחֵרִים חֵילְךָ, וְאֵין כָּל מְאוּמָה בְּיָדְךָ. אֵיךְ תִּמְאַס תּוֹרַת חַיִּים חַיֵּי עוֹלָם, לֶאֱסֹף מָמוֹן חַיֵּי שָׁעָה. אֵיךְ תִּתְעַנֵּג בַּדֶּשֶׁן וַעֲצָמוֹתֶיךָ יַחֲלוֹץ, וּמָחָר עַל עָפָר תִּשְׁכַּב, תַּחְתֶּיךָ יֵצַע רִמָּה, וּתְכַסֶּךָ תּוֹלֵעָה. אֵיךְ תְּבַקֵּשׁ שְׁרָרָה וּמַעֲלָה רָמָה, וְתִקְוַת אֱנוֹשׁ רִמָּה. אֵיךְ תְּסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע עַל רֵעֲךָ הַטּוֹב מִמְּךָ, וְכַמָּה קְטֵיגוֹרִים מְסַפְּרִים רָעָתְךָ וּמַזְכִּירִים עֲוֹנוֹתֶיךָ. אֵיךְ תִּשְׂנָא אוֹיְבֶיךָ, וְאֵין לְךָ אוֹיֵב גָּדוֹל מִמְּךָ, גּוֹרֵם רָעָה לְעַצְמְךָ, מְאַבֵּד הוֹן עָתָק מִתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּמַרְוִיחַ לְפִי שָׁעָה אֱלִילֵי כֶּסֶף וְזָהָב. אֵיךְ תַּחֲנִיף וְתִתְבַּיֵּשׁ מִילּוּד אִשָּׁה, וְלֹא תִּתְבַּיֵּשׁ מִמֶּלֶךְ אַדִּיר אָיִם וְנוֹרָא שׁוֹפֵט כָּל הָאָרֶץ מָלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. אֵיךְ תִּשְׂכַּח יוֹם הַמָּוֶת וְדִין הַקֶּבֶר וְיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וּמִי יְכִילֶנּוּ, וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם, וְאֵין מֻכְרָח לָבֹא כָּמוֹהוּ.
(צִפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סָעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ - אָפְשָׁר דְּהַכַּוָּנָה דְּאָפִילּוּ בְּלִבּוֹ לֹא יְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ. וְזֶה שֶׁאָמַר "תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ", אֲפִלּוּ בְּהִרְהוּר שֶׁאֵין מַכִּיר בּוֹ אֶלָּא ה' תִּהְיֶה תָּמִים, כִּי הוּא בּוֹחֵן לֵב חוֹקֵר כְּלָיוֹת.
(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת כִּי תֵצֵא

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. אֲשֶׁר כֹּחַ בּוֹ לָקוּם לִסְלִיחוֹת אַשְׁרָיו. וְקוֹדֶם יְבָרֵךְ כָּל הַבְּרָכוֹת, וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר תִּקּוּן חֲצוֹת, וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר סְלִיחוֹת. וְהָעִקָּר הוּא לְאוֹמְרָם כַּהוֹגֶן בְּשֵׁפֶל קוֹל הַתְּחִנָּ"ה, וּלְהָבִין מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו, וְעַפְעַפָּיו יְזִלוּ מֵי הַמָּרִים עַל אֲשֶׁר חָטָא, וְיִרְאֶה עַצְמוֹ שֶׁהוּא מְזֻמָּן לְדִין לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הַיּוֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹתָיו וּמִרְמוֹתָיו, אָז יִכָּנַע לְבָבוֹ הֶעָרֵל. וְאֵין לְצָעֵק צְעָקוֹת כְּעוֹמֵד בָּרְחוֹב, וּכְסִיל לֹא יָבִין מַה שֶּׁאוֹמֵר, כִּי בְּקוֹל רִנָּה יִצָּעֵק צְעָקָה. וְלוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ כִּי חַס וְשָׁלוֹם לִירֹתוּ [וְיִרְשׁוּ] תַּרְתֵּי גֵּיהִנָּם, שֶׁאוֹנְסִים עַצְמָם לָקוּם וּלְאַבֵּד שֵׁינָתָם לָבֹא לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְגַם פֹּה לֹא עָשׂוּ מְאוּמָה רַק צְעָקוֹת, הֲלֹא זֶה שְׁמָם "צְעָקוֹת" וְלֹא "סְלִיחוֹת". וְיַסְפִּיקוּ שְׁתֵּי דִּבְרוֹת אֵלּוּ לְמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לֵב.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמ"ד)

ב. לֹא בִּשְׁבִיל אֲמִירַת סְלִיחוֹת, יִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה שֶׁלֹּא בִּזְמַנָּהּ וְיִישַׁן בִּתְפִלִּין, כִּי יָצָא שְׂכָרוֹ בְּהֶפְסֵדוֹ, וְטוֹב לוֹ לְהִתְפַּלֵּל כַּהוֹגֶן וְלֹא יֹאמַר סְלִיחוֹת. זֶה עִקַּר הָעֲבוֹדָה, לִשְׁמֹר הָעִקָּרִים וּלְהוֹסִיף, לֹא לְזַלְזֵל בָּעִיקָר וּלְקַיֵּם הַתּוֹסֶפֶת.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמה-רמו)

מוּסָר

חֹדֶשׁ אֱלוּל זְמַן תְּשׁוּבָה לַכֹּל הִיא בַּחֹדֶשׁ הַמְקֻדָּשׁ הַזֶּה, וְיִזָּהֵר לְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו טוֹב וְיָשָׁר, שֶׁבְּכֹל לַיְלָה קוֹדֶם שֶׁיִּשָּׁן טָרֶם אֲמִירַת וִדּוּי יְפַשְׁפֵּשׁ וִיחַפֵּשׂ דְּרָכָיו וּבְמַעֲשָׂיו בְּאוֹתוֹ יוֹם, וְיִתְוַדֶּה וְיָשׁוּב, וְכֵן יַעֲשֶׂה מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל עַד יוֹם הַכִּפּוּרִים, כִּי הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן כָּל יָמָיו בְּכֹל לַיְלָה, כְּמַעֲשֶׂה צַדִּיקִים קָרְאוּ בְּשִׁמּוֹתָם מַאֲרֵי דְחוּשְׁבָּנָא (זוה"ק ח"ג קעח.), וּלְפָחוֹת כֹּה יַעֲשֶׂה בְּמ' יוֹם הַנּוֹרָאִים הַלָּלוּ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶךָ - סוֹפֵי תֵּבוֹת "אוֹהֲלֶךָ", רֶמֶז לְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת כְּמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ"י זַ"ל בִּבְרָכוֹת (רֵישׁ דַּף י"ו). וּלְפִי פְּשׁוּטוֹ רְמַז מַה שֶּׁאָמְרוּ בְּמַכּוֹת פ"ב עַל פָּסוּק "עוֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ בַּמִּלְחָמָה בִּשְׁעָרַיִךְ יְרוּשָׁלָיִם" שֶׁהָיוּ עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה. וְזֶה רֶמֶז "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה" צָרִיךְ "אוֹהֲלֶךָ" - בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁיַּעַסְקוּ בַּתּוֹרָה.

וּלְפִי מִדְרָשׁוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה וְהַמְפָרְשִׁים עַל מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרַע, רָמַז "אֹהָלֶיךָ", שֶׁתִּתְקוֹן הַיֵּצֶר הָרַע בְּעֵסֶק הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל: אָמַר הַקָּבָ"ה בָּרָאתִי יֵצֶר הָרַע בָּרָאתִי לוֹ תּוֹרָה תַּבְלִין. וְזֶה רָמַז "כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה" מִלְחֶמֶת הַיֵּצֶר הָרַע הַחֲזָקָה אֵימָתְנִי וְתַקִּיפָא, רָאשֵׁי תֵּבוֹת "אֹהָלֶיךָ", פֵּרוּשׁ שְׁקוֹד בַּתּוֹרָה, וְאָז "וּנְתָנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ". רָמַז זֶה בְּסוֹפֵי תֵּבוֹת בְּדֶרֶךְ נִסְתָּר, לְרָמֹז שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּלְמוֹד בַּסֵּתֶר שֶׁאָז הִיא תּוֹרָה לִשְׁמָהּ.
(חוֹמַת אֱנָךְ)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת
א. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהִתְעַנּוֹת בְּיוֹם א' שֶׁל סְלִיחוֹת, וְיוֹתֵר טוֹב לְהַרְבּוֹת הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים וּבְתְשׁוּבָה, וְלֹא לְהַחְמִיר עַל הַצִּבּוּר. מֹהַרַ"שׁ שַׁעַר אַרְיֵה וּמַהֲרַ"י לינגו בכ"י.
(בֶּרְכֵי יוֹסֵף סִימָן תקפ"א אוֹת ח)
ב. יוֹתֵר טוֹב בְּיָמִים אֵלּוּ לְהַרְבּוֹת סְלִיחוֹת וְתַחֲנוּנִים עִם הַצִּבּוּר מִלְּמֹד. הָרַב טוּר בָּרֶקֶת. וְכֵן רָאִיתִי לִקְצָת רַבָּנִים שֶׁתָּמִיד הָיוּ עֲסוּקִים בְּגוּפֵי הֲלָכוֹת וּבְחִבּוּרִים, וּבְחֹדֶשׁ אֱלוּל הָיוּ מַנִּיחִין קְצָת מִסִּדְרָם לִלְמוּד גִּירְסָא וְתַחֲנוּנִים.
(בֶּרְכֵי יוֹסֵף שָׁם אוֹת ו)

מוּסָר
צָרִיךְ לוֹמַר סְלִיחוֹת בְּמִתּוּן וּבְכַוָּנָה, וֶאָסוּר לְהַזְכִּיר י"ג מִדּוֹת בְּלֹא כַּוָּנָה. מַה שֶּׁנָּהֲגוּ לוֹמַר "עָנֵנוּ וכו' עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ" וכו' בְּמְהֵירוּת, יֵשׁ לְבַטֵּל מִנְהָגָם. בר"י סִימָן תקפ"א.
(הַגָּהוֹת תְּפִלַּת יְשָׁרִים רֵישׁ ח"ב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה - מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שֶׁזֶּה הָאִישׁ אָבִי בֵּן סוֹרֵר אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ שֶׁלּוֹ, וְלָזֶה הָיָה לוֹ גְּמוּלוֹ בֵּן סוֹרֵר. הָרַב הַגָּדוֹל מהר"ר וִידַאל צָרְפָתִי זַ"ל בְּפֵרוּשׁוֹ כְּתִיבַת יָד.
(חוֹמַת אֱנָךְ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת
א. מְאֹד קָרְאוּ תִּגֹּר עַל אֲשֶׁר בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת לְכַתְּחִילָּה מַתְחִילִין לְהִתְפַּלֵּל קֹדֶם עֲלוֹת הַשַּׁחַר, וּמְסַיְּימִין קֹדֶם הָנֵץ הַחַמָּה (אַחֲרוֹנִים).

(קֶשֶׁר גּוֹדֶל, סִימָן ז, סָעִיף ג)
ב. יֵשׁ לִיזָהֵר לוֹמַר כָּל סֵדֶר הַבְּרָכוֹת קֹדֶם הַסְּלִיחוֹת. וְהַגַּם שֶׁהִיא לַיְלָה, מְפֹרָשׁ בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ וְכִתְבֵי רַבֵּנוּ הָאֲרִ"י זַ"ל שֶׁיֹּאמַר כָּל הַבְּרָכוֹת, וְאַלִּיבָּא דכ"ע לֹא יֹאמַר שׁוּם פָּסוּק קֹדֶם בִּרְכַּת הַתּוֹרָה. וַאֲפִלּוּ דֶּרֶךְ תְּחִנָּה, לְדַעַת מָרָן (סִימָן מ"ו) צָרִיךְ קֹדֶם לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַתּוֹרָה.
(הַגָּהוֹת תְּפִלַּת יְשָׁרִים רֵישׁ ח"ב)

מוּסָר
עוֹד יִזָּהֵר לְבַכּוֹת כְּשֶׁמִּתְוַדֶּה, וּבִפְרָט כְּשֶׁאוֹמֵר "שֶׁחָתָנוּ זַ"ל", כָּל עַצְמוֹתָיו יֹאחֲזוּמוֹ רַעַד בְּמָרָ"ה אִיפְקוֹד שִׁבְעִים תְּמָרִים וּמֵאָה צְעָרִים.
(צִפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן ט, סָעִיף קכט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ - אֶפְשָׁר לִרְמֹז מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם (פי"א דגזילה דִּין י"ד), דְּגַם זָקֵן וְאֵינוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ, אִם הִתְחִיל בְּמִצְוָה כְּגוֹן שֶׁמָּצָא בְּהֵמָה וְהֶכִישָׁהּ בְּמַקֵּל נִתְחַיֵּב לְהִטָּפֵל בָּהּ וּלְהַחְזִירָהּ. עַיֵּן שָׁם. וְזֶה שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם", פְּעָמִים שֶׁאַתָּה מִתְעַלֵּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל דְּזָקֵן וְאֵינוֹ לְפִי כְּבוֹדוֹ פָּטוּר, אָמְנָם הַשָּׁב, כְּלוֹמַר אִם יֵשׁ הֶשְׁבָּה שֶׁהַתְּחָלָתָהּ בְּמִצְוָה, אַף שֶׁאֵינָהּ לְפִי כְּבוֹדְךָ, עָלֶיךָ הַמִּצְוָה לִגְמוֹר, "תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ".
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת
א. קֹדֶם סְלִיחוֹת יֹאמַר תִּקּוּן חֲצוֹת, וְאִם אֵין שְׁהוּת יֹאמַר תִּקּוּן חֲצוֹת, וְלֹא יֹאמַר סְלִיחוֹת.
(הַגָּהוֹת תְּפִלַּת יְשָׁרִים רֵישׁ ח"ב)
ב. בְּכ"ה בֶּאֱלוּל נִבְרָא הָעוֹלָם, וְטוֹב לִלְמוֹד פָּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית עַד יוֹם אֶחָד, וְכֵן בְּכֹל יוֹם, עַד שֶׁבְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה יִלְמוֹד פָּרָשַׁת יוֹם הַשִּׁשִּׁי שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם. מהר"ר יִשְׂרָאֵל לינגו בכ"י.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תקפ"א אוֹת יט)

מוּסָר
וּנְבָאֵר מַהוּת הַתְּשׁוּבָה וּמַהוּת הַכָּרַת וּשְׁאָר הָעוֹנָשִׁין הַנַּ"ל. מַהוּת הַתְּשׁוּבָה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁיְּשׁוּב בְּדַעְתּוֹ וְנִחַם מֵרָעָתוֹ, וְיִתְוַדֶּה עַל מַה שֶּׁעָשָׂה. אָמְנָם יֵשׁ בָּהּ קְצָת חִילּוּקִים. וְהוּא כִּי אִם הוּא בְּעִנְיָן עֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, צָרִיךְ לְשׁוּב בִּתְשׁוּבָה בַּמַּעֲשֶׂה, כְּגוֹן אִם גָּזַלוֹ, יְשִׁיב לוֹ הַגְּזֵילָה, וְאִם חָטָא בְּדִבּוּר, יְפַיְּסֶנּוּ עַד שֶׁיִּתְרַצֶּה. וְאִם הוּא בַּעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם,

צָרִיךְ שֶׁמִּלְּבַד כָּל הַנִּזְכָּר שֶׁהוּא עֲזִיבַת הַחֵטְא וַחֲרָטָה וְוִדּוּי, עוֹד צָרִיךְ שֶׁיָּבוֹא לְיָדוֹ כַּיּוֹצֵא בָּמֶּה שֶׁחָטָא וְיִתְרַחֵק מִמֶּנָּה. וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא בְּמַסֶּכֶת יוֹמָא פֶּרֶק בַּתְּרָא: הֵיכִי דָּמֵי בַּעַל תְּשׁוּבָה? מֵחַוִּי רַב יְהוּדָה בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה, וּבְאוֹתוֹ פֶּרֶק, וּבְאוֹתוֹ מָקוֹם. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם זַ"ל (פ"ב מֵהִלְכוֹת תְּשׁוּבָה). גַּם רְאָיָה לָזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּמִדְרָשׁ רוּת עַל פָּסוּק "לִינִי הַלַּיְלָה". כִּי כְּשֶׁמֵּת אֱלִישָׁע אַחַר, בָּכָה וּמֵת, וְהָיָה רַבִּי מֵאִיר שָׁמֵחַ וְאָמַר, דּוֹמֶה שֶׁמְּתוֹךְ תְּשׁוּבָה נִסְתַּלֵּק ר' וכו'. וְאָמְרִינַן בפ"ב דְּחֲגִיגָה דא"ר מֵאִיר מָתַי אָמוּת וְאַעֲלֶה עָשָׁן מִקִּבְרוֹ וכו'. הֲרֵי שֶׁכֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיְתָה תְּשׁוּבָה בְּמַעֲשָׂה, אֶלָּא בְּהִרְהוּר, לֹא סָגִי לְהַצִּילוֹ מִדִּין גֵּיהִנֹּם. וּמָה שֶׁהוֹעִילָה לוֹ הַתְּשׁוּבָה, הַיְנוּ כִּי הֵיכִי דְּנִיהַוֵי לֵיה תַּקָּנָה לְמֵיתֵי לְעַלְמָא דְּאָתֵי [כְּדֵי שֶׁתְּהֵא לוֹ תַּקָּנָה לָעֲלוֹת לָעוֹלָם הַבָּא], וְלֹא יִדּוֹן בְּגֵיהִנֹּם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, כְּשְׁאָר הַמִּינִים וְהָאֶפִּיקוֹרְסִין כַּנַּ"ל.

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק חֲמִישִׁי)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי יִקָּרֵא קַן צִפּוֹר וכו' - שְׁלוּחַ הַקֵּן שְׁכָרוֹ שֶׁיִּהְיוּ לוֹ בָּנִים. תַּנְחוּמָא פָּרָשַׁת תֵּצֵא. וּבְתִקּוּנֵי הַזֹּהַר וְכִתְבֵי רַבֵּנוּ הָאֲרִ"י זַ"ל כָּתְבוּ שֶׁקִּיּוּם מִצְוָה זוֹ מְקֻרֶבֶת הַגְּאֻלָּה.

(דְּבַשׁ לְפִי עֵרֶךְ "שְׁלוּחַ")

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. יֵשׁ נוֹהֲגִין לְמְכֹּר מִי יִהְיֶה שַׁ"ץ בִּסְלִיחוֹת, וְלָאו שָׁפִיר עֲבֵדִי [וְלָאו שַׁפִּיר עֲבֵדִי], דְּצָרִיךְ שַׁ"ץ הָגוּן מְאֹד.

(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תקפ"א אוֹת ט)

ב. מִי שֶׁהוּא אָבֵל, מֻתָּר לִהְיוֹת שַׁ"ץ בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת. וּבַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה וַאֲפִלּוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֵין שָׁמֶץ אִסּוּר בַּדָּבָר רַק מִנְהָגָא בְּעַלְמָא. הַגָּאוֹן מהר"ר יְחֶזְקֵאל נר"ו בְּשׁוּ"ת נוֹדַע בִּיהוּדָה (א"ח סִימָן ל"ב).

(מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן תקפ"א אוֹת ג')

מוּסָר

כְּתִיב (שְׁמוֹת כה, ח): "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ". אֶפְשָׁר דֶּרֶךְ רֶמֶז וְתוֹכָחוֹת מוּסָר (וּבִמְקוֹמוֹת אֲחֵרִים הֶאֱרַכְתִּי בַּעֲנִיּוּתִי בְּרָמְזִים אֵלּוּ, וַעֲתָּה אֲקַצֵּר רֶמֶז הָרוֹמֵז עַל הָאָרֶ"ש), כִּי הֵן הָאָדָם גַּבְרָא דְּשַׁפִּיר חֲזֵי יִשְׁתַּדֵּל הוּא עַצְמוֹ לָשִׂים אוֹרְחוֹתָיו וּלְהֵטִיב דְּרָכָיו וּלְטַהֵר

רַעֲיוֹנָיו לִהְיוֹת כְּמִקְדָּשׁ שֶׁתִּשְׁרֶה בּוֹ עַצְמוֹ הַשְּׁכִינָה, וְכֹל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ יִהְיוּ בּוֹ בְּעַצְמוֹ. הָא כֵּיצַד: מִזְבֵּחַ - רָמָז שֶׁיַּעֲשֶׂה הֲכָנָה בְּגוּפוֹ מִזְבֵּחַ גָּדוֹל לִזְבּוֹחַ יִצְרוֹ, וְכֹל יֵצֶר מַחְשָׁבוֹת לִבּוֹ אֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין בְּאֵשׁ יִרְאַת ה' אֲשֶׁר תְּלַהֵט בְּקִרְבּוֹ, וְהִיא אֵשׁ שֶׁל גָּבוֹהַּ, וּמִצְוָה לְהָבִיא מִן הַהֶדְיוֹט לְהִתְעַנּוֹת בְּצוֹם וּבְכִי, וְתֵכֶף מִשְׁמַיָּא מֵיהָב יַהֲבֵי אֵשׁ שֶׁל גָּבוֹהַּ רְבוּצָה כַּאֲרִי בְּלִבּוֹ לֵב טָהוֹר, וְיִזְבַּח כָּל יֵצֶר הָרָהוּרִים רָעִים וְהָיוּ לְבַעֵר. וַיַּקְרִיב קְרְבָּנוֹת, צְדָקָה וּמִשְׁפָּט נִבְחַר לַה' מִזֶּבַח (מִשְׁלֵי כא, ג), אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמְקָרְבָן לַתּוֹרָה. מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ שְׁלֵמוֹת, ה' אֹרֶךְ וְה' רֹחַב וג' קוֹמָה, גִּימַטְרִיָּא "אֶחָד", שֶׁיִּהְיֶה כָּל כַּוָּנָתוֹ לְיַחֵד הַדּוֹדִים. וְכֹל יוֹם מִצְוָה בַּהֲרָמַת הַדֶּשֶׁן, לְהָסִיר שִׁירֵי הַשִּׁירִים מֵהָרְהוּרִים רָעִים.
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם - שֶׁלֹּא תַּעֲשֶׂה מִצְוָה וַעֲבֵרָה, כְּגוֹן לָתֵת צְדָקָה וּלְדַבֵּר לָשׁוֹן הָרַע, לְעַגֵּן שַׁבָּת בְּמַאֲכָל וּלְדַבֵּר דִּבְרֵי חוֹל, לִלְמוֹד תּוֹרָה וּלְהִתְגָּאוֹת, וְזֶה וְכַיּוֹצֵא כִּלְאַיִם. פֶּן תּוּקַד אֵשׁ כִּי טָרַף יִטְרַף הַמִּצְוָה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא, וּבִדְרוּשֵׁי הֶאֱרַכְתִּי וְזֶהוּ קֶצֶ"ר אַמִּין.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אִם יוֹכִל לְהִתְעַנּוֹת אֵיזֶה יוֹם אוֹ יָמִים בְּחֹדֶשׁ אֲלוּל אַשְׁרָיו, וּבִלְבַד שֶׁיִּהְיֶה בְּפִשְׁפּוּשׁ מַעֲשִׂים, וְלַעֲשׂוֹת גֶּדֶר שֶׁלֹּא יָשׁוּב עוֹד לְכִסְלָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמז)

ב. אֲשֶׁר חָנַן לוֹ אֱלֹהִים עֹשֶׁר, חַטָּאָיו בִּצְדָקָה יִפְרֹק, וְיִרְבֶּה בְּיָמִים אֵלּוּ בִּצְדָקָה וּבְלִמּוּד זֹהַר, תִּקּוּנִין, מִשְׁנָיוֹת, וּתְהִלִּים.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ח, סְעִיף רמח)

מוּסָר

עוֹד צָרִיךְ שֶׁתֵּדַע, כִּי קֹדֶם גְּזַר דִּין, יָכוֹל הָאָדָם לְהָסִיר מֵעָלָיו בִּתְפִלָּתוֹ וּתְשׁוּבָתוֹ כָּל הַפֶּגֶם שֶׁעָשָׂה עַל יְדֵי חַטֹּאתָיו, וּלְאַחַר גְּזַר דִּין, אֵין כֹּחַ בְּיָדוֹ לְבַטְּלָם. וְזֶהוּ נִזְכַּר בְּפ"ק דְּר"ה, וְאִי בַּעִית אֵימַא כָּאן בִּגְזַר דִּין שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה, אֵינוֹ נִקְרָע, כָּאן שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה, נִקְרָע עַל יְדֵי הַצְּעָקָה. וְשָׁם בפ"ק דְּר"ה ד' מַחֲלוֹקוֹת בַּדָּבָר אִי נִדּוֹן בְּכֹל יוֹם ר"ה דַּוְקָא, וְתוּ לָא חָזְיָא תְּפִלָּה לְבַטּוּלֵי גְּזֵרָה, אוֹ אִם אָדָם נִדּוֹן בְּר"ה וְנֶחְתַּם בְּיוה"כ וְהַתְּבוּאָה נֶחְתֶּמֶת בְּפֶסַח וּפֵרוֹת הָאִילָן בָּעֲצֶרֶת וְהַמַּיִם בַּחַג, אוֹ אִם נִדּוֹן בְּכֹל יוֹם, אוֹ אִם נִדּוֹן בְּכֹל רֶגַע. וּבְמַסֶּכֶת

יְבָמוֹת פֶּרֶק הַחוֹלֵץ וְכֵן בְּפֶרֶק מְצִוַּת חֲלִיצָה אָמְרוּ: "דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ" אֵלּוּ עֲשֶׂרֶת הַיָּמִים שֶׁבֵּין ר"ה לְיוֹהַ"כ, כִּי נֶחְתָּם בְּיוֹהַ"כ, וּלְבָתַר הֲכִי אֵין תְּשׁוּבָה מוֹעֶלֶת לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה וְאֵיירִי בְּיָחִיד, אֲבָל בְּצִבּוּר כְּתִיב "בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו". וּלְעוֹלָם מְבַטְּלִין גְּזַר דִּין וּבְכֹל יוֹם נִדּוֹנִין וַאֲפִלּוּ שֶׁנֶּחְתָּם, נִקְרָע. וַהֲכִי אִיתָא נַמִּי בפ"ק דְּר"ה. עַד כָּאן נִמְצָא מֵרַבֵּנוּ מהר"ר חַיִּים וִיטַאל זלה"ה.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שִׁשִּׁי)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

לֹא תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר - מִפְּנֵי שֶׁשּׁוֹר מַעֲלֶה גֵּרָה, נִמְצָא שֶׁכָּל שָׁעָה דּוֹמָה לַחֲמוֹר כְּאִלּוּ אוֹכֵל וּמְצַעֲרוֹ. וּבִירוּשַׁלְמִי דְּכֹלְאַיִם יֵשׁ מִפְּנֵי שֶׁאֵין מַשְׁאָן שָׁוֶה וְכֹחַ הַשּׁוֹר מְרוּבֶּה, וְהָיָה טוֹרֵחַ לַחֲמוֹר לַעֲשׂוֹת בְּשָׁוֶה לוֹ, וְזֶה עִנּוּי לָהֶם, כִּי כְּשֶׁשְּׁנֵיהֶם שְׁקוּלִים נֹחַ לָהֶם (עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב הָרַב הַחִנּוּךְ מִצְוָה תק"ע וְדוֹק).
(פְּנֵי דָוִד הַנָּהָגוֹת בְּנִימוּקֵי רי"ר)

פָּרָשַׁת כִּי תָבוֹא

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. מִי שֶׁהֵמִיר וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה, מֻתָּר לַעֲלוֹת [לַתּוֹרָה]. הַגָּאוֹן מהר"ר צְבִי בִּתְשׁוּבוֹתָיו (סִימָן י"ג). נִרְאֶה דִּלְהַעֲלוֹת לְסֵפֶר תּוֹרָה יֵשׁ לְהָקֵל, דְּבָזֶה מִתְחַזֵּק הַשָּׁב בִּתְשׁוּבָתוֹ, וְנָחָה דַּעְתּוֹ בְּרֹאוֹתוֹ דְּמִחַשְּׁבִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם, וְכֵן רָאוּי לַעֲשׂוֹת לְחַזֵּק לֵב הַשָּׁבִים בִּתְשׁוּבָה (מַרְאִית הָעַיִן לְיִקּוּטִים סִימָן י"א אוֹת י"ב). יֵשׁ מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִים מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֱלוּל שֶׁאַחַר מִנְחָה, מַכְרִיז הַשַּׁמָּשׁ "שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים" וּמִנְהָג יָפֶה הוּא.
(בִּרְכֵּי יוֹסֵף סִימָן תקפ"א אוֹת י)

ב. תַּקָּנוּן רַבָּנָן שֶׁיַּעֲלֶה לֵוִי לִקְרוֹת פָּרָשַׁת הָעֲגָל, שֶׁאִם יִקָּרֵא יִשְׂרָאֵל, יִגְדַּל הַכְּאֵב אוֹ יִהְיֶה נִרְאֶה שֶׁהוּא לֹא חָטָא, וְחוּצְפָּא יִסְגֵּא, לָכֵן תִּקְּנוּ דְּהַלֵּוִי יִקָּרֵא, דְּהַלְוַיִים לֹא חָטְאוּ בָּעֲגָל, וְהַחַזָּן יַעַן הוּא קוֹרֵא כָּל הַפָּרָשָׁה אֵין לְהַקְפִּיד עָלָיו.
(שו"ת יוֹסֵף אוֹמֵץ סִימָן מ"ז אוֹת ב)

מוּסָר

מְנוֹרָה, כָּתְבוּ גּוּרֵי הָאַר"י זַצ"ל, שֶׁכָּל עִנְיָנֶיהָ רָמְז לַתּוֹרָה. וְאֶפְשָׁר לִרְמֹז "מִקְשָׁה", שֶׁהַתּוֹרָה בָּאָה עַל יְדֵי יִסּוּרִין. "תֵּעָשֶׂה" מֵאֵלֶיהָ, רָמְז שֶׁאֲפִלּוּ אָבִיו עִם הָאָרֹן וְנִגְזַר עָלָיו שֶׁיִּהְיֶה

טִפֵּשׁ, אִם יָגַע בַּתּוֹרָה יִזְכֶּה מֵאֵלָיו. "זָהָב טָהוֹר" שֶׁיִּהְיֶה תּוֹרָה לִשְׁמָהּ. "יֵרָכָה וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתּוֹרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ" ה' מִינִים, כְּנֶגֶד פִּשָׁט רֶמֶז דְּרָשׁ סוֹד וְגִימַטְרִיָאוֹת. "מִמֶּנָּהּ יִהְיוּ" בְּהַקְדָּמוֹת אֲמִתִּיּוֹת תּוֹרַת אֱמֶת. ו' קַנִּים יוֹצְאִים מִצַּדֶּיהָ - ג' וג' נֶגֶד שֵׁשֶׁת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ. וְהַנֵּרוֹת - לְהָאִיר לוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל מְקֻדָּשַׁת נִשְׁמָתוֹ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה, וְכֻלָּם פּוֹנִים לַנֵּר הָאֶמְצָעִי ז' הָרוֹמֵז לְשַׁבָּת קֹדֶשׁ, וְגַם רֶמֶז לַמִּדּוֹת שֶׁיִּהְיוּ פּוֹנִים לָאֶמְצָעִי, דֶּרֶךְ מֶמְצָע, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם (בִּשְׁמוֹנָה פְּרָקִים פ"ד). גְּבִיעִים כ"ב - לְתַקֵּן וּלְהָאִיר כ"ב אוֹתִיּוֹת. מְנוֹרַת הַמָּאוֹר - לְהָאִיר אוֹר הַתּוֹרָה וְנֵר מִצְוָה. כַּפְתּוֹרִים י"א - לְיַחֵד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ הָרוֹמְזִים לְיו"ד שֶׁבְּשֵׁם הַוָיָה הַכּוֹלֶלֶת (וְעַיֵּן עוֹד כִּסֵּא דָוִד דְּרוּשׁ ח'. נַחַל קְדוּמִים בְּהַעֲלוֹתְךָ).
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְלָקַחְתָּ מֵרֹאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה - אֶפְשָׁר לוֹמַר בַּמֶּה שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם (פ"ג דְּבִכּוּרִים) דִּמְצִוָּה מִן הַמֻּבְחָר לְהָבִיא כָּל מִין וָמִין בִּכְלִי בִּפְנֵי עַצְמוֹ, וְאִם הֵבִיא בִּכְלִי אֶחָד יָצָא. וְלָזֶה אָמַר "וְלָקַחְתָּ מֵרֹאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה", כְּלוֹמַר לִפְעָמִים מִקְרֵי לְקִיחָה אַף שֶׁתִּתֵּן כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה - "וְשַׂמְתָּ בַטֶּנֶא" - יִרְצֶה בִּכְלִי אֶחָד כָּל הַפֵּרוֹת וְהַבִּכּוּרִים בְּטֶנֶא בִּכְלִי אֶחָד, מִקְרֵי לְקִיחָה וְיָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ.

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. אֵין לֵוִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, כֹּהֵן שֶׁקּוֹרֵא רִאשׁוֹן מְבָרֵךְ שֵׁנִית וְקוֹרֵא.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ה אוֹת טו)
ב. אִם אֵין לֵוִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּיוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ, כֹּהֵן קוֹרֵא פ"ב בִּמְקוֹם לֵוִי, וְאֵין לָחוּשׁ דִּמְבָרֵךְ עַל מַה שֶּׁכְּבָר קָרָא.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת סח)

מוּסָר

אָרוֹן - רֶמֶז שֶׁיִּהְיֶה דְּרוּפִתְקָא דְּאוֹרַיְיתָא [עִמַּל בַּתּוֹרָה]. חצ"ר תְּבוּנוֹת כְּרַכָא דְּכֹלָּא בֵּהּ, שְׁמַעְתָּא, אֲגַדְתָּא, פַּרְדֵּס, וְכֹל חָכְמוֹת הַתּוֹרָה. מִדּוֹת הָאָרוֹן שְׁבוּרוֹת, אַמָּתַיִם וְחֵצִי אָרְכּוֹ אַמָּה וְחֵצִי רָחְבּוֹ, אַמָּה וְחֵצִי קוֹמָתוֹ - רֶמֶז שֶׁיִּהְיֶה בְּעַצְמוֹ כְּלֹא יוֹדֵעַ, וְשֶׁכָּל יְדִיעֹתָיו שְׁבוּרוֹת הֵם, לְעֹמֶק הַתּוֹרָה וּגְדֻלָּתָהּ, בֵּין בִּגְרָסָא שֶׁדּוֹמֶה לָאָרֶךְ, בֵּין בְּעֹמֶק הָעִיּוּן שֶׁדּוֹמֶה לָרֹחַב, בֵּין לַסּוֹד. וְשִׁעוּר קוֹמָ"ה יַאֲמִין כִּי חָכְמָתוֹ שְׁבוּרָה וְלֹא יֵדַע כִּדְחָזֵי. ג' אֲרוֹנוֹת, ב' שֶׁל זָהָב וְאֶחָד שֶׁל עֵץ - בְּתוֹכָם שֶׁל עֵץ, רֶמֶז לַגּוּף, וּב' שֶׁל זָהָב, רֶמֶז לְנֶפֶשׁ רוּחַ, שֶׁצָּרִיךְ לְהַשְׁווֹתָם

גוּף וְנֶפֶשׁ רוּחַ נר"ן נָכוֹן שֶׁהַחֹמֶר יַעֲשֶׂה צוּרָה, כְּשֵׁם שֶׁהָעֵץ לֹא הָיָה נִרְאֶה כִּי אִם זָהָב, וְכָךְ הַגּוּף יִהְיֶה כְּמוֹ הַנֶּפֶשׁ וְהָרוּחַ. "מִבַּיִת וּמִחוּץ" שֶׁיִּהְיֶה תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ, כמ"ש רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה.
(צפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב - אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה "אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה". וְאֶפְשָׁר בְּמֶה שֶׁאָמְרוּ (פֶּרֶק י"ג דִּכְתוּבוֹת): כָּל הַמֵּבִיא דּוֹרוֹן לְתַלְמִיד חָכָם כְּאִלּוּ הִקְרִיב בִּכּוּרִים, וְהַתּוֹסָפוֹת שָׁם הֵבִיאוּ תָּנָא דְּבֵי אֵלִיָּהוּ שֶׁדּוֹרוֹן לְתַלְמִיד חָכָם מְכַפֵּר עֲוֹונוֹת. עַיֵּן שָׁם. וְעַתָּה אַחַר גְּמַר מִצְוַת בִּכּוּרִים רָמַז הַכָּתוּב "וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב", כְּלוֹמַר שֶׁאִם יֶחֱרַב הַבַּיִת וְלֹא יִהְיֶה בִּכּוּרִים תִּשְׂמַח בַּתּוֹרָה, שֶׁאַתָּה יָכוֹל לָתֵת דּוֹרוֹן לְתַלְמִיד חָכָם וְהַוֵי בִּכּוּרִים.
(חוֹמַת אֱנָךְ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁהָרַב הוּא הַפַּרְנָס עוֹלֶה אַחַר הַלֵּוִי, אֵין רַשָּׁאִין לְמָחֹל שֶׁיַּעֲלֶה אַחֵר בִּמְקוֹמָם.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ח אוֹת כ)

ב. מַדְרֵגַת הַז' עוֹלִים, הַשִּׁשִּׁי גָּדוֹל שֶׁבִּכְלָלָן, וְהַשְּׁלִישִׁי אַחֲרָיו, וְהַשְּׁבִיעִי גָּרוּעַ מִכֻּלָּן. הָרַב מהרח"ו בְּס' הַכַּוָּנוֹת. וּמִנְהָג קָדוּם בִּסְפָרַד לַעֲלוֹת גָּדוֹל הַקָּהָל בַּשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא הַמַּשְׁלִים.
(מַחֲזִיק בְּרָכָה סִימָן רפב אוֹת ג)

מוּסָר

כְּרוּבִים - רֶמֶז שֶׁיִּהְיֶה כְּתִינוֹק נָקִי מֵחֵטְא, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יוֹמָא כ"ב ע"ב): בֶּן שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ, נָקִי מֵחֵטְא כְּבֶן שָׁנָה. סוֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם - רֶמֶז שֶׁיִּפְרֹשׂ כְּנָפָיו לַתַּלְמִידִים, וְדַלִּים בְּצֵל כְּנָפָיו יֶחֱסָיוּן.
(צפֹּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב וכו' - אֶפְשָׁר דְּרָמַז מַה שֶּׁאָמְרוּ בַּשַּׁ"ס עַל נַשֵּׁי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, מִי לֹא פַּלְגָן בַּהֲדֵייהוּ וְכִי לֹא חוֹלְקוֹת עִמָּם בִּשְׂכָרָם], וְכָתַב הָרַב כּוֹס הַיְשׁוּעוֹת זַ"ל דְּהַקָּבָ"ה מְשַׁלֵּם לְתַלְמִיד חָכָם הַחֵצִי שֶׁלּוֹ וְהַחֵצִי שֶׁל אִשְׁתּוֹ, כִּי הָקָבָ"ה נוֹתֵן לוֹ בְּמַתָּנָה הַחֵצִי

שֶׁלּוֹקַחַת אִשְׁתּוֹ. וְזֶה רֶמֶז "וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב" כָּל חֶלְקְךָ בַּתּוֹרָה, אַתָּה וּבֵיתְךָ כִּי הַחֵצִי נוֹטֶלֶת אִשְׁתְּךָ מֵאֵת ה', וְאַתָּה תִּשְׂמַח בְּכֹל הַטּוֹב.
(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. כְּשֶׁקּוֹרִין ב' פָּרְשִׁיוֹת מְחֻבָּרוֹת, יִקְרְאוּ ג' עוֹלִים בְּפָרָשָׁה רִאשׁוֹנָה, וְהַד' יִקְרָא הַנִּשְׁאָר מֵהַפָּרָשָׁה רִאשׁוֹנָה, וְהַתְחָלַת הַשְּׁנִיָּה, וּבָזֶה יִשְׁווּ הַ-ב' פָּרְשִׁיוֹת בְּמִנְיַן הָעוֹלִים.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ז אוֹת יט)

ב. קָטָן לֹא יִהְיֶה שַׁ"ץ לִקְרוֹאת הַפָּרָשָׁה עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּן י"ג שָׁנָה שֶׁהֵבִיא ב' שְׂעָרוֹת, וְאִם קָרָא הַפָּרָשָׁה, אִם הִגִּיעַ לְחִנּוּךְ, עָלְתָה לָהֶם הַקְּרִיאָה.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ה אוֹת כז)

מוּסָר

שֶׁלְּחָן, וֶרֶמֶז שֶׁ[יַּעֲרוֹךְ שֶׁלְּחָן לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, וַעֲנִיִּים מְרוּדִים יָבִיא בַּיִת. מִדּוֹת הַשֻּׁלְחָן אַמָּתַיִם אָרְכּוֹ וְאַמָּה רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קוֹמָתוֹ, מִקְצָתָן שְׁבוּרִים וּמִקְצָתָן שְׁלֵימוֹת, שָׁם רֶמֶז, אֹרֶךְ מִדּוֹת שְׁלֵימוֹת, רֶמֶז לְשַׁבָּת, שֶׁהוּא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא שֶׁכֻּלּוֹ אָרֹךְ, וְכֵן יוֹם טוֹב יִהְיֶה שֻׁלְחָנוֹ שָׁלֵם כְּבִרְכַּת ה' אֲשֶׁר נָתַן לוֹ. רֹחַב אַמּוֹת שְׁלֵימוֹת, רֶמֶז לְהַכְנָסַת אוֹרְחִים וַעֲנִיִּים, שֶׁיַּרְחִיב לִבּוֹ, וְאַמּוֹת שְׁלֵימוֹת יִהְיֶה שֻׁלְחָן מָלֵא. קוֹמָה רֹב זְמַן שֶׁהוּא חוֹל, הַמִּדּוֹת שְׁבוּרוֹת, שֶׁבְּחוֹל לֹא יֹאכַל אֶלָּא לְקִיּוּם הַנֶּפֶשׁ, וְיִהְיֶה נִרְאֶה כְּאִלּוּ חֲסֵרָה הַסְּעֻדָּה וּשְׁבוּרָה, וְגַם יִהְיֶה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, שֶׁיִּזְכֹּר בְּחָרְבָּן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בַּזֹּהַר הַק' (ח"ב קנ"ז ע"ב) (וְעַיֵּן בְּרָכֵי יוֹסֵף או"ח סִימָן קנז).
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

בָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ - אֶפְשָׁר בָּרוּךְ אַתָּה בְּ"בֹּאֶךָ" נוֹטָרִיקוֹן **בַּיִת אִשָּׁה כֵּלִים**, דִּשְׁלֹשָׁה אֵלֶּה כְּשֶׁהֵן נָאִים מַרְחִיבִין דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל: הִנֵּה כִּי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר בְּבָרוּךְ אַתָּה בְּבַיִת אִשָּׁה כֵּלִים, בְּמַעֲמָד שְׁלֹשְׁתָּן תִּתְבָּרֵךְ בְּהָדָרָן וְנוֹיָין שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם, וְזֹאת הַבְּרָכָה לְהַרְחֶבֶת דַּעַת וְהַשְׁקֵט מְבוּכַת תַּאֲוַת הַחֹמֶר.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. נָהֲגוּ בְּרֹב הַמְּקוֹמוֹת לִקְרוֹת עוֹלִין הַרְבֵּה [לַתּוֹרָה], אע"פ שֶׁקּוֹרֵא הַבִּימָה שֶׁקָּרָה חֲבֵרוֹ, וּבְפָרָט בְּשַׁמָּחוֹת, וְהַחוֹזֵר וְקוֹרֵא מַה שֶׁקָּרָא חֲבֵרוֹ, הַקֹּדֶם אֵינוֹ עוֹלֶה לְמִנְיַן ז'.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת ע)

ב. כָּתְבוּ זַ"ל שֶׁטּוֹב לַעֲלוֹת לְסֵפֶר תּוֹרָה פַּעַם אַחַת בְּחֹדֶשׁ, אַךְ אֵין לְהִתְקוֹטֵט עַל זֶה וְלֹא עַל הַמָּקוֹם שֶׁעוֹלִין אוֹתוֹ.
(תּוֹרַת הַשְּׁלָמִים סִימָן כב)

מוּסָר

כִּיּוֹר - רֶמֶז לְהָכִין בְּתוֹכוֹ מֶתֶק שְׁפָתַיִם, וּלְהַגְבִּיר הַחַסָּדִים הָרוֹמְזִים לְמַיִם, וְיִרְחֲצוּ בִּדְבָרָיו הַטּוֹבִים כָּל הַקְּדוֹשׁוֹת וּמְרִיבוֹת שֶׁבֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְאִישׁ וּבֵיתוֹ, וְיַרְבֶּה שָׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, שֶׁעָלוּ מִן הָרַחְצָה בְּמֶתֶק וְדֶשֶׁן שְׂפָתָיו יֵדְעוּן רָצוֹן, וְרֶמֶז שֶׁיִּרְחֲצוּ בְּתוֹכַחְתּוֹ הַחוֹטְאִים מְצוֹאַת עֲוֹנוֹתָם וְיִטַּהֲרוּ.
(צַפְּרֶן שָׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב - כְּשֶׁמְּדַת הַדִּין שׁוֹלֶטֶת אָז הַכֹּל בְּקִצְבָּה וּמִדָּה, עַל פִּי הַדִּין, אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ רַחֲמִים, הוּא בְּשֶׁפַע גָּדוֹל מְאֹד וּבְוַתְרָנוּת, וְזֶהוּ "יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב" בְּשֶׁפַע רַב.
(דְּבָרִים אֲחָדִים עַל דְּרוּשׁ ד')

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. כְּשֶׁעוֹלֶה לְסֵפֶר תּוֹרָה, יַעֲלֶה בַּדֶּרֶךְ שֶׁהִיא קְצָרָה מִמְּקוֹמוֹ לַתֵּבָה, וְנִכְחוֹ יֵצֵא דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה. וְאִם שְׁתֵּי דְּרָכִים שָׁוִין, יַעֲלֶה דֶּרֶךְ יָמִין וְיֵרֵד כְּנֶגְדּוֹ. לֹא יֵרֵד מֵהַסֵּפֶר תּוֹרָה, עַד שֶׁיִּעֲלֶה אַחֵר וְיִבָּרֵךְ, וְטוֹב לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּקְרָא ג"כ הָאַחֵר וְיֵרֵד בֵּין גַּבְרָא לְגַבְרָא. עוֹלֶה וְיוֹרֵד שֶׁהֵם שָׁוִים בְּמַעֲלָתָם, יְכַבֵּד הַיּוֹרֵד לָעוֹלֶה לַסֵּפֶר תּוֹרָה, וְיִתְעַכֵּב עַד שֶׁיִּעָבֵר הַהוֹלֵךְ לְעָלוֹת לַסֵּפֶר תּוֹרָה.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ה' אוֹת מ-מב)

ב. אֵין צָרִיךְ הַתַּלְמִיד לַעֲמֹד כְּשֶׁרַבּוֹ קוֹרֵא בַּתּוֹרָה, רַק כְּשֶׁעוֹבֵר לַעֲלוֹת, וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים כְּשֶׁהָרַב עוֹלֶה וְכֵן הָאָב, כָּל זְמַן שֶׁקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה, הַתַּלְמִיד אוֹ הַבֵּן עוֹמֵד עַל עָמְדוֹ בְּמָקוֹמוֹ, וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁנָּהֲגוּ כָּךְ נַעֲשָׂה הַדָּבָר חוֹבָה, שֶׁאִם לֹא יַעֲמֹד נִרְאֶה שֶׁהוּא מְזַלְזֵל.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ה' אוֹת ל"ד)

מוּסָר

יָכִין וּבֹעַז - רֶמֶז שֶׁיִּהְיוּ לוֹ שְׁנֵי עַמּוּדִים חֲזָקִים כְּרֹאשׁ מוּצָק (ע"ש אִיּוֹב לז, יח), וְעִקָּרִים גְּדוֹלִים לְיַשֵּׁר עִנְיָנָיו וְכֹל מַעֲיָנָיו. הָאֶחָד, "יָכִין" אַל יְהִי מָהִיר בְּשׁוּם דָּבָר, כִּי פְּרִי הַמְּהִירוּת חֲרָטָה, וְלָכֵן יִתְיַשֵּׁב בְּכֹל דָּבָר, וְיִהְיוּ כָּל עֲסָקָיו וּדְבָרָיו בַּהֲכָנָה דְּרַבָּה, הֲכָנַת גּוּף וָנֶפֶשׁ, בְּלִי חִפָּזוֹן וּמְהִירוּת, כִּי כַּאֲשֶׁר יִתְיַשֵּׁב וְיִהְיֶה מָתוּן מָתוּן קֹדֶם שֶׁיְּדַבֵּר אוֹ יַעֲשֶׂה שׁוּם דָּבָר בְּיִרְאַת ה' עַל פָּנָיו, אָז יִהְיוּ כָּל מַעֲשָׂיו מְתֻקָּנִים לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְהַשֵּׁנִי, "בֹּעַז", רֶמֶז שֶׁיֵּאָגֹר כַּעֲסוֹ וְתוֹקְפּוֹ בּוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְזֶהוּ "וּבוֹ עֹז", וְלֹא יִכְעוֹס עַל זוּלָתוֹ וּבְנֵי בֵּיתוֹ, כִּי אִם יִכְעוֹס עַל עַצְמוֹ אֲשֶׁר עָוֹנוֹתָיו הִטּוּ אֵלֶּה שֶׁיַּעֲשֶׂה נֶגֶד רְצוֹנוֹ, וְזֶהוּ "בּוֹ עֹז", שֶׁהַקֹּשִׁי שֶׁיָּבוֹא לוֹ הוּא הַגּוֹרֵם. וְגַם רֶמֶז שֶׁיִּהְיֶה מָלֵא תוֹרָה, וְאֵין עֹז אֶלָּא תוֹרָה (שהש"ר א, כג), וְזֶהוּ "בּוֹ עֹז", שֶׁתְּדִיר יַחְשֹׁב בַּתּוֹרָה אַף כְּשֶׁמִּתְעַסֵּק בִּצְרָכָיו וְהוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל (וְעוֹד הֶאֱרַכְתִּי בְּרַמָּזִים אֵלּוּ בס"ד). וְזֶה רֶמֶז הַכָּתוּב (שְׁמוֹת כה, ח) "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם" מַמָּשׁ, אֵימָתַי, כְּשֶׁיִּהְיֶה לָהֶם מִדּוֹת וְהַנְהָגוֹת הָרוֹמְזוֹ לְכֵלִי הַקֹּדֶשׁ. וז"ש "כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֶת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו", אֲשֶׁר הַכֹּל רוֹמֵז לְמִדּוֹת טוֹבוֹת תְּרוּמִיּוֹת תוֹרִיּוֹת. וְכֵן תַּעֲשׂוּ בְּעַצְמְכֶם תַּבְנִית כָּל רמ"ז מִשְׁכָּן וְכֵלָיו, וּבָזֶה יִהְיֶה מָקוֹם לַהַשְׁרָאַת שְׁכִינָה, וְיִתְקַיֵּם "וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם".

(צַפְרֶן שְׁמִיר, סִימָן יג, סְעִיף ריח)

חִדּוּשׁ עַל הַפְּרָשָׁה

הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עָלֶיךָ מַעְלָה מַעְלָה וְאַתָּה תֵּרֵד מַטָּה מַטָּה - פֵּרוּשׁ אִם הַיֵּצֶר הָרַע שֶׁהוּא "גֵּר בְּקִרְבְּךָ", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וּבָא הֵלֶךְ לְאִישׁ עָשִׁיר - "יַעֲלֶה עָלֶיךָ", שֶׁיִּשְׁלֹט בְּךָ וְיִתְגַּבֵּר עָלֶיךָ וְתִשְׁמַע לוֹ, "תֵּרֵד מַטָּה מַטָּה" גִּימַטְרִיָּא "גֵּיהִנֹּם". לִקּוּטִים כְּתִיבַת יָד.

(נַחַל קְדוּמִים)

פָּרָשַׁת נִצָּבִים

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. עֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יִתְעַנֶּה וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וְיִטְבֹּל עַל כָּל פָּנִים.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רמט)

ב. יִתְפַּלֵּל עַרְבִית שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּבְכִיָּה וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה מְאֹד, דּוֹאֵג וּבוֹטֵחַ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנ)

מוּסָר

יִסְתַּכֵּל הַסָּכָל וְיֵדַע הַעֵינֵי בָּשָׂר לוֹ, וְכֹה יֹאמַר בְּלִבּוֹ כִּי אֶעֱבֹר בְּסַךְ, יְמֵי חַיַּי אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים, מָה עִמְּדִי, בְּסֵדֶר עֲבוֹדָה עֲבוֹדַת הַבּוֹרֵא, וְכֵיצַד, סֵדֶר מִשְׁנָה, אֲשֶׁר קָרִיתִי לִי בִּימוֹת הַחוֹרֶ"ף וְגַם עַד זְקָנָה, וּבְדוֹר יָתוֹם אֵין צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ, חֻפַּשׂ מְחֻפָּשׂ, כִּי כְּמוֹ רֵעַ הֲלֹא יִמְצָאוּ, קוֹרוֹת בָּתֵּינוּ הָרָזִי"ם, וּפִתְאֹם יָבֹא אֶל הֵיכָלוֹ, בָּתֵּי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְּחָשִׁים, רוּחַ סְעָרָה תִּסְמַר שַׂעֲרַת בְּשָׂרוֹ, אִכְסוּהוּ צַעֲרֵי"י, צָרֵ"י אֲלָפִים, וְצָרֵ"י אֲשֶׁר כִּילָה יָמָיו, בֵּי דּוּדִי וּבֵי כִּירִי, יְתֵיב אַפֵּתוֹרֵי, אָכִיל מְשׁוּפְרֵי שׁוּפְרֵי, הַדָּרָ"א אַרְעָא וְהַדָּרָ"א פֵּירֵי. הַלַּיְלָה מְשַׁמֵּר, אַגַּב אֲסִיפָ"ה נוֹעֲדוּ יַחְדָּו, לְרַבּוֹת הַשְּׂחָקִי"ם, יְשַׂחֲקוּ עַצְמוֹתֵיהֶם שֶׁל האישקאק"י, אוֹ גִּיעוּלֵי הקארטי"ן, כַּמָּה שָׁעוֹת בְּלֵילֵי טֵבֶת הָאֲרֻכּוֹת. וְיֵשׁ אֲשֶׁר לוֹ הָלַךְ בְּטַרְטִיאוֹת וְקַרְקָסָאוֹת אִינְהוּ וְאַבִּיזָרְיֵיהוּ, לֹא יַעַצְרֵנּוּ הַגֶּשֶׁם וְרוּחַ חָזָק.

וְאַחַר חֲמִשָּׁה שָׁעוֹת אוֹ יוֹתֵר, בֹּא יָבֹא אֶל בֵּיתוֹ, עָרֹךְ הַשֻּׁלְחָן, נִשְׁבָּ"ע וְנִטַּל, מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ, וְיַיִן הֵן לוֹ, שׁוֹתֶה בעסיס"ו, וּמוֹצִיא מלפסו מַטְעַמִּים אֲשֶׁר אָהֵב. אַדְּהָכִי וַהֲכִי חֶבְלֵי שֵׁנָה עַל עַפְעַפָּיו, וְיִשְׁכַּב וְיֵרָדֵם, עַד כִּי עָבַר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וּתְפִלָּה בְּצִבּוּר, קִימָה הָיְתָה לוֹ מִכִּי פְּתָחִינְהוּ לְעֵינָיָה נוֹתַן עֵינָיו בְּמִשְׁרָתָיו, וְנָתַן הַקֵּצָ"ף וְקָם לוֹ. וְאַחֲרֵי כֵּן פָּתַח אֶת פִּיו, בְּקִצַּת סֵדֶר תְּפִלָּה בִּבְלִי דַּעַת, וְתֵכֶף יָצָא יָצָא, בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ, וְעַל עִסְקֵי סְחוֹרוֹתָיו הָרַבּוֹת, וְכֹל הַיּוֹם טָרוּד בְּפוֹעֲלָיו, וְסוֹפְרָיו וְהַקָּפוֹתָיו וְכַיּוֹצֵא. וְכֹל כָּךְ נִשְׁתַּרֵשׁ בְּסֵדֶר זֶה, עַד כִּי יַחְשֹׁב, כִּי זֶהוּ דֶּרֶךְ יְשָׁרָה, וְאָמַר בְּלִבּוֹ כִּי הוּא עוֹבֵד ה'. וּכְבָר זִמְנִין דְּמַשְׁכַּחַת הַשָּׂבֵ"חַ הִשְׂבִּי"חַ, עֶשׂוּי אָדָם לְהַשְׂבִּיחַ אֶת עַצְמוֹ עִם סִיעַת מְרֻחֲמוֹהִי [וְחָבֶר אוֹהֲבָיו], הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר הוּא יְהוּדִי כָּשֵׁר, כִּי מֵעוֹלָם לֹא נִטְמָא עִם אֵשֶׁת אִישׁ, וְהוּא זוֹרֵעַ צְדָקוֹת, וְגַם לוֹמֵד אֵיזֶה מִזְמוֹרִים, וּמַרְאֶה שְׁנוֹשֵׁא וְנוֹתֵן בֶּאֱמוּנָה, וְכִי שִׂיחַ וְכִי שִׂיג לוֹ בְּכֹל מִינֵי סְחוֹרָה, ופאטוריא"ה וְכִתְבֵי חִילּוּפֵיהֶן וְשִׁינּוּיֵיהֶן וְגַרְעִינֵיהֶן וְעוּקְשֵׁיהֶן. וְשָׁמְחוּ כָּל הַשּׂוֹמְעִים הַנֶּהֱנִים מִמֶּנּוּ, וּמְקַוִּים שֶׁיַּשְׂגִּיחַ עֲלֵיהֶם לְקָרֵב לָהֶם הַתּוֹעֶלֶת. וְעָנוּ כֻּלָּם וְאָמְרוּ יָדַעְנוּ שִׂלְמוּתְךָ וְיִרְאָתְךָ, יִתְיַצְּבוּ הוֹלְלִים, בְּמִינִים מִינִים שׁוֹנִים...

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק שְׁבִיעִי)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אַתֶּם נִצָּבִים - אֶפְשָׁר "נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם" רָאשֵׁי תֵּבוֹת "**הִנֵּךְ**", שֶׁהֵם אוֹתִיּוֹת שֶׁאֵין לָהֶם זוּג (בא"ב דאטב"ח), וּבָהֶם מְשַׁבַּחַת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְהַקָּבָ"ה: "הִנֵּךְ" יָפָה דּוֹדִי, וְהוּא מְשַׁבְּחָהּ "הִנֵּךְ" יָפָה רַעְיָתִי.

(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. [בְּלֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה] יָבֹא שְׁמַח לַבַּיִת, וְיַעֲשֶׂה סֵדֶר הַנָּהוּג לֶאֱכֹל, קְרֵא, וְסַלְקָא, וְכַרְתִּי, וְתַפּוּחַ בִּדְבַשׁ, וְתַמְרֵי, וְרִמּוֹן, וְרֹאשׁ כֶּבֶשׂ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנא)
ב. לֹא יֹאכַל דָּג בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הרשב"ץ (בְּחִידּוּשָׁיו לר"ה דַּף כ"ה), וּקְצָת סֵמֶךְ יֵשׁ בַּזֹּהַר (תקו"ז, תִּקּוּן כ"א דַּף נ"ג ע"ב).
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנג)

מוּסָר

הַיֵּרָא אֶת דְּבַר ה', יָשִׂים מַעֲיָנָיו לְכָל אַזְהָרוֹת רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבָּרָכָה, וְלֹא יַעֲבֹר בְּשִׁאָט בְּנֶפֶשׁ אֲפִלּוּ עַל קַלָּה, כִּי קַלָּה גּוֹרֶרֶת חֲמוּרָה, וְעַל הַכֹּל עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן, כִּי הוּא עַצְמוֹ הוּא פּוֹסֵק הַדִּין שֶׁדִּבֶּר זֶה אָסוּר, כמ"ש בְּהָהוּא עֲבְדָּא דְרַבֵּנוּ יְהוּדָא חָסִיד זַ"ל, בְּהָהוּא עִשִּׁיר שֶׁהֵבִיאוּ סֵפֶר לְפָנָיו וְקָרָא בְּפִיו "לֹא תַקִּיפוּ" וכו', וְזֶהוּ "לִתֵּן דִּין", שֶׁאַתָּה נוֹתֵן הַדִּין לְאָסוֹר, וְאַחַר כָּךְ "וְחֶשְׁבּוֹן", כַּמָּה זִימְנֵי עָשָׂה אוֹתוֹ אָסוּר, וְאַתְּ שְׁפִיר "לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן", וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בַּעֲנִיּוּתֵינוּ בְּנִמּוּקֵינוּ (עַיֵּן דְּבָרִים אֲחָדִים דָּרוּשׁ ט"ו סִימָן ד') בְּסִיָּעְתָּא דִּשְׁמַיָּא.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שי)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אֲשֶׁר לְבָבוֹ פֹּנֶה - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "אֶלֶף", רְצוֹנוֹ לוֹמַר כְּאִלּוּ עָבַר עַל כָּל הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה לְאֶלֶף דּוֹר. רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם זַ"ל.

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. יֵשׁ מִי שֶׁנָּהַג שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שׁוּם דָּבָר חָמוּץ אֲפִלּוּ לִימוֹנִים.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנד)
ב. קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב, יֹאמַר מִזְמוֹר תְּהִלִּים עַד אֲשֶׁר תִּגְבַּר עָלָיו הַשֵּׁנָה מְאֹד.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנה)

מוּסָר

הַמִּתְפַּלֵּל בְּעַד חֲבֵרוֹ, וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, הוּא נֶעֱנָה תְּחִלָּה. **אח"י** [אָמַר חַיִּים יוֹסֵף]: צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּין דַּוְקָא עַל חֲבֵרוֹ וְלֹא שֶׁמִּזֶּה יִמָּשֵׁךְ לְעַצְמוֹ, וְזֶה פֵּרְשׁוּ הָרִאשׁוֹנִים "לֹא לָנוּ ה'" כִּי אִם לִכְבוֹד הַשְּׁכִינָה, לֹא לָנוּ שֶׁאֵין כַּוָּנָתֵינוּ שֶׁיִּמָּשֵׁךְ תּוֹעֶלֶת לָנוּ. מֵאֵי"ן.

(הַגָּהוֹת הַחִיד"א עַל מוּסָרֵי שֵל"ה פ' וַיֵּרָא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיַּשְׁלֵכֵם אֶל אֶרֶץ אֲחֶרֶת - לְמ"ד גְּדוֹלָה בְּתֵבַת "וַיַּשְׁלֵכֵם", וּכְשֶׁתִּסְתַּכֵּל בְּמ"ד מִתֵּבַת "וַיַּשְׁלֵכֵם" הָאוֹתִיּוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת גִּימַטְרִיָּא "עֵשָׂו", שֶׁם רֶמֶז כְּשֶׁנִּסְתַּלֵּק הַלִּמּוּד, יָבֹא עֵשָׂו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל "אֵין הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב הַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו".

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. יִשְׁתַּדֵּל [בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה] לָקוּם בְּאַשְׁמֹרֶת, וּלְפָחוֹת הַבֹּקֶר אוֹר. וְיִמָּנַע מִלִּשְׁמֹעַ תְּקִיעוֹת שֶׁנֶּהֱגוּ בַּבֹּקֶר קֹדֶם תְּפִלָּה, כִּי עַל פִּי הַדִּין וְעַל פִּי הַסּוֹד אֵין מָקוֹם לַתְּקִיעוֹת הַלָּלוּ, וְשֵׁב וְאַל תַּעֲשֶׂה עָדִיף.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנז)

ב. יָכוֹל לִשְׁתּוֹת קאפ"י [קָפֶה] בְּלֵי סוק"ר [סֻכָּר] קֹדֶם תְּפִלָּה, שֶׁתִּהְיֶה דַּעְתּוֹ מְיֻשֶּׁבֶת.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנח)

מוּסָר

וְאִם הַהַקְפָּדָה יִהְיֶה עַל תַּלְמִיד חָכָם, יִפְעַר פִּיו לִבְלִי חֹק עַל הַחֲכָמִים שֶׁבַּדּוֹר, וְאִם רוֹצֶה לְהִתְיַהֵר, יֹאמַר, הַחֲכָמִים חוּץ מִתּוֹרָתָם הֵם נֶעֱדָרִים מִמּוּסָר וְיִרְאָה וְדֶרֶךְ אֶרֶץ, וּכְבָר הָרִאשׁוֹנִים פֵּרְשׁוּ כַּוָּנַת הַפָּסוּק (תְּהִלִּים קיט, נג) "זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מַרְשָׁעִים עֹזְבֵי תּוֹרָתֶךָ", כְּלוֹמַר, שֶׁאוֹמְרִים חוּץ מִתּוֹרָתְךָ, וְזֶהוּ עוֹזְבֵי תּוֹרָתֶךָ, וּמַרְאֶה סִימָנֵי טָהֳרָה לוֹמַר הִנֵּה הַחֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים חָמְדַת יִשְׂרָאֵל, אַךְ אֵלֶּה שֶׁבְּזִמַּנֵנוּ מִדּוֹתֵיהֶם וְעִנְיָנֵיהֶם קָשִׁים, וְכֹל יִשְׁעָם לְאַפּוּקֵי מָמוֹנָא, וְכַהֲנָה וְכַהֲנָה, אַךְ אֵינָם רוֹצִים לֵידַע דְּהַתַּלְמִיד חָכָם תָּלוּ בֵּהּ טַפְּלֵי [תְּלוּיִים בּוֹ הַתִּינוֹקוֹת], וְהַבַּיִת יִמָּלֵא הַיְלָדִים רַכִּים וְחָסֵר לֶחֶם וכו'. וּמִזֶּה יָבֹא לְהִצְטָעֵר וְלַחֲשֹׁב בִּזְמַן תְּפִלָּה, וְכַמָּה תְּפִלּוֹת וּבְרָכוֹת פְּוּרְחוֹת בָּאֲוִיר, וַאֲבוּהוֹן דְּכֻלְּהוּ הַנַּאֲוָה וְהַהַקְפָּדָה, שֶׁלֹּא לְלַמֵּד עַל עַצְמָהּ יָצְאָה, אֶלָּא אַחֲרֶיהָ רֵעוֹתֶי"הָ מוּבָאוֹת חַטָּאוֹת

וַאֲשָׁמוֹת כְּלָלִי וּפְרָטִי. אוֹי לָהּ לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה לְמִי שֶׁעָתִיד לְהַרְקֵב בַּקֶּבֶר, וְיִתְאַוֶּה שֶׁיֹּאכְלֶנּוּ רִמָּה לְהִנָּצֵל מֵהַדִּין, כמ"ש (אִיּוֹב יד, כב) "אַךְ בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכְאָב וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֶּאֱבָל".
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שטז-שיז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּמָל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לְבַב - הָרִאשׁוֹנִים אָמְרוּ כִּי רָאשֵׁי תֵּבוֹת "אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לְבָב" - "אֱלוּל", לְהִתְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל. עכ"ד. וְאֶפְשָׁר כִּי סוֹפֵי תֵּבוֹת "תִּכְתֹּב", וְהָרְאשֵׁי תֵּבוֹת גִּימַטְרִיָּא "חָלָל" עִם הַכּוֹלֵל, אוֹ "חַיִּים" עִם הַכּוֹלֵל, וְזֶה רָמָז לְהִתְעוֹרֵר, וְתָבִין כִּי בָּא זְמַן אֲשֶׁר תִּכְתֹּב ח"ו חָלָל אוֹ חַיִּים. וְכֵן רָאשֵׁי תֵּבוֹת "וּמָל ה' אֱלֹהֶיךָ" הוּא "אוֹי", וְגַם גִּימַטְרִיָּא "טוֹב" (לְרָמֹז כַּנִּזְכַּר לְעֵיל אֲשֶׁר תִּכְתֹּב טוֹב אוֹ ח"ו אוֹי).

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. בַּתְּפִלָּה [שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה], יִתְעוֹרֵר מְאֹד מְאֹד לוֹמַר בְּלֵב נִשְׁבָּר וּתְחִנָּה וּבְכִיָּה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רנט)

ב. יִזָּהֵר לִשְׁמֹעַ הַתְּקִיעוֹת לְקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה, וְיַחְשֹׁב שֶׁיֵּשׁ סוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת, וְה' יְקַבֵּל כַּוָּנָתוֹ דֶּרֶךְ כְּלָל. וּבְרַצּוֹא וָשׁוֹב בִּשְׁמִיעַת הַתְּקִיעוֹת יְהַרְהֵר עֲוֹנוֹתָיו, וְאִם מַפְסִיק הַתּוֹקֵעַ יִתְוַדֶּה בְּלַחַשׁ הַרְבֵּה בֵּין הַפְּרָקִים.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רס)

מוּסָר

יִתְאַמֵּץ בְּמוּסָף [שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה] הַנִּשְׁגָּב וְהַנּוֹרָא בִּבְכִיָּה וּבְכַוָּנָה שְׁלֵימָה, וְיָשִׂים עַצְמוֹ כְּאַיִן בֶּאֱמֶת, כִּי בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים בְּדוֹר יָתוֹם זֶה אָנוּ יַתּוּשִׁים, וְאִם הָאֻמּוֹת רְאִים עָלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם אָמְרוּ (שַׁבָּת קיב ע"ב) "אָנוּ כַּחֲמוֹרִים", לִהְיוֹת אֲנַחְנוּ יַתּוּשִׁים הוּא מַעֲלָה וְאֵינוֹ עֲנָוָה, כִּי דַּלּוֹנוּ מְאֹד בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת וּבְיִרְאָה. וְיִתְעוֹרֵר וְיבַקֵּשׁ מִמֶּלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּלֵב נִשְׁבָּר, אוּלַי יְחָנֵּן ה'.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ - אִם תִּהְיֶה עָנָו תּוּכַל לִהְיוֹת שָׁלֵם "בְּפִיךָ" בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בְּדִבּוּר, "וּבִלְבָבְךָ" בְּמַחְשָׁבוֹת טְהוֹרוֹת, "לַעֲשׂוֹתוֹ" בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹוֹת. כִּי הֶעָנָו אֵין סִטְרָא אַחֲרָא שׁוֹלֵט בּוֹ, וְהוּא מֶרְכָּבָה לַשְּׁכִינָה וּכְאִילּוּ הִקְרִיב כָּל הַקָּרְבָּנוֹת, וְאִם כֵּן בַּעֲנָוָה אֲמִתִּית אַתָּה יָכוֹל לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָהּ וְלִדָּבֵק בּוֹ.

(מַרְאִית הָעַיִן, חֻלִּין)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. יִתְגַּבֵּר כַּאֲרִי שֶׁלֹּא לִישֹׁן בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, כִּי לֹא כָּל הָעִתִּים שָׁווֹת לִישֹׁן וּלְהִתְעַנֵּג, כִּי עַתָּה יוֹם הַדִּין, וְכֹל הָעוֹלָם עוֹבְרִים כִּבְנֵי מָרוֹן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ. וְאַף שֶׁכָּתְבוּ שֶׁאַחַר חֲצוֹת מֻתָּר לִישֹׁן, לֹא נֶאֱמַר לָנוּ הַמְלֹאִים חַטָּאוֹת, וְזוֹהֲמַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא פָּרְחָה בַּכֹּל. לָכֵן טוֹב מְאֹד לְהִתְגַּבֵּר וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְכֵלֵי הַאי וְאוּלַי לְשִׁפְלוּת מַצַּבֵּינוּ בְּדוֹר יָתוֹם כְּזֶה.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסג)

ב. אַחַר מְנָחָה סָמוּךְ לַעֲרֶב, יֹאמַר סֵדֶר הַתַּשְׁלִיךְ, וְיִתְאַמֵּץ בְּכַוָּנָתוֹ. וַאֲנִי בְּעָנְיִי סִדַּרְתִּי תְּפִלָּה לוֹמַר בְּעֵת הַהִיא, מְבַקֵּשׁ מִטּוּ וּמְעוֹרֵר הָרַחֲמִים, וְהִיא בְּצִפֹּרֶן שָׁמִיר (סִימָן י"ב אוֹת ר"ו).

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסד)

מוּסָר

בְּבוֹאוֹ לַבַּיִת יִסְעוֹד סְעֻדַּת יוֹם טוֹב, וּמוֹרָא שָׁמַיִם יִהְיֶה עָלָיו, וּלְפָחוֹת בְּיָמִים אֵלּוּ יִקַּיֵּם "שִׁוִּיתִי ה' לְנֶגְדִּי תָּמִיד" (תְּהִלִּים טז, ח), שֶׁיִּחְשֹׁב בְּשׁוֹכְבוֹ וּבְקוּמוֹ בְּאוֹכְלוֹ וְכֵיוֹצֵא כְּאֵלּוּ עוֹמֵד לִפְנֵי ה', כְּמוֹ שֶׁהוּא הָאֱמֶת כִּי מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. וּכְבָר הִרְמַבַּ"ם בְּסֵפֶר הַמּוֹרֶה (ח"ג פֶּרֶק נ"ב) הֶאֱרִיךְ בָּזֶה, וְהֵבִיאוֹ בְּקִצְרָה הָרַב מור"ם בְּרֵישׁ הַגָּהוֹת שֻׁלְחָן עָרֻךְ אוֹרַח חַיִּים (סִימָן א' סְעִיף א'), וּרְמַזְנוּהָ לְעֵיל (סִימָן ג' אוֹת ס"ג). וְאַשְׁרֵי הַזּוֹכֶה לְמִדָּה זוֹ תָּמִיד קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ - וְאַל תֹּאמַר מִי יוּכַל לְקַיֵּם כָּל הַמִּצְווֹת שֶׁהֵם שִׁעוּר קוֹמָה מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה וכו', לָזֶה אָמַר "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד" לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה. "בְּפִיךָ" שֶׁתִּלְמוֹד דִּינֵי הַתּוֹרָה, "וּבִלְבָבְךָ לְעָשׂוֹתוֹ", וְתִגְמֹר בְּלִבְּךָ לְעָשׂוֹתוֹ, וּכְשֶׁיְּזַדַּמֵּן מִצְוָה תַּעֲשֶׂנָּה, בְּזֶה יוֹעִיל כְּאֵלּוּ קִיַּמְתָּ כָּל הַמִּצְווֹת.

(אַהֲבַת דָּוִד דְּרוּשׁ יג)

פָּרָשַׁת וַיֵּלֶךְ

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. גַּם בְּלֵיל ב' שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה יֹאמַר שֶׁהֶחֱיָינוּ בַּקִּדּוּשׁ, וְאֵין צָרִיךְ לְפָרֵי חָדָשׁ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסה)
ב. וַיַּעֲשֶׂה הַסֵּדֶר שֶׁל לֵיל רֹאשׁוֹן בַּאֲכִילַת הַנְהוּ מִילֵי לְסִימָנָא טָבָא, תַּפּוּחַ בִּדְבַשׁ, וְרֹאשׁ כֶּבֶשׂ, וְתַמְרֵי וכו'.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסו)

מוּסָר

כְּמַעֲשֶׂה אוֹר וְיוֹם רִאשׁוֹן [שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה], כָּכָה יַעֲשֶׂה בַּשֵּׁנִי, בְּהִתְעוֹרְרוּת וְלִמּוּד תְּהִלִּים וּמִעוּט שֵׂנָה, וּתְפִלּוֹת בְּכַוָּנָה וּבְכִיָּה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם - דֶּרֶךְ הַלָּצָה אֶפְשָׁר לוֹמַר, שֶׁהָיָה לוֹ נַחַת רוּחַ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ ע"ה מְאֹד עַל זֶה (שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בַּעֲלֵי תּוֹכָחָה וְיכוֹלִים לַעֲמֹד בְּתוֹכַחְתּוֹ), וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר "וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם", הַיּוֹם מָלְאוּ יָמַי וּשְׁנוֹתַי, כְּלוֹמַר בְּרִאוֹתַי שֶׁזָּכִיתִי שֶׁאַתֶּם כֻּלְּכֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא אוֹהֲבֵי הַתּוֹכָחוֹת, אָמוּתָה הַפַּעַם, הַיּוֹם מָלְאוּ יָמַי וּשְׁנוֹתַי, דְּאֵין קֵץ לְמַעֲלַת מְזַכֵּי לַחַיָּבָא, וּבִפְרָט לְכָל יִשְׂרָאֵל. וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר דְּאִלּוּ בְּנֵי נָשָׁא יַדְעֵי, הַוּו רָדְפֵי בָּתַר חַיָּבָא כֶּרַדִּיף בָּתַר חַיֵּי [פְּרוּשׁ: שֶׁאִלּוּ הָיוּ בְּנֵי אָדָם יוֹדְעִים מַעֲלַת מְזַכֵּי הָרַבִּים, הָיוּ רוֹדְפִים אַחַר הַחוֹטְאִים לְזַכּוֹתָם, כְּאָדָם הָרוֹדֵף אַחַר הַחַיִּים]. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעַם", דִּכְשֶׁמְקַבְּלִים הַתּוֹכָחָה מוֹרֶה דְּיֵשׁ יִרְאַת שָׁמַיִם בַּמּוֹכִיחַ, כִּי דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מֵהַלֵּב נִכְנָסִים בַּלֵּב, וְאִם כֵּן יוּנְעַם לַמּוֹכִיחִים כְּשֶׁדִּבְרֵיהֶם עוֹשִׂים פֵּרוֹת, "וַעֲלֵיהֶם תָּבֹא בִּרְכַּת טוֹב" בִּשְׂכַר מְזַכֵּי לְחַיָּבָא.
(דְּבָרִים אֲחַדִּים דְּרוּשׁ יב)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת

א. יִשְׁתַּדֵּל לְהִתְעַנּוֹת בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה. וְיִזָּהֵר מְאֹד בְּמִעוּט שִׂיחָה, וּפִשְׁפּוּשׁ מַעֲשִׂים, וּתְשׁוּבָה, וְהַרְבּוֹת צְדָקָה, וְשָׁלוֹם.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסח)
ב. בִּרְכַּת הַשִּׁיבָה, הַמִּנְהָג לְחַתֵּם כָּל הַשָּׁנָה "מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט", וּבַעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה "הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט". וְאִם טָעָה בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, וְאָמַר "מֶלֶךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט", חוֹזֵר (כֵּן דַּעַת מר"ן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּבִרְכֵי יוֹסֵף סִימָן קי"ח וע"ש).
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף א)

מוּסָר
הַגַּאֲוָה וְהַהַקְפָּדָה, עָוֹן פְּלִילִי כְּכוֹפֵר בָּעִיקָר וְעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (סוֹטָה ד' ע"ב), וְאֵין עֲפָרוֹ נִנְעָר וכו' (שָׁם ה.), וּבְקִרְבּוֹ יְשִׁים אַרְבּוֹ וְכֹל מַעֲיָנָיו שֶׁיְּחֻשְׁשִׁיבוּהוּ, וְהָעוֹשֶׂה לְהֶפֶךְ מִתְמַלֵּא עָלָיו עֲבֵרָה, וְכֹל זֶה מִגַּאֲוָתוֹ וּזְדוֹנוֹ, וְשׁוֹכֵחַ מַה הוּא, פָּחוֹת שֶׁבִּפְחוּתֵי בְּרִיּוֹת הַפָּחוּתוֹת, בְּהֶיוֹתוֹ מַכְעִיס לְבוֹרְאוֹ חַ"ו. וַעֲבֵרָה גּוֹרֶרֶת עֲבֵרָה, יָבֹא לַכַּעַס הֶחָמוּר שֶׁהוּא כְּעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה (שַׁבָּת ק"ה ע"ב), וְטוֹרֵף נַפְשׁוֹ. וּמִזֶּה יָבֹא לִנְקֹם וְלִנְטוֹר וְלִשְׂנֹא אָחִיו מִיִּשְׂרָאֵל, וְעוֹבֵר עַל כַּמָּה מִצְווֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַּעֲשֶׂה תָּדִיר.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שיג-שטו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ - כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת פֶּרֶק קַמָּא דְּבָתְרָא דְּתֵיבַת "לְפָנֶיךָ" רוֹמֵז לִצְדָקָה, כְּדִכְתִיב "וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ", וְעַל יְדֵי הַצְּדָקָה מִתְכַּפְּרִים הָעֲוֹנוֹת אֲפִלּוּ הַמְּזִיד, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל. וְזֶה רָמַז "ה' אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר", רוֹצֶה לוֹמַר עוֹבֵר עַל פֶּשַׁע, מִטַּעַם "לְפָנֶיךָ" שֶׁהִיא הַצְּדָקָה. "הוּא יַשְׁמִיד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ" בִּזְכוּת הַצְּדָקָה תָּבֹא גְּאֻלָּה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל, "יַשְׁמִיד וכו' מִלְּפָנֶיךָ", בִּזְכוּת הַצְּדָקָה. "וִירִשְׁתָּם מַהֵר", כֹּה יֹאמַר הָאֵל וְכֹה יוֹסִיף כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאוֹרְךָ נִרְאֶה אוֹר.
(כִּסֵּא דָּוִד דָּרוּשׁ כ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת
א. אִם אָמַר בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה "מֶלֶךְ הַמִּשְׁפָּט", אֵינוֹ חוֹזֵר.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ב)
ב. אִם בִּשְׁאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה אָמַר "הַמֶּלֶךְ הַמִּשְׁפָּט", אֵינוֹ חוֹזֵר.
(קֶשֶׁר גּוּדָל, סִימָן טוֹב, סְעִיף ג)

מוּסָר

אֵלֶּה הַדְּבָרִים שֶׁאָדָם דָּשׁ בַּעֲקֵבָיו וְהֵם תְּדִירִיוֹת וְהַהֶרְגֵּל בָּהֶם נַעֲשֶׂה טֶבַע בעוה"ר, וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד לִפְרֹשׁ מֵהֶם עַד אֲשֶׁר לֹא תַחְשֹׁךְ הַשָּׁמֶשׁ, וְרַחֲמִין לְמִבְעֵא עַל רַז"א דְּנָא, קוֹרוֹת בָּתֵּינ"ו הָרְזִי"ם בְּתֵּי הַנֶּפֶשׁ דְּאִית בְּהוּ מִשּׁוּם אַכְחוּשֵׁי, בְּחוֹן בָּהֶם לֹא תִּהְיֶה כְּנוֹשֶׁ"ה, שַׁכּוּחַ מֵעִיקָּרוֹ, בַּעֲצַת יִצְרוֹ. הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר מִשּׁוּם אַפְרוּשֵׁי לֹא מִיְּרֵאַת הָעֹנֶשׁ רַק מִיְּרֵאַת הָרוֹמְמוּת וְאַהֲבָתוֹ יִתְבָּרַךְ, רֹאשׁוֹן לְחֶשְׁבּוֹן עֲוֹונוֹת לָשׁוֹן הָרַע הַשְׁקוּל כַּעֲבוֹדָה זָרָה, גִּלּוּי עֲרָיוֹת, שְׁפִיכוּת דָּמִים, וְיֵשׁ לוֹ פֵּרוֹת. וְלָשׁוֹן הָרַע הוּא הַמְדַבֵּר בְּגָנוּת חֲבֵרוֹ אֲפִלּוּ אוֹמֵר אֱמֶת, עַל זֶה יְדוּוּ הַדְּווּחִים וּפַלְגֵי מַיִם מֵי הַמָּרִים יוֹרִידוּ, כִּי הוּא עָוֹן חָמוּר מְאֹד תְּדִירִי, וְנִתְגַּדֵּל בְּזֶה הוּא וְרֵעָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ, אוֹי לָנוּ, אֱהֵה עַל נַפְשֵׁנוּ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שיא-שב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וכו' - רַמַּזְתִּי בַּנּוֹשֵׂא "**לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ**", שֶׁתָּמִיד יִהְיֶה בֵּין עֵינֵינוּ שֶׁעֲתִידִין לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּבָ"ה, וּבְזֶה יְכַוְּנוּ מַחְשְׁבוֹתָיו. עוֹד רָמַזְתִּי קֹטֶב דְּרוּשֵׁנוּ "לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ", רֶמֶז עַל הַצַּדָּקָה שֶׁזּוֹכֶה וּמְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה, כְּדִכְתִיב "אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָּנֶיךָ", וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, וְיִשְׁתַּדֵּל בַּצְּדָקָה "לֵרָאוֹת אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְזֶהוּ "חֶסֶד". עוֹד יִשְׁתַּדֵּל לְתַקֵּן מִדּוֹת לְזָכוֹת לִרְאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה, דְּ-חַשְׁמַ"ל (חַנְפָנִים שַׂקְרָנִים מְסַפְּרֵי לָשׁוֹן הָרַע לֵיצָנִים) אֵינָן רוֹאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה.

(כְּסֵא דָּוִד, דְּרוּשׁ טו)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים גַּם שֶׁיֹּאכַל כְּמִצְוָתוֹ, מוֹרֶא שָׁמַיִם יִהְיֶה חוֹפֵף עָלָיו. וְיִזָּהֵר לְמַעַן דַּעַת פֵּרוּשׁ סֵדֶר עֲבוֹדָה שֶׁיֹּאמַר בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, כְּדֵי לְהָבִין הַדְּבָרִים שֶׁמּוֹצִיא מִפִּיו. וְיִטְבֹּל בְּהַכְנָעָה גְּדוֹלָה עַל כָּל פָּנִים.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רסט)

ב. אוֹר יוֹם הַכִּפּוּרִים, יִתְאַמֵּץ בַּאֲמִירַת כָּל נִדְרֵי. וִיבַקֵּשׁ מְחִילָה עַל אֲשֶׁר פָּגַם בְּאוֹת בְּרִית, וּנְדָרִים, וּשְׁבוּעוֹת, וִיכַוֵּין שֶׁיְּהֵא בָּטֵל הַנֶּדֶר הָעֶלְיוֹן. וְיִקְרָא מַאֲמָר הַתִּיקוּנִין (דַּף קמג.) הַשַּׁיָּךְ לְזֶה.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רע)

מוּסָר

[בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים] חֲרָדָה יִלְבַּשׁ בִּתְפִלּוֹתָיו בִּבְכִיָּה וְלֵב נִשְׁבָּר, וְאַף אִם נִרְאֶה בְּעֵינָיו שֶׁעָשָׂה אֵיזֶה דָּבָר בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, יַאֲמִין אֱמוּנָה שְׁלֵימָה כִּי הַכֹּל כְּאַיִן לְפִי עָצֶם חַטֹּאתָיו, וְגַם כִּי הוּא מַעֲשֶׂה קוֹף בְּעַלְמָא לְפִי חֶסְרוֹן יְדִיעָתוֹ בַּאֲשֶׁר פָּגַם, וּמְעוּט הַשָּׂגָתוֹ בַּחָכְמָה הָאֱלֹהִית, וְגָרְעוֹן כֹּחוֹ בְּיִרְאָה וּדְבֵקוּת. וְכֹל אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ, תִּהְיֶה כַּוָּנָתוֹ גַּם עַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, וְעַל כָּל מִי שֶׁהוּא מִשָּׁרֵשׁ נַפְשׁוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ וְהַקָּרוֹב אֶל שָׁרְשׁוֹ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

הַקְהֵל אֶת הָעָם וכו' - מִצְוַת הַקְהֵל הִיא שֶׁהַמֶּלֶךְ קוֹרֵא כְּדִתְנַן פֶּרֶק ז' דְּסוֹטָה לֹא נִמְצָא רֶמֶז בַּתּוֹרָה, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב רְשִׁ"י שָׁם. וְהָרַב תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב כָּתַב דִּכְתִיב תִּקְרָא וְקַאי לִיהוֹשֻׁעַ שֶׁהָיָה מֶלֶךְ. אַף יֵשׁ לְנַמְּגֵם קְצָת דִּכְתִיב "בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר", וּמַשְׁמַע בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וִיהוֹשֻׁעַ לֹא קָרָא בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וּמִדְּבְרֵי הַחִנּוּךְ נִרְאֶה שֶׁלֹּא הָיָה תָּלוּי בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְרָאִיתִי בְּסֵמַ"ג (עֲשִׂין ר"ל) שֶׁכָּתַב דָּבָר זֶה מֵהַנְּבִיאִים לָמַדְנוּ, דִּכְתִיב בִּיאשִׁיָהוּ "וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵיהֶם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַבְּרִית".

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. לֹא יֹאמַר הַוִּדּוּי פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים הַקָּהָל. וְזוֹ אַזְהָרָה שָׁמַעְנוּ בְּפֶרֶק כָּל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ מֵרַבֵּנוּ הָאָר"י זַצ"ל. וַאֲנִי בְּעָנְיִי סִדַּרְתִּי וִדּוּי פָּשׁוּט כּוֹלֵל רֹב הַדְּבָרִים שֶׁאָדָם דַּשׁ בַּעֲקֵבָיו, וַאֲנִי מַתְחִיל לְאוֹמְרוֹ כְּשֶׁמַּתְחִילִין לְהִתְוַדּוֹת, וּבְמֶשֶׁךְ אֲמִירָתוֹ הַקָּהָל אוֹמְרִים כָּל הַוִּדּוּיִים, וְנִדְפַּס בְּמִשְׁמֶרֶת הַטָּהֳרָה שֶׁסִּדַּרְתִּי (עַיֵּן כַּף אַחַת סִימָן י"ט).

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעב)

ב. אַחַר עַרְבִית יֹאמַר עִם הַקָּהָל ד' מִזְמוֹרִים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁבַּתְּהִלִּים, כִּי סוֹדָם גָּדוֹל מְאֹד לְהִנָּצֵל מִקֶּרִי, וְטוֹב שֶׁלֹּא לוֹמַר שׁוּם פָּסוּק אוֹ כַּוָּנָה לְעִנְיָן זֶה, שֶׁמָּא חַס וְשָׁלוֹם בְּהִיוֹתוֹ פָּגוּם לֹא יַעֲשׂוּ דְּבָרָיו פֵּרוֹת, וְאַדְרַבָּא יִתְגָּרֶה בּוֹ חָס וְשָׁלוֹם, לָכֵן יְקַיֵּם בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יוֹשֵׁב, וְדַי בָּזֶה.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעג)

מוסָר

אם יִהְיֶה בְּחֶבְרַת בְּנֵי אָדָם, יַחְשֹׁב כִּי רַגְלָיו לְנָחוּשְׁתַּיִם שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע הֲגִשּׁוּ, וְכִמְעַט שֶׁנָּפַל בְּיַד יֵצֶר הָרַע, כִּי כַּמָּה חֶלְקֵי דִּבּוּר אָסוּר הֵם הַמְדַבְּרִים, לָשׁוֹן הָרַע, לֵיצָנוּת, שֶׁקֶר, חֲנָפָה, בִּזּוּי בְּנֵי אָדָם, גְּדוּלּוֹת וְשִׁבְחֵי עַצְמָם מִדַּעְתָּם וְהַנְהָגָתָם וְחֶרְפָּתָם, וּדְבָרִים הַנּוֹטִים לִנְבָלוּת הַפֶּה, וּשְׁבוּעַת שֶׁקֶר, וְהַזְכָּרַת שֵׁם שָׁמַיִם לְבַטָּלָה, וּבִזּוּי חֲכָמִים, וּפְקָפּוּק עַל גְּזֵירוֹת חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְכַיּוֹצֵא. וְאִם עֵינֵי שֵׂכֶל לוֹ יִפְרֹשׂ מֵהֶם, אוֹ לְפָחוֹת כְּאִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו, אַף כִּי שְׁמִיעַת דְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים אִסּוּר גַּם כֵּן, נָקוֹט מִיהָא פַּלְגָא, וּכְשֶׁיִּהְיֶה עַל מִשְׁמֶרֶת, יַרְגִּישׁ בְּדִבְרֵיהֶם וְיִשְׁתַּדֵּל לְהִתְרַחֵק מֵהֶם.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ג, סְעִיף קכד)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי וכו' - אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ פְּסוּק הַנִּזְכָּר "וְאָנֹכִי הַסְתֵּר" עַל כָּל הָרָעָה נוֹסָף עַל שְׁלֹשָׁה עֲבֵרוֹת. וְהַטַּעַם "כִּי פָּנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים" וְיִסְבְּרוּ דֶּעֱבוֹדָה זָרָה אֵין לָהּ תְּשׁוּבָה.

(חַדְרֵי בֶּטֶן)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. נָכוֹן לוֹמַר אַחַר עַרְבִית [שֶׁל יוֹם כִּפּוּר] סֵפֶר תְּהִלִּים כֻּלּוֹ. וְיֹאמַר בֵּין סֵפֶר לְסֵפֶר פִּזְמוֹנֵי שִׁבְעָה כּוֹרְתֵי בְּרִית כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּאוֹר הוֹשַׁעְנָא רַבָּה מַמָּשׁ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעד)

ב. אַחַר כָּךְ אִם יָכוֹל יִלְמוֹד הָאִדְּרָא זוּטָא. כְּשֶׁשִּׁתְגַּבֵּר עָלָיו הַשֵּׁנָה בְּיוֹתֵר, יֹאמַר סֵדֶר קְרִיאַת שְׁמַע בְּכַוָּנָה, וּבְעוֹדוֹ מְעֻטָּף בְּטַלִּית גָּדוֹל יִשְׁכַּב מְעֻטָּף וְגַם בְּקָצַת בְּגָדָיו, וְאִם יוּכַל, יִהְיוּ רַגְלָיו מְגֻלּוֹת כְּשֶׁהוּא יָשֵׁן וְטוֹב לוֹ.

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעה-רעו)

מוסָר

כָּל הַתְּפִלּוֹת וְהַתְּחִנּוֹת [שֶׁל יוֹם כִּפּוּר], יֹאמַר בְּלֵב נִשְׁבָּר בֶּאֱמֶת וּבְכַוָּנָה נְכוֹנָה

(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעח)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת - אָמְרוּ ז"ל: זוֹ מִצְוַת כְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה. אֶפְשָׁר לוֹמַר כִּי נִרְמַז כְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה בְּאֹפֶן זֶה "כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה" תּוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שִׁירָה הַאֲזִינוּ,

שָׁם רֶמֶז לְצֶדֶק תָּמִיד אָל לִמּוּד הַתּוֹרָה תּוֹכָחוֹת מוּסָר, כִּי בָּזֶה יִתְעַלֶּה הַלִּמּוּד מְנֻקֶּה הוּא לַשָּׁבִים, וְהַתּוֹרָה רְצוּיָה תּוֹרָה לִשְׁמָהּ, וּכְמוֹ שֶׁבְּמָקוֹם אַחֵר הֶאֱרַכְנוּ בָּזֶה.
(כִּסֵּא רַחֲמִים, סוֹפְרִים פ"א)

פָּרָשַׁת הַאֲזִינוּ

יוֹם א'

הֲלָכוֹת
א. כַּאֲרִי יָקוּם [בַּיּוֹם כְּפוּר] וְיִלְמוֹד תְּהִלִּים. וְאִם חוֹשֵׁשׁ שֶׁכַּאֲשֶׁר יֹאמְרוּ הַקָּהָל קְרִיאַת שְׁמַע יַעֲבֹר זְמַנָּהּ, יֹאמְרֶנָּה בְּיָחִיד קֹדֶם שֶׁיִּתְחִיל הַזְּמִירוֹת בְּכַוָּנָה שְׁלֵימָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעז)
ב. יִשְׁתַּדֵּל לִבְכּוֹת בִּקְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה בְּפָרָשַׁת אַחֲרֵי מוֹת, וּלְהִצְטַעֵר עַל מִתַּת נָדָב וַאֲבִיהוּא, וְטוֹב לוֹ מְאֹד, כמ"ש בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ג נ"ז ע"ב).
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפ)

מוּסָר
יִתְאַמֵּץ בְּסֵדֶר עֲבוֹדָה לְהָבִין מַה שֶּׁמּוֹצִיא מִפִּיו. וְיִכָּנַע מְאֹד שֶׁבַּעֲוֹנוֹתֵינוּ חָסַרְנוּ כֹּל.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רעט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה - כָּתַב רַבֵּנוּ הָרוֹקֵחַ בִּכְתִיבַת יָד: "הַאֲזִינוּ" גִּימַטְרִיָּא "הַחָכְמָה", "הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה" גִּימַטְרִיָּא "תַּרְיָ"ג". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְאֶפְשָׁר בָּמָּה שֶׁאָמְרוּ בַּזֹּהַר הַקָּדֹשׁ סִימָנָא לְזִיווּגָא עִילָּאָה "וְגַם אָמְנָה אֲחוֹתִי בַת אָבִי וגו' וַתְּהִי לִי לְאִשָּׁה", וְזֶה רֶמֶז "הַאֲזִינוּ" הַחָכְמָה שֶׁיִּמְשֵׁךְ לַ"שָּׁמַיִם", אָז "וַאֲדַבֵּרָה" לְשׁוֹן רַאֲוָה מְדֻבָּרֶת, וּמִשָּׁם נִמְשְׁכָה הַתּוֹרָה שֶׁבָּהּ תַּרְיָ"ג מִצְווֹת. וְאִם שָׁגִיתִי הָאֵל הַטּוֹב יְכַפֵּר בַּעֲדִי.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת
א. בִּתְפִלַּת מִנְחָה וּנְעִילָה בְּשַׁבָּת שֶׁתַּשׁ כֹּחוֹ מֵהַתַּעֲנִית וּמִכָּל הַצַּעַר הַגָּדוֹל שֶׁנִּצְטַעֵר עַל קְצוּרוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, יֶאֱזֹר חַיִל, כִּי הַשָּׁעָה דּוֹחֶקֶת. וְיִתְעוֹרֵר וְיִתְאַמֵּץ וְיִתְפַּלֵּל לַה'

שֶׁיַּעְזְרֵהוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹ, וְיִתֵּן לוֹ כֹּחַ לַעֲמוֹד עַל הַמִּשְׁמֶרֶת, וְלֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים בְּתָמִים.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפא)
ב. בִּתְפִלַּת עַרְבִית לֵיל מוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים יִשְׁתַּדֵּל לְאוֹמְרָהּ כְּתִקָּנָהּ וְיִתְאַמֵּץ כִּי הֶהָמוֹן צוֹעֲקִים וְרָצִים. וְלָכֵן יִתְפַּלֵּל בְּסֵפֶר שֶׁלֹּא יַטְרִידוּהוּ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפב)

מוּסָר

כַּאֲשֶׁר יָבוֹא לוֹ הִתְעוֹרְרוּת עַל עִסְקֵי נַפְשׁוֹ וַעֲבוֹדַת ה', יַחֲזִיק בּוֹ תֵּכֶף וּמִיָּד, כִּי הַיֵּצֶר הָרַע מְקָרֵר חוּמּוֹ וּמְבַקֵּשׁ לְהַטְרִידוֹ לְכֵן קָדְמַיהּ לִרְשִׁיעָא [הַקְדֵּם אֶת הָרִשְׁעָא], אִם רָחַשׁ לִבְּךָ דָּבָר טוֹב, תְּצַרְפֶּהוּ לְמַעֲשֶׂה, וְיִתְבּוֹנֵן בְּמִדּוֹתָיו מִבּוּשָׁה וְרַחֲמָנוּת וְכֵיוֹצֵא, וְיַעֲרִיכֵם בְּעֵרֶךְ נַפְשׁוֹ וַעֲבוֹדַת ה', וְיֵבוֹשׁ מֵהַמֶּלֶךְ הָרוֹאֶה וְיוֹדֵעַ סִתְרֵי לִבּוֹ, וִירַחֵם עַל נַפְשׁוֹ וְעַל אָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לָהֶם צַעַר בָּעוֹלָם הַבָּא בָּעֲבוּרוֹ. וּגְמִירֵי (יוֹמָא ל"ח ע"ב): הַבָּא לִיטָּהֵר מְסַיְּעִין אוֹתוֹ, וְה' לֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים בְּתָמִים, גַּם הוּא יוֹרֶה חַטָּאִים בְּדֶרֶךְ חַיִּים.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף שלא)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל כַּטַּל - אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בָּמָּה שֶׁפֵּרֵשׁ בְּסֵפֶר "זִקֵן אַהֲרֹן" (דף צ"ט): "הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם", דְּנָקֵט "הוֹי" דְּיֵשׁ טִיבוּתָא שֶׁהַתּוֹרָה כַּמַּיִם דְּמוּכָנָת וּמְזֻמֶּנֶת לַכֹּל כַּמַּיִם, וּמִצַּד אַחֵר "הוֹי" וַאֲבוֹי שֶׁהִיא מְצוּיָה וּמוּכָנָת כַּמַּיִם וְאֵין עוֹסְקִים בָּהּ. עַיֵּן שָׁם. וְזֶה שֶׁאָמַר "יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי" שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה לְמַיִם מָטָר שֶׁהוּא חַיִּים לָעוֹלָם, "תִּזַּל כַּטַּל" דְּלָא מַעֲצָר, כֵּן הַתּוֹרָה מְצוּיָה. וּמִצַּד אַחֵר נָקֵט "יַעֲרֹף" שֶׁהוּא לְשׁוֹן הֲרִיגָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ פֶּרֶק קַמָּא תַּעֲנִיוֹת, כְּלוֹמַר שֶׁמִּצַּד שֶׁנִּמְשְׁלָה לְמַיִם מָטָר וְטַל הַמְצוּיִים, יֵשׁ "הוֹי" וַהֲרִיגָה לְמִי שֶׁיָּכוֹל לַעֲסֹק וְאֵינוֹ עוֹסֵק, כֵּיוָן שֶׁהִיא מְצוּיָה כַּמַּיִם.
(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת

א. בְּבוֹאוֹ לַבַּיִת [בְּמוֹצָאֵי כִּפּוּר], יְבָרֵךְ בְּיִחּוּד בִּרְכַּת הַלְּבָנָה כַּהֹגֶן, כִּי הַצִּבּוּר הִנָּם הִנָּם מְמַהֲרִים הַרְבֵּה. וְיוֹתֵר נָכוֹן לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַלְּבָנָה קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים מִבַּמָּה טְעָמִים. וְשׂוּב יֹאכַל לְשַׂבַּע נַפְשׁוֹ בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְהַבְטָחָה בְּרַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ. וְקֹדֶם שֶׁיִּשַּׁן יִלְמוֹד קְצָת. וְאַל

יִשְׂכַּח אֲשֶׁר פָּצוּ שְׂפָתָיו וְלִבּוֹ שָׁוִין לָשׁוּב וְהִתְמַרְמֵר נַפְשׁוֹ עַל הֶעָבָר, וְלָכֵן יִכָּנֵס בְּכִי טוֹב לִישׁן מִתּוֹךְ דִּבְרֵי תּוֹרָה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפג-רפד)
ב. תֵּכֶף בְּאוֹר מוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים טוֹב לְהִשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה דָּבָר בַּסֵּכָּה, לְקַיֵּם "וַיָּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה" (בְּרֵאשִׁית לג, טז-יז). וְהֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ לְהַזְמִין מֵעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵיזֶה דָּבָר, כְּדֵי לְהַתְחִיל בְּאוֹר מוֹצָאֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים בְּתִקּוּן הַסֻּכָּה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפה)

מוּסָר

וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי מַגִּידֵי אֱמֶת שֶׁבִּזְמַן הָרַב הַגָּדוֹל קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ מְלוּמָּד בְּנִסִּים כמהר"ר יוֹסֵף קוּבּוֹ זַצַ"ל כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּשָׁלוֹנִיקוֹ, אִישׁ אֶחָד צָנוּעַ אָמְרוּ שֶׁהָיָה לוֹ מַגִּיד וּמְגַלֶּה רָזִין, וְהָלְכוּ אֶצְלוֹ מִגְּדוֹלֵי יִשְׂרָאֵל רַבָּנֵי הָעִיר, הֵמָּה רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ שֶׁהָיָה אוֹמֵר סוֹדוֹת וְנִסְתָּרוֹת, וְהֵן קֶדֶם לֹא הָוָה בָּר הַכִּי כְּלָל [וְקֶדֶם לָכֵן לֹא הָיָה בְּדַרְגָּה זוֹ כְּלָל]. וְהִגִּיעַ הַשְּׁמוּעָה לְהָרַב הַגָּדוֹל הנז' מִפּוּם רַבָּנָן, וְכֹה עָנָם צְאוּ וּרְאוּ כֵּיצַד אִישׁ זֶה מִתְנַהֵג בָּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וֶהֱשִׁיבוּהוּ יָדַעְנוּ שֶׁהוּא אוֹכֵל הַרְבֵּה יוֹתֵר מִשְּׁאָר בְּנֵי אָדָם, וְהֵשִׁיב הָרַב הַגָּדוֹל הנז' אִם כֵּן אֵין צָרִיךְ בְּדִיקָה וְחִפּוּשׂ, פּוּמֵיהּ מַחְכִּים עִלּוֹהִי כִּי מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא, דְּהַקְדוּשָׁה אֵינוֹ שׁוֹרֶה בְּאָדָם שֶׁאוֹכֵל הַרְבֵּה, וַאֲנִי גּוֹזֵר שֶׁשּׁוּם אֶחָד לֹא יֵלֵךְ אֶצְלוֹ, וְכָךְ הָיָה דְּפָרְשׁוּ מִמֶּנּוּ וְנִתְגַּלָּה דְּהָיָה מֵהַסִּטְרָא אַחֲרָא.
(שִׁמְחַת הָרֶגֶל לְמוּד ג' ד"ה מַצָּה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ - פֵּרֵשׁ רַבֵּנוּ מהרח"ו זַצַ"ל בִּדְרָשׁוֹתָיו כְּתִיבַת יָד: "כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא", שֶׁאֲנִי מַזְכִּיר שֵׁם אֲדֹנָי, אַתֶּם "הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ", שֶׁתֹּאמְרוּ בָּרוּךְ הוּא לְשֵׁם הֲוָיָה, וּבָרוּךְ שְׁמוֹ לְשֵׁם אֲדֹנָי. עַד כָּאן דְּבָרָיו.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. [יוֹם אַחֲרֵי כִּפּוּר] הַבֹּקֶר אוֹר, יָקוּם לְהִתְפַּלֵּל, וְיִשְׁכִּים לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְיִתְפַּלֵּל כַּהֶגֶן, וְזֶה כָּל פְּרִי לְהַרְאוֹת בְּכֹל עִנְיְנֵי הָעֲבוֹדָה בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה וַעֲנָוָה וּצְדָקָה וְכַיּוֹצֵא בְּמוֹצָאֵי יוֹם

הַכִּפּוּרִים, שֶׁהוּא מַסְכִּים הוֹלֵךְ עִם אֲשֶׁר עָשָׂה בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה וְאֶתְמוֹל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וְדַעְתּוֹ לְקַיֵּם כָּל יְמֵי חֶלְדּוֹ, וְה' עֶזְרוֹ וּמָגִינוֹ.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפו)
ב. יִשְׁתַּדֵּל לִקְנוֹת ד' מִנִּין וְאֶתְרוֹג מְשֻׁבָּח, וְלִפְרוֹעַ קֹדֶם הֶחָג, לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ אַלִּיבָּא דְּכוּלֵי עָלְמָא, שֶׁיִּקְנֶה ד' מִנִּין בְּקִנְיָן דְּאוֹרַיְיתָא.
(כַּף אַחַת, סִימָן כד, סְעִיף ג)

מוּסָר

אַחַר תְּפִלָּה [שֶׁל מָחֳרַת כִּפּוּר], יְבַקֵּשׁ ד' מִנִּין, וְלֹא לְחוּשׁ בְּמַעֲי"ה [בְּכַסְפּוֹ] כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לוּלָב וְאֶתְרוֹג יָפִים וּמְהֻדָּרִים. וְגַם אָל הַסֻּכָּה יְשִׁית עֵינָיו לְתַקְּנָהּ כַּהֲגֻנָּן. וְיִשְׁים אֶל לִבּוֹ כִּי הֲלֹא לִקְנוֹת תַּכְשִׁיטִין וּבְגָדִים לְבֵיתוֹ יוֹצִיא הַמָּעוֹת בְּשִׂמְחָה, וְיִשָּׂא קַל וְחֹמֶר לְהוֹצִיא מָעוֹת בְּשִׂמְחָה רַבָּה לְהְיוֹת לוֹ אֶתְרוֹג מְהוּדָר וְסֻכָּה נָאָה. וּמַה יַּעֲנֶה אִם יִהְיֶה צִיקְנִי לְדָבָר מִצְוָה שֶׁלֹּא לָתֵת לַה' מִמַּה שֶׁנָּתַן לוֹ, הֲלֹא יֵבוֹשׁ וְיִכָּלֵם וְיִהְיֶה חֻרְפַּת נָבָל.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

יַרְכִּבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ - [זֹאת כְּתַב רַבֵּנוּ עַל גְּבִיר אֶחָד שֶׁיִּסֵּד כּוֹלֵל לְלַמּוּד, קְלוֹזְ בל"א, וְאָז הָיָה נִקְרָא "הֶסְגֵּר"] הֵן בָּהּ רָמַז עַל הַגְּבִיר הַשַּׂר הַמַּשְׂכִּיל דּוֹרֵשׁ אֱלֹהִים אִישׁ חָ"י זַ"ל, "יַרְכִּבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ" חַיִּים כְּכָל צַדְקוֹתָיו, "וְיֹאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי" הוּא הַתַּלְמוּד שֶׁנִּקְרָא "שָׂדֶה", מַה שֶּׁלּוֹמְדִים תָּמִיד בַּהֶסְגֵּר אֲשֶׁר יִסֵּד, וּמִזֶּה נִמְשַׁךְ לְזַרְעוֹ אֲשֶׁר מְמַלְּאִים מְקוֹמוֹ, "וַיֵּנֶקֵהוּ דְּבַשׁ" מֵחֲמַת הַתּוֹרָה שֶׁמַּרְבִּיצִים בַּהֶסְגֵּר וּמַשְׁפִּיעִים לְכָל תַּלְמִיד חָכָם, וְזֶה "מְסֻלָּע" מִשְׁנָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ"ל (בַּיַּלְקוּט), תִּתְחַדֵּשׁ שָׁנָה מְתוּקָה בְּמִשְׁמַנֵּי מְדִינָה, "וְשֶׁמֶן" יָאִירוּ בְּשֶׁמֶן מְסִבַּת צַדְקָתָם, "מֵחַלְמִישׁ צוּר" הָעֲנִיִּים יְבֻשִּׁים כַּחַלָּמִישׁ, וְיִתְּנֵם עֶלְיוֹן בְּשֶׁמֶן לְעֵלָא מִכָּל בִּרְכָתָא. כֵּן יְהִי רָצוֹן.
(כִּסֵּא דָּוִד דָּרוּשׁ כז)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. עֶרֶב סֻכּוֹת, יִטְבֹּל בְּמִקְוֶה לְקַבֵּל שֶׁפַע מִשֶּׁם ע"ב קס"א גִּימַטְרִיָּא רג"ל. וְחַיָּב לְטַהֵר עַצְמוֹ בָּרֶגֶל (ר"ה ט"ז ע"ב).
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפח)

ב. אוֹר הַחַג הַקָּדוֹשׁ יֵלֵךְ לַסֻּכָּה. וִיצַוֶּה לְהָבִיא כִּסֵּא וּמְעִיל מִפֹּאָר עַל גַּבָּהּ לְזֵכֶר ז' אוּשְׁפִּיזִין עִילָּאִין קַדִּישִׁין, מֵעֵין דֶּגְמָא שֶׁעוֹשִׂין בְּיוֹם הַמִּלָּה כִּסֵּא לְאֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא זְכוּר לַטּוֹב. וְכָתוּב בְּזֹהַר הַקָּדוֹשׁ דְּאִי לָא מְתַקְּנִין לֵיה כִּסֵּא לָא אַתִּי [שֶׁאִם לֹא מְתַקְּנִים לוֹ כִּסֵּא אֵינוֹ בָּא]. זֹאת הָיְתָה לְהַחֲרִידִים לִדְבָר ה' לְהַזְמִין כִּסֵּא לְז' אוּשְׁפִּיזִין עִילָּאִין קַדִּישִׁין. וְכֹל לַיְלָה יֹאמַר בְּפֶה צַח בַּסֻּכָּה "עוּלוּ אוּשְׁפִּיזִין" וכו'. וִיקַדֵּשׁ וִיכַוֵּין בְּבִרְכַּת שֶׁהֶחֱיָינוּ לִפְטוֹר גַּם מִצְוַת סֻכָּה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רפט)

מוּסָר

יִשְׁתַּדֵּל בַּסֻּכָּה בְּעַצְמוֹ, וְעַל כָּל פָּנִים מוּטָב שֶׁיְּזַהֵר שֶׁלֹּא תִּהְיֶה עֲשׂוּיָה עַל יְדֵי גּוֹי, וּבִפְרָט הַסְּכָךְ.
(כַּף אַחַת, סִימָן כד, סְעִיף ב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה מָחַצְתִּי וַאֲנִי אֶרְפָּא - אֶפְשָׁר לוֹמַר בָּמֶה שֶׁאָמְרוּ ז"ל שֶׁבִּתְחִיַּת הַמֵּתִים מִי שֶׁהָלַךְ חִגֵּר בָּא חִגֵּר וכו', וְיָקוּמוּ בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים בְּמוּמָן כְּדֵי שֶׁכָּל רוֹאֵיהֶם יַכִּירוּם, וְאַחֵר זֶה יִתְרַפְּאוּ. וְזֶה שֶׁאָמַר "אֲנִי אָמִית וַאֲחַיֶּה" בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים, וְאַחַר שֶׁיְּקוּמוּ בְּמוּמָן מָחַצְתִּי וַאֲנִי רוֹפְאָם.
(נְחַל קְדוּמִים)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. יְכַוֵּין בְּאוֹר יוֹם טוֹב שֶׁל חַג [סֻכּוֹת] לֶאֱכֹל כַּזַּיִת בַּסֻּכָּה לְשֵׁם חוֹבָה. וְעַל כֵּן בְּכַזַּיִת הַמּוֹצִיא תֵּלֵךְ יְכַוֵּין לָצֵאת י"ח וּלְקַיֵּם מִצְוַת אֲכִילַת כַּזַּיִת בַּסֻּכָּה בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן, דְּיִלְפִינָן ט"ו ט"ו מֵחַג הַמַּצּוֹת.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רצ)

ב. בַּבֹּקֶר יֵאָגֵד הַלּוּלָב וְהַהֲדַס וְהָעֲרָבָה בְּעָלֵי לוּלָב שֶׁהֵכִין מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, כִּי בָּזֶה לֹא שַׁיָּךְ דִּין קְשִׁירָה. וִיבָרֵךְ בַּסֻּכָּה, וַיַּעֲשֶׂה הַנִּעְנוּעִים דְּרוֹם, צָפוֹן, מִזְרָח, מַעְלָה, מַטָּה, מַעֲרָב. וְיֵלֵךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת שֵׁשׁ וְשִׂמֵחַ בְּקִיּוּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ. וַיַּעֲשֶׂה בְּהַלֵּל עוֹד ד' פְּעָמִים נְעָנוּעִים עַל דֶּרֶךְ שֶׁעָשָׂה בַּסֻּכָּה, בְּהוֹדוּ רֹאשׁוֹן פַּעַם אַחַת, בְּאָנָּא ה' הוֹשִׁיעָה נָא שְׁתֵּי פְּעָמִים, וּבְהוֹדוּ אַחֲרוֹן פַּעַם אַחַת. וְטוֹב לַעֲשׂוֹת הַהוֹשַׁעְנוֹת תֵּכֶף כְּמִנְהָג אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַב הַמַּגֵּ"ן.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רצא-רצג)

מוּסָר

בִּימֵי הַחַג לֹא יָסִיר מוֹרָא שָׁמַיִם מֵעָלָיו, וְחַס וְשָׁלוֹם לִשְׂמֹחַ שִׂמְחָה שֶׁאֵינָהּ שֶׁל מִצְוָה, וְיִזְכֹּר כָּל אֶשֶׁר טָרַח בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, וְעוֹד כִּי יוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּה לִקְרָאתוֹ וַעֲדַיִן הוּא בְּסָפֵק.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רצה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּבַדָּבָר הַזֶּה תַּאֲרִיכוּ יָמִים - לְפִי פְּשׁוּטוֹ אֶפְשָׁר לוֹמַר בְּמָה שֶׁאָמְרוּ פְּתַח פּוּמָךְ קַרְי כִּי הֵיכִי דְּתוֹרִיךְ חַיֵּי, וּכְתִיב "כִּי חַיִּים הֵם לְמֹצְאֵיהֶם" לְמוֹצִיאָם בַּפֶּה, וְזֶה שֶׁאָמַר "וּבַדָּבָר הַזֶּה" אֲשֶׁר תְּדַבְּרוּ, "תַּאֲרִיכוּ יָמִים", דְּצָרִיךְ לְדַבֵּר בְּדִבְרֵי תוֹרָה כַּמְדוּבָּר.
(פְּנֵי דָוִד)

פָּרָשַׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה

יוֹם א'

הֲלָכוֹת

א. יְזַהֵר לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה בְּשִׂמְחָה לְקַיֵּם מִצְוָתָיו יִתְבָּרַךְ וְגִילוּ בִּרְעָדָה. וְיִשְׁתַּדֵּל לָתֵת לָעֲנִיִּים מִסְּעוּדָתוֹ, כִּי מִלְּבַד דִּבְכָל יוֹם טוֹב חוֹבָה לָתֵת מַאֲכָל לֶעָנִי, נוֹסָף גַּם הוּא לִכְבוֹד הָאוֹשְׁפִּיזִין, וְאִם לַאו, גָּדוֹל עֲוֹנוֹ כמ"ש בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (ח"ג קד.).
(כַּף אַחַת, סִימָן כד, סְעִיף ד)
ב. וְיִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִטְעֹם כְּלָל וְלֹא לִשְׁתּוֹת אֲפִלּוּ מַיִם חוּץ לְסֻכָּה.
(מוֹרֶה בְּאֶצְבַּע, סִימָן ט, סְעִיף רצד)

מוּסָר

חֹל הַמּוֹעֵד, מִצְוָה לְכַבְּדוֹ בָּאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, וְאִם לָאו חָס וְשָׁלוֹם מְבַזֶּה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה.
(כַּף אַחַת, סִימָן כד, סְעִיף ה)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים - רָאשֵׁי תֵּבוֹת מַאָה, שֶׁכִּוֵּן לְהַמְשִׁיךְ מִמַּאָה בְּרָכוֹת. "מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים", סוֹפֵי תֵּבוֹת "מֹשֶׁה", כִּי הַגּוֹאֵל רִאשׁוֹן הוּא גּוֹאֵל אַחֲרוֹן.
(נַחַל קְדוּמִים)

יוֹם ב'

הֲלָכוֹת
א. כְּשֶׁעוֹלֶה לִקְרוֹת בְּסֵפֶר תּוֹרָה, יֵשׁ אוֹמְרִים "ה' עִמָּכֶם", וְאֵינָן מַזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם בְּפֵרוּשׁ, לְפִי דִּבְרֵי הַזוה"ק דְּאֵין לְהַזְכִּיר ה', אֶלָּא עַל מִלָּה. וּמַאי דִּכְתִיב "וְהִנֵּה בֹּעַז בָּא מִבֵּית לֶחֶם וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים יְהוָה עִמָּכֶם", יֵשׁ לְיַשֵּׁב, כמ"ש אֲנִי הַדַּל בְּרֵישׁ נַחַל קְדוּמִים בס"ד.
(תּוֹרַת הַשְּׁלָמִים סִימָן כב אוֹת ו)
ב. יִזָּהֵר מְאֹד לוֹמַר בָּרְכוּ וְהַבְּרָכוֹת בְּקוֹל רָם. וְאִם בֵּרֵךְ בְּלַחַשׁ, יְכוֹלִין הַצִּבּוּר לַעֲנוֹת אָמֵן.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת ס)

מוּסָר
אִם יֵשׁ לוֹ לֵב, לֹא יוֹצִיא הַיָּמִים הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל חֹל הַמּוֹעֵד בְּשִׂחוֹק וַהֲבָלִים. וּמָה גַּם כִּי עֲדַיִן הוֹשַׁעְנָא רַבָּה וְשִׂמְחַת הַתּוֹרָה לְפָנָיו שֶׁהֵם יְמֵי דִּין כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּבַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ מְפֹרָשׁ יוֹתֵר.
(כַּף אַחַת, סִימָן כד, סָעִיף ו)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה
מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב וְתוֹרָתְךָ - רָאשֵׁי תֵּבוֹת "מָלוּ", רֶמֶז שֶׁמָּלוּ בְּנֵיהֶם בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּכְדִכְתִיב "וּבָרִיתְךָ יִנְצֹרוּ".
(חוֹמַת אֱנָךְ)

יוֹם ג'

הֲלָכוֹת
א. [כְּשֶׁעוֹלֶה לַתּוֹרָה] בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה, יֹאחַז בְּב' יָדָיו בִּירִיעוֹת הַסֵּפֶר תּוֹרָה עַל יְדֵי הַמַּפָּה, וְאַחַר הַבְּרָכָה יְסַלֵּק יָדוֹ הַשְּׂמְאלִית.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת נה)
ב. הַסֵּפֶר תּוֹרָה יִהְיֶה פָּתוּחַ לְגַמְרֵי בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה, וְהָעוֹלֶה יִהְיֶה פָּנָיו נֶגֶד הַסֵּפֶר תּוֹרָה, וְלֹא יִסְתַּכֵּל בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה בַּכְּתָב אֶלָּא בַּחוּץ.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת עו)

מוּסָר
לְעִנְיַנֵי כָּל יִשְׂרָאֵל נִרְאֶה בַּעֲלִיל, וּנְתַנָּה תֹּקֶף קְדֻשַּׁת הֶחַג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה [סֻכּוֹת], מֻקָּף חוֹמָה מִמְּצָוָתוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר סָבְבוּהוּ כִּתְרוּהוּ נָהֳרֵי"ם יֵאוֹרֵיהֶם עַל נָהֳרוֹת הַמּוֹשְׁכִין, אוֹרִים גְּדוֹלִי"ם, וּמַקִּיפִים עַל יְדֵי יְשִׁיבַת סֻכָּה וּנְטִילַת לוּלָב וְנַעֲנוּעָיו וְהַקָּפוֹת הַתֵּבָה וְהוֹשַׁעְנָא

רַבָּא, וְעַד אַחֲרוֹן מְשִׁיכָה דְּאוֹרַיְיתָא שִׁמְחַת תּוֹרָה. וּבְכָל דָּבָר קָטָן וְגָדוֹל, כַּמָּה וְכַמָּה טְעָמִים נִכְנְסוּ לְפִרְדֵּס. פְּשָׁטָן שֶׁל דְּבָרִים, וְכָל רוֹמֵז בָּם, נָפְקָא מִנָּה לְזָרְשָׁא עָלָה בַּכֶּבֶשׁ, וְסִפְּרִין פְּתִיחִין, וְלֹא בָּא הַכָּתוּ"ב פֹּה אֶלָּא לְהָעִיר אֹזֶן דֶּרֶךְ מוּסָר.

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק לב)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

שִׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ - אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ דְּהַמִּשְׁתַּתֵּף עִם תַּלְמִיד חָכָם הֵן בְּעוֹדֶנּוּ חַי וְאַף כִּי אַחֲרֵי מוֹתוֹ הוּא צִוָּה שֶׁיְּפַרְנְסוּהוּ מִנְּכָסָיו, גָּדוֹל מְאֹד שְׂכָרוֹ, כִּי כָּל הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמֵד הֶחָכָם אַחַר פְּטִירָתוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ, וְנִמְצָא דְּאַף אַחֲרֵי פְּטִירָתוֹ הוּא מַרְוִיחַ כַּמָּה מִצְווֹת וְתַלְמוּד תּוֹרָה. וְעַל בְּחִינָה זוֹ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ "שִׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ" מֵהָעוֹלָם הַזֶּה, כִּי אַף שֶׁאַתָּה בַּקֶּבֶר שָׁאֵין שָׁם מִצְווֹת וְלִמּוּד, אַתָּה נִתְעַלֵּיתָ, כִּי "יִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ" הוּא נִשְׁעָן עָלֶיךָ, וּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלּוֹ שֶׁלְּךָ יִקָּרֵא, כְּאִלּוּ אַתָּה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אַחֲרֵי פְּטִירָתְךָ, וְהֵיא שִׂמְחָה גְּדוֹלָה.

(פְּנֵי דָוִד)

יוֹם ד'

הֲלָכוֹת

א. מִנְהָג הַקְּדמוֹנִים לִכְרֹעַ בִּבְרִכַּת הַתּוֹרָה.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת נו)

ב. יֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דְּהַצַּבּוּר יַעֲמְדוּ בְּשָׁעָה שֶׁהַקּוֹרֵא אוֹמֵר בָּרְכוּ וּבִרְכוֹת הַתּוֹרָה, וְאֵין הַמִּנְהָג כֵּן.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ז אוֹת ד)

מוּסָר

אוֹר הוֹשַׁעְנָא רַבָּה, יִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לִלְמוֹד כָּל הַלַּיְלָה הַתִּקּוּן הַנָּהוּג, וְהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַחִתּוּם, וְהוּא גְּמַר דִּין הָאָדָם, וּבִשְׁמִינִי עֲצֶרֶת מְסִירַת הַפִּתָּקִין. אִי לַזֹּאת, לֵיל הוֹשַׁעְנָא רַבָּה וְהַיּוֹם, לוֹ בְּכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ לַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ, וּלְשׁוּב בִּתְשׁוּבָה כְּדָת מַה לַּעֲשׂוֹת, וְה' לֹא יִמְנַע טוֹב לַהוֹלְכִים בְּתָמִים.

(כַּף אַחַת, סִימָן כד, סָעִיף ז)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ - לַמִּלְחָמָה, כְּמוֹ שֶׁתִּרְגֵּם אוּנְקְלוֹס, שְׂמַח שֶׁאַתָּה נוֹצַחַ, שֶׁהֵרֵי "יִשָּׂשכָר בְּאָהֳלֶיךָ" - עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּמַכּוֹת: עוֹמְדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ – בַּמִּלְחָמָה - בַּשְּׁעָרִים הַמְצוּיָנִים בַּהֲלָכָה וכו'.

(חוֹמַת אֲנָךְ)

יוֹם ה'

הֲלָכוֹת

א. טָעָה וּבֵרַךְ רִאשׁוֹנָה "אֲשֶׁר **נָתַן** לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת", אִם לֹא סִיֵּם, יֹאמַר "אֲשֶׁר **בָּחַר** בָּנוּ", וְלֹא יֹאמַר עוֹד "בָּרוּךְ אַתָּה ה'", וְאִם סִיֵּם, יֹאמַר "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ" בָּאַחֲרוֹנָה כַּנַּ"ל, אַף עַל גַּב דְּיֵשׁ חוֹלְקִין כַּמְבוֹאָר בְּאֵלְיָה רַבָּה (סִימָן ק"מ).

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ו אוֹת נז)

ב. טָעָה אֲפִלּוּ בְּדִקְדּוּק א' מֵאוֹתִיּוֹת, אַף שֶׁאֵינוֹ מְשַׁתֵּנֶּה הָעִנְיָן, מַחֲזִירִין אוֹתוֹ. וּמִיהוּ בְּדִקְדּוּק טָעָמִים אוֹ נְקֻדּוֹת, בְּדָבָר שֶׁאֵינָהּ מְשַׁתֵּנֶּה הָעִנְיָן אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, אֲבָל גּוֹעֲרִין בּוֹ.

(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ז אוֹת א)

מוּסָר

וּכְבָר מַרְגְּלָא בְּפוּמִי, כִּי אֻמָּנוּתוֹ שֶׁל יֵצֶר הָרַע לְעַוֵּר פִּקְחִים, וְנִטֵּל מְאוֹר עֵינָיו שֶׁל אָדָם שֶׁלֹּא יִרְאֶה בַּטּוֹב, וּכְלַפֵּי לַיָּיא, נוֹתֵן לוֹ כֹּחַ הָרְאוּת לִרְאוֹת קְנָיְינֵי הָעוֹלָם וְתַעֲנוּגוֹת בְּנֵי אָדָם בָּאֲכִילָה וּמַלְבּוּשׁ וּלְהִסְתַּכֵּל בָּעֲרָיוֹת וְכַיּוֹצֵא, וְזוֹ הִיא סוּמַת עַיִן, שֶׁלֹּא יִרְאֶה בְּמִיתַת בַּחוּרִים, וּבְמִשְׁפָּט כָּל יְסוּרֵי עוֹלָם, וּמַרְבִּים חוֹלָאִים רָעִים, וְאֵין פַּחַד אֱלֹקִים לְנֶגֶד עֵינָיו.

(לֵב דָּוִד פֶּרֶק י"ג)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

וּלְנַפְתָּלִי אָמַר נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן וּמָלֵא בִּרְכַּת ה' וכו' - אֶפְשָׁר לוֹמַר לְפִי פְּשׁוּטוֹ, דְּיֵשׁ לְךָ אָדָם שֶׁמַּחְ בְּחֶלְקוֹ אַף שֶׁחָסֵר מִכַּמָּה טוֹבוֹת, נִרְאֶה בָּעִנְיָנוֹ כְּאִלּוּ יֵשׁ לוֹ כֹּל, וְלָזֶה אַחַר שֶׁאָמַר "נַפְתָּלִי שְׂבַע רָצוֹן", הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע יִסְבֹּר שֶׁהָיָה לְנַפְתָּלִי מִדָּה טוֹבָה שֶׁהוּא שָׂמַח בְּחֶלְקוֹ, וּלְפִי הָאֱמֶת הוּא חָסֵר מִכַּמָּה טוֹבוֹת, לָכֵן אָמַר "וּמָלֵא בִּרְכַּת ה'", לוֹמַר שֶׁבֶּאֱמֶת הָיָה מָלֵא כָּל טוּב וְהָיָה שְׂבַע רָצוֹן בֶּאֱמִתּוּת.

(רֹאשׁ דָּוִד)

יוֹם ו'

הֲלָכוֹת

א. אִם אֵין מִי שֶׁיּוֹדֵעַ לִקְרוֹת בְּדִקְדּוּק וּבְטַעֲמִים, אֲפִלּוּ הַכִּי יִקְרְאוּ בַּתּוֹרָה בִּבְרָכָה, וְהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ טוֹעֶה בְּטָעוּת שֶׁמַּשְׁתָּנֶה הָעִנְיָן, אֲבָל אִם יִטְעֶה בְּטָעוּת שֶׁמִּשְׁתַּנֶּה הָעִנְיָן כְּגוֹן זָכָר - זָכָר, וְאֵין שָׁם יוֹדֵעַ לְהַחֲזִירוֹ, אֵין מְבָרְכִין בַּתּוֹרָה שָׁם, וְאֵין מַפְטִירִין בְּנָבִיא. כָּל תֵּבָה שֶׁהִיא קְרִי וּכְתִיב, מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, וְאִם מְסָרֵב מְנַדִּין אוֹתוֹ וּמוֹרִידִין אוֹתוֹ.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ז אוֹת א-ב)

ב. אֵין נָכוֹן לְהַעֲמִיד אֵצֶל הַשַּׁ"ץ אֶחָד קוֹרֵא בְּחֲמָשׁ בִּטְעָמִים בְּקוֹל רָם וְהַשַּׁ"ץ קוֹרֵא אַחֲרָיו, וּבְלַחַשׁ מֻתָּר לוֹמַר הַטְּעָמִים. אֵין הַשַּׁ"ץ רַשַּׁאי לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁיִּכְלֶה אָמֵן מִפִּי הַצִּבּוּר, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ מְכַוְּנִים וּמַאֲרִיכִין בָּאָמֵן, צָרִיךְ לְהַמְתִּין עֲלֵיהֶם, וְצָרִיךְ לְהַמְתִּין עַל כָּל הָעוֹנִים, וְהָכָא לֹא סָגֵי בְּרֹב עוֹנִים.
(לְדָוִד אֱמֶת סִימָן ז אוֹת ו-ז)

מוּסָר

"לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים" וגו'. מַה מְּאֹד בּוּשָׁה וּכְלִימָה, לְמִי שֶׁהוּא כּוֹעֵס, שֶׁהוּא כְּעוֹבֵד עַכּוּ"ם, וְאִם זוֹרֵק בַּחֲמָתוֹ אֵיזוֹ דָּבָר, הַוֵי כְּמַקְרִיב קָרְבָּן לע"א כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ז"ל, וְטוֹרֵף נַפְשׁוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ טְרֵיפָה, כמ"ש רַבֵּנוּ הָאֲרִ"י זַ"ל. וְשׁוֹתֶה סְתָם יֵינָם, הוּא סְעִיף מֵעַכּוּ"ם. מַעֲלִים עֵינָיו מִן הַצְּדָקָה, הוּא כְּעוֹבֵד עַכּוּ"ם.
(לֵב דָּוִד פֶּרֶק י"ט)

חִדּוּשׁ עַל הַפָּרָשָׁה

מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וכו' - רַבֵּנוּ בְּחַיֵּי זַצַ"ל פֵּרֵשׁ דְּאָמַר "מְעֹנָה" וְלֹא "מָעוֹן", לְהוֹרוֹת בְּתוֹסֶפֶת ה' שֶׁהוּא דִּין, וּפֵרֵשׁ לְדַרְכּוֹ דֶּרֶךְ הַקֹּדֶשׁ, וּמִמֶּנּוּ נִלְקַח לְדַרְכֵּנוּ. וְהַכַּוָּנָה "מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם" אַף בְּיוֹשֵׁב בַּדִּין, מִכָּל מָקוֹם "וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם" שֶׁהֵם הַצַּדִּיקִים הַנִּמְשָׁלִים לִזְרוֹעוֹת, וְעַל יְדֵי תְּפִלָּתָם "וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב" הַמְקַטְרֵג אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם, דְּמִתְרַבֶּה הַשִּׂפְעָ וּמְדַת רַחֲמִים, וְנִדְחֶה הַמְקַטְרֵג, וְעַל יְדֵי זֶה "וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד" לְצָרֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִתַּחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה.
(פְּנֵי דָוִד)